

Sámedikki árvoštallan plána váikkuhusain sámekultuvrii

CEALKÁMUŠ

18.12.2007

Dnr 566/D.a.3.2007

Meahciráđdehus
Lappi luonddubálvalusat
Pb 8016
96101 Roavvenjárga

Čujuheapmi: Din cealkámušbivdda 4.10.2007, 3766/623/2007

Ášši: Cealkámuš Leammi álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplánas 4.10.2007

Sámediggi addá Meahciráđdehusa luonddubálvalusaid 4.10.2007 dahkan árvalusas Leammi álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplánan (maŋnelis *árvalus*) čuovvovaš cealkámuša, masa gullá árvoštallan plána váikkuhusain sámekultuvrii.

Sámedikki lea bivdán dahkat árvoštallama dikšun- ja geavahanplána váikkuhusain sámekultuvrii.

1. Guovddáš vuolggasajit Leammi álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplánii

Jearaldagas lea goalmát dikšun- ja geavahanplána Leammi álbmotmeahci várás. Dat ovddit plána lea jagis 1988.

Álbmotmeahcit leat lágasmearriduvvon luonddusuodjalanguovllut. Leammi álbmotmeahcci lea vuodđuduvvon 1956:s addojuvvon lága vuodul (láhka dihto odđa luonddusuodjalanguovlluid vuodđudeamis stáhtaeatnamiidda, 634/1956) ja viiddiduvvon vuos 1971:s ja dasto 1982:s (láhka stáhta oamastan dihto guovlluid čohkkemis álbmotmeahccin ja luonddumeahccin, 674/1981).

Luonddusuodjalanlága (1096/1996) mielde álbmotmeahccái galgá dikšuma ja geavaheami lágideami várás dahkkojuvvot dikšun- ja geavahanplána, mas meroštallojit doaibmajut vuodđudanulbmiliid ollašuttin dihte. Plána dahká dat eiseváldi dahje lágádus, mii hálddaša álbmotmeahci ja plána nanne birasministeriija.

Leammi álbmotmeahcci lea laktojuvvon Natura 2000 -suodjalanguovlofierpmádahkii luonddodirektiivva (92/43/EEO) ja loddedirektiivva (79/409/EEO) vuodul (FI 1300201).

Leammi álbmotmeahcci lea laktojuvvon maiddái riikkaidgaskasaččat mearkkašahti láktasajiid logahallamii dahjege ng. *Ramsar*-čuožáhahkan.

Árvalusa mielde (s. 15–16) árvalusas oaivvildit *báikkálaš ássiin* Anára dahje Gihttela gielddas heaggačálihuvvon olbmo iežas ássangieldda siste. *Báikkálaš luondduealáhusbargiin* oaivvildit dakkár iežas ássangieldda siste doaibmi olbmo,

ČUOVUS 1. 2(12)

guhte deavdá boazodoalu ja luondduealáhusaid ruhtadanlága (45/2000) 3 §:s máinnašuvvon eavttuid. Dán pláνας sáme kultuvrrain oaivvildit viidát geahčadettiin sámiid kulturhámi dasa gullevaš ealáhusaiguin.

Árvalusa mielde ”*sáme kultuvra* vuodđuduvvá iežas guovllu ja dan luonddu buvttadeami mánggabealat ja bastevaš geavaheapmái. Ráđđehusa árvalusas riikka-beivviide vuodđolágaid vuodđoriektenjuolggadusaid rievdadeamis lea mielde sámiid vuoigatvuohta bajásdoallat ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra. Ráđđehusa árvalusas gávnnahuvvo ahte dán njuolggadusa dorvvastan sámiid kulturhápmai gullet sámiid árbevirolaš ealáhusat dego boazodoallu, guolástus ja meahcebevdu (HE 309/1993)”.

Árvalusa mielde álbmotmeahci deháleamos ulbmilin lea suodjaleapmi. Oppalaš suodjaleami prinsihpas sáhtta álbmotmeahcis spiehkastit boazodoalu ja báikkálaš olbmuid luondduealáhusaid buorrin, jos dat ii čuoze sakka dahje bissovaččat suodjalanulbmiliidda. Álbmotmeahcci addá vejolašvuođa iešráđálaš vánddardeapmái ja luondduinbuđaldeapmái. Dikšuma ja geavaheami ulbmilin lea láchit dakkár dili, mas bastevaš lustageavaheapmi ja smávva luondduturismadoaibma sáhttet ollašuvvat, almmá ahte dat čuhcet suodjalanárvvuide ja guovllu sáme kultuvrii.

Sámediggi dohkkehii 1998:s Sámiid bastevaš ovdáneami prográmma, maid dat válmmaštalai ovttasráđiid birasministerijain. Prográmma beivejuvvui 2006:s.

Leammi álbmotmeahcci gullá muhtumassii sámediggelága (974/1995) 4 §:s oaivvilduvvon sámiid ruovttuguvlui.

Sámit leat Suomas álgoálbmot, mas lea iežas kultuvra ja giella. Suoma vuodđolága (PeL, 731/1999) 17 §:a 3 momeantta mielde sámiin lea álgoálbmogin vuoigatvuohta bajásdoallat ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra. PeL 121 §:a 4 momeantta mielde sámiin lea sámiid ruovttuguovllus iežaset gillii ja kultuvrii guoskevaš ieštivrejupmi dan mielde go lága vuodul mearriduvvo. Vuoigatvuodaid sisdoallu ja dárbbalaš suodjaleami dássi mearrašuvvat iešalddes guhkás Suoma čadni riikkaidgaskasaš riektivuogádaga, earret eará riikkavulošvuoigatvuodaide ja politihkalaš vuoigatvuodaide guoskevaš riikkaidgaskasaš oktasašsoahpamuša (*KP-soahpamuš*, SopS 7–8/1976) 27 artihkkala mielde.

KP-soahpamuš lea oassi Suoma riektivuogádagas, ja dat lea fámus lágadásis. Nuba dat soahpamuš lea čadni riektivuodđu, man sáhtta dalán heivehit. Alimus Riekti lea iežas riektedáhpáhusas KKO 1995:117 heivehan KP-soahpamuša 27 artihkkala. Dán dáhpáhusas jearldat lei njealje sápmelačča vuoigatvuodas bargat bohccuiguin stáhtaeatnamis.

Sáme kultuvra, man leat suddjemin KP-soahpamuša 27 artihkal ja vuodđolága 17 §:a 3 momeanta, áddejuvvojit láhkamearrádusain ja riektivuogádagas viiddisin. Sáme kultuvra juohkása ávnnaslaš ja ii-ávnaslaš kultuvrii. Ávnnaslaš kultuvrii gullet earret eará boazodoallu, guolástus ja meahcebevdu, ja ii-ávnaslaš kultuvrii fas gullet earret eará girjjálašvuohta, luohiti sihke duddjon ja dáiddaduodji. Kultuvrra sierra osiid ja sámi eallinvuogi lea ovttastahttimin sáme giella. Dát lea dat ollisvuohta (*sámi eallinvuohki*), man sealluheapmi ja ovddideapmi leat dorvvastuvvon vuodđolágas ja riikkaidgaskasaš álgoálbmotsoahpamušain.

ON:a olmmošriektekomitea (*Human Rights Committee*) goziha KP-soahpamuša čuovvuma. Dat lea čuovvumastis deattuhan dan, ahte sámiin lea vuoigatvuohta iežaset jovkui gullelaš lahtuiguin návddašit iežaset kultuvrras ja geavahit iežaset giela. Sáme kultuvrrain bargama hápmiin dovddastuvvojit komitea heivehan-virolašvuodain goittot boazodoallu, guolástus ja meahcebevdu (*dáhpáhus Kitok v. Ruota stáhta 1985*).

ON:a olmmošriektekomitea lea giddden fuopmášumi čuovvovaš, sámiid dáfus KP-soahpamuša 27 artihkkala guovddáš gáibádusaide:

Sámiid árbevirolaš eallinvuohki

Sápmelažžii ja sámejovkui galgá dorvvastit sin árbevirolaš eallinvuogi ealáhusbargin (*Ilmari Länsman et al. v. Suoma stáhta, 1992*).

Sámiid árbevirolaš ealáhusaid moderna hámit

Olmmošriektekomitea lea nannen dan, ahte KP-soahpamuša 27 artihkkala oavvildan kultuvrrain bargama suodji ii guoskka dušše sámiid árbevirolaš ealáhusaide muhto maiddái dáid ealáhusaid moderna hámiide (*Ilmari Länsman et al. v. Suoma stáhta, 1992*).

Sámiid árbevirolaš ealáhusaid gánnáheapmi

Olmmošriektekomitea lea giddden Suoma stáhta fuopmášumi dáhpáhusas *Ilmari Länsman et al. v. Suoma stáhta, 1992* earret eará dasa, ahte sámeservodat galgá bissut eallinfámolažžan maiddái boahhteáiggis. Sámeservodat bissu eallinfámolažžan dušše dalle, jos sámit besset bargat gánnáhahti, árbevirolaš ealáhusaiguin.

Váldoálbmoga ekonomalaš beroštumit

Ovdamearkka dihte Meahciráddehusa doaimmaide guoskevaš ekonomalaš beroštumit ja daid ollašuttin eai oáččo čuohcit vejolašvuodaide bargat sáme kultuvrrain. Meahciráddehusa fitnodatdoaimmaid ja sáme kultuvrrain bargama ii nappo gánnát veardádallat ruđalaš gánnáheami ja ekonomalaš áššiid dáfus.

Ovddit doaimbajuid váikkuhus

Maiddái guovllu várás dahkkojuvvon ovddit doaimbajuiin čoggon váikkuhusaid galgá váldit vuhtii, go árvoštallojit guoskevaš dikšun- ja geavahanplána váikkuhusat vejolašvuodaide bargat sáme kultuvrrain (*Äärelä ee. v. Suoma stáhta, 1997*).

Sámiid ruovttuguvlui dahkat oavvilduvvon dikšun- ja geavahanplánat galget deavdit ovdalis máinnašuvvon KP-soahpamuša 27 artihkkala gáibádusaid.

Suoma vuodđolága (731/1999) 22 §:a mielde almmolaš váldi galgá dorvvastit riikkavuložiid vuodđorivttiid ja olmmošrivttiid, ja dát guoská maiddái Meahciráddehussii, go dat lea dahkamin dikšun- ja geavahanplánaid.

ČUOVUS 1. 4(12)

Máŋggain dáhpáhusain, ovdamearkka dihte sámiid guolástanrivttiid hárrái, lea jearaldat maiddá ruhtamearrásaš opmodatearis, masa gullá vuodđolágas (15 §) ja Eurohpá olmmošriektesoahpamuša vuosttas lassebeavdegirjji 1 artihkkalis mearriduvvon opmodatsuodji. Jearaldat leat olbmo vuoigatvuodas ráfis návddašit opmodagas.

Maiddá Eurohpá olmmošriektesoahpamuša 8 artihkkalis oaivvilduvvon vuoigatvuoda návddašit priváhta- ja bearašeallima gudnejahttimis sáhtá bohtit dihto dáhpáhusain heivehanláhka.

Ovttadássásašvuodálága (21/2004) 1 ja 2 §:s deattuhuvvo ovttadássásašvuoda ollašuvvan lága heivehansuorgái gullelaš vealahandiliin. Lága 7 §:a 1 momenta 1 čuoggá mielde ovttadássásašvuodaplána vuodul geahččalit ovddidit lága ulbmila ollašuvvama geavadis. Lágas ii válđojuvvo vuhtii dat, ahte earret eará čearddalaš vealaheamis bohtti hehttehusaid sáhtá jávkadit rivtteslágan posiitiivlaš sierragiedahallama bokte (7 § 2 mom.).

Ovttadássásašvuodálága riikkabeivegiedahallamis giddejuvvui fuopmášupmi dasa, ahte eiseválddit galget leat ovddideamen sámiid vejolašvuodaid bargat boazodoaluin ja háhkat das áigái boaduset (TyVm 7/2003 vp). Dihto diliin ovttadássásašvuodta gáibida posiitiivlaš sierradoaimmaid geavaheami. Vaikko bargoeallin- ja dáseárvováljagottis lei sáhka dušše sámiid boazodoalus, de dat gáibáduš guoská diedusge sámi kulturhápmai gullelaš buot ealáhusaide. Dákkarat leat boazodoalu lassin meahcebevdu ja guolástus ja daid vuodul riegádan moderna sámeeláhusat dego KP-soahpamuša heivehangeavadis bohtá ovdan.

Meahciráđdehuslágas (1378/04) lea Meahciráđdehusa servodatlaš geatnegahttimin mearriduvvon heivehit sámiid ruovttuguovllus iežas hálddašan luondduriggodagaid dikšuma, geavaheami ja suodjaleami nu, ahte sámiide dorvvastuvvojit vejolašvuodat bargat iežaset kultuvrrain (4.2 §). Dát čatná Meahciráđdehusa maiddá ja erenoamážit dalle, go dat lea dahkamin dikšun- ja geavahanplánaid sámiid ruovttuguovllu meahceguovlluid várás.

Meahciráđdehuslágas oskkilduvvojit Meahciráđdehussii máŋggat almmolaš hálddahusbarggut, earret eará meahceguovlolágas mearriduvvon doaimmat (6 §). Dán doaimmas Meahciráđdehusa leat čatnamin vuodđolága 2 logu 21 §:a 2 momenta mearrádušat buori hálddašuvvuoigis ja maiddá hálddahusláhka (434/2003, gč. maiddá ráđdehusa árvalusa meahciráđdehusláhkan, HE 154/2004 vp s. 37). Hálddahusláhka ii oppa máinnašuvvoge guoskevaš dikšun- ja geavahanplána gálđuin, vaikko doppe leat máinnašumit plána dáfus guovddáš lágain, ásašusain ja eará riektégálđuin.

Gustojeaddji gullanprinsihpa mielde áššáigullelaš beliide galgá várrejuvvot dilálašvuodta oassálastit alcceseaset guoskevaš ášši giedahallamii. Dikšun- ja geavahanplána stivre guovlluid geavaheami, ja maiddá danin plána válmmaštalladettiin dárbbášuvvo rabasvuodta ja viiddis vuorrováikkukhus.

Dikšun- ja geavahanplána válmmaštallamis galgá heivehit eanageavahan- ja huksenlága máinnašuvvon lávvaplánema válmmaštallamii guoskevaš njuolggadusaid.

Ovdalis máinnašuvvon áššiide gusket maiddái MRL:a 24 §:a 1 momeantta mearrádusat das, ahte stáhta eiseváldi galgá doaimmastit váldit vuhtii riikkadási guovlluideavahanulbmiliid, bargat dan ovdii ahte dat ollašuvvet ja árvvoštallat doaibmajuidis váikkuhusaid guovlluráhkadusa ja guovlluid geavaheami dáfus. Riikka buot eiseválddit galget nappo 1) váldit doaimmasteaset vuhtii máinnašuvvon ulbmiliid ja 2) ovddidit ulbmiliid ollašuhttima. Eiseválddit galget maiddái árvvoštallat sierralágan doaibmajuideaset váikkuhusaid guovlluráhkadusa ja guovlluid geavaheami dáfus.

Riikkadási guovlluideavahanulbmiliidda guoskevaš mearrádusas ulbmilat leat juhkkovuvvon oppalaš- ja sierraulbmiliidda, maid riekteváikkuhusat earránit nubbi nuppis. Oppalaš ulbmiliid sáhtta geavahit eanagoddelávaid ja oppalašlávaid, ja ná várra maiddái dikšun- ja geavahanplánaid, nuppástusohcama ja njulgenávžžuhusa vuodđun. Sierraulbmiliid fas sáhtta geavahit lávvaplánema goziheamis buot lávva-hámiid hárrái.

Mearkkašahti oassi guovlluideavahanulbmiliin leat biddjojuvvon guoskat eanagotti plánemii dahje eanagoddelávaid, mat eai juridihkalaččat čana gielalávvlánema ja ná eai várra maiddái dikšun- ja geavahanplánaid, ovdalگو dat leat váldojuvvon vuhtii eanagoddelávvlánemis (gč. stáhtaráđi mearrádus riikkadási guovlluideavahanulbmiliin 30.11.2000 s. 42–43 sihke Aki Ekroos – Vesa Majamaa: Eanageavahan- ja huksenláhka s. 117–119. Helsset 2005). Dikšun- ja geavahanplána válmmaštaladettiin galgá čuovvut riikkadási guovlluideavahanulbmiliid ovdalis máinnašuvvon vuogi mielde.

Sámiid hárrái stáhtaráđi mearrádus riikkadási guovlluideavahanulbmiliin mearrida (čuočkis 4.7. Oppalašulbmilat) earret eará dan, ahte ”*Sámiid ruovttuguovllus dorvvastuvvojit guovlluideavaheamis sámekultuvrra ja -ealáhusaid ovddidanvejolašvuodát ja heivehuvvojit dat oktii luonddu gierdannávccaiguin*”.

Leammi álbmotmeahcci juhkkovuvvo njealljin avádahkan, mat stivrejit guovllu geavaheami, rusttegiid sajáiduhhtima, lohpepolitihka sihke olbmuid johtaleami ja gohttema. Báikkálaš olbmuid gusket moanat spiehkastagat.

Avádagat leat:

- *Lustageavahanavádagain* (31 389 ha, 11 % álbmotmeahci viidodagas) iešráđálaš johtaleapmi lea lobálaš, muhto eatnamiid gollan stivrejuvvo bálggesfierpmádagain.

- *Boaittolealeavádagas* (253 129 ha, 87 % álbmotmeahci viidodagas) iešráđálaš johtaleapmi lea lobálaš. Gohttenbáikki oažžu välljet friddja. Boaittolealeavádagas Meahciráđđehus suovvá cahkkehit dola ovssiin, rissiin ja guddožiin maiddái eará sajis go huksejuvvon dolastallanbáikkiin, ii goittotge vuollel kilomehterbeali duohken huksejuvvon dolastallanbáikkis. Lea sávahahti geavahit mátkevuoššana.

- *Ráddjenavádagat* (214 ha, vuollel 1 % álbmotmeahci viidodagas) leat dušše okta. Ravadasgoržži ráddjenavádagas (s. 3 km²) oažžu johtalit dušše merkejuvvon bálgáid mielde, amas luondu gollat. Ealliid dahje šattuid suodjalan dihte Meahciráđđehus sáhtta dárbbu mielde vuodđudit mearrádusainis earáge ráddjenavádagaid (luonddusuodjalanláhka 1096/1996 18 § 2 mom.). Ráddjenosiid várás addojuvvon johtalanmearrádusat eai guoskka báikkálaš luondduealáhusbargái dahje dakkár olmui, guhte lea boazobargguin. Gohtten ja dolastallan leat goittot gildojuvvon.

ČUOVUS 1. 6(12)

- *Kulturavádagaide* (1058,2 ha dahjege vuollel 1 % álbmotmeahci viidodagas) álbmotmeahcis gullet Sállevári gárdi oktan visttiiguin, rusttegiiguin ja vistebázahusaiguin, Čáhppes-Máhte báiki (Čáhppes-Máhte stohpu doaibmá ávdinstohpun) ja Áŋgelii manni poastabálggis oktan rusttegiiguin, Gáppe-Jon báiki ja Njuorggán-savu. Kulturavádahkan merkejuvvon čuožahagat oktan birrasiiguin galget jámma dikšojuvvot, vai seilot. Kulturavádagain oažžu johtalit, gohttet ja dolastallat seamma vuogi mielde go álbmotmeahci lustageavahanavádagain.

Sierra sáhtta máinnašit ahte árvalusas gávdno prinsihpalaččat mearkašahtti boasttomáinnašupmi (s. 51) das, ahte ”Sámiin lea leamaš jagi 1995 rájes vuodđoláhkii vuodđuduvvi vuoigatvuohta bargat iežaset kultuvrrain ng. sámiid ruovttu-guovllus”,

Suoma vuodđolága (731/1999) 17 §:a 3 momeantta mielde

”Sámiin álgoálbmogin sihke romaniin ja eará joavkkuin lea vuoigatvuohta bajásdoallat iežaset giela ja kultuvrra. Sámiid vuoigatvuođas geavahit sáme giela virggálaš oktavuodain mearriduvvo lága vuodul. Seavagiela geavaheaddjiid sihke váttu dihte dulkon- ja jorgalanbarggu dárbašeaddjiid vuoigatvuođat dorvvastuvvojit lága vuodul.”

Sámiid vuoigatvuohta bajásdoallat ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra lea nappo fámus miehtá Suoma, ii dušše sámiid ruovttuguovllus, dego árvalusas boastut čuoččuhuvvo.

2. Dikšun- ja geavahanplána birra sáme kultuvrra ja sáme giela dáfus

Sámiid árbevirolaš ealáhusat ja kulturhámmit leat earret eará boazodoallu, meahcebivdu ja guolástus ja daid vuodul riegádan moderna ámmáhat (gč. ee. vuodđoriektekommišuvnna smiehttamuš 1992:3 s. 315 ja ráđdehusa árvalus vuodđolágaid vuodđoriektenjuolggadusaid rievdeamis sihke PeVL 3/1990 vp ja PeVL 8/1993 sihke vel ON:a olmmošriektekomitea čuoččudus áššái *Ilmari Länsman et al. v. Suoma stáhta*, Nr 511/1992, čuokkis 9.5).

Čuovvovaččas guorahallo dikšun- ja geavahanplána čilgejuvvon sáme kulturhámeid dáfus nu, ahte válđojuvvojit vuhtii earret eará vuodđolága ja riikkaidgaskasaš rievtti geatnegahttimat.

2.1. Boazodoallu (s. 75–78)

Plánas leat ovdanbukton čuovvovaš ulbmil ja doaibmabidjooassi boazodoalu dáfus:
Ulbmilat:

Boazodoalu doaibmavejolašvuođat guovllus bisuhuvvojit maiddái boahtteáiggis. Álbmotmeahci guovlu gullá sámi boazodoalu guovddášguovlluide. Álbmotmeahci ulbmilin lea doaibmat bálgosiiguin vuorrováikkuhusas nu, ahte ráđđádallo das ahte boazodoallu lea bastevas vuodu alde ja sierra eanageavahanhámmit leat heivehuvvon oktii nu bures go vejolaš.

Doaibmabijut:

Meahciráđdehus váldá doaimmainis ja plána eanageavaheapmái guoskevas árvalusain ja ávžžuhusain vuhtii boazodoaluin bargama vejolašvuođaid.

Boazobeatnagiid lea lohpi geavahit boazobargguin. Seammaláhkai lea lohpi váldit meahcis gohttedettiin dárbbášlaš boaldinmuora boazodoallolága mielde. Gámppáid jed. visttiid muorrafuolahussii, áiddiid ráhkadeapmai ded. boazodoalu várás dárbbášlaš muorrváldimii galgá háhkat Meahciráđđehusa lobi (boazodoalloláhka 848/1990, 40 §). Álbmotmeahci muorrváldinplánas čujuhuvvojit dat guovllut, main muora sáhhtá váldit bálgosiid dárbbuide.

Boazobargguin lea lohpi johtalit mohtorfievrruiguin ja mohtorfatnasiin sihke geavahit helikoptera ja girdi.

Bohccuid ii oáččo biebmat stáhta hálddašan čázadagaid alde ja dasttán čázadagaid lahkosiin. Biebmeta dagahan bázahusat sáhhtet gártat čázadahkii ja dagahit čáhce- ja biraslágas daddjojuvvon billašuvvama.

Sámedikki oaidnu:

Vejolašvuodat bargat boazodoaluin galget dorvvastuvvot goittot dálá dásis.

2.2. Guolástus (s. 85–86)

Guolástus lea sáme kultuvrii gullevaš árbevirolaš ealáhus boazodoalu ja meahcebivddu lassin (HE 306/1993).

Ulbmilat ja doaibmabijut:

Báikkálaš ássiid viidáset vuoigatvuodat leat ollašuttton. Lea čielgan ahte dákkár doaibmavuohki doaibmá, ja danin dat bisuhuvvo maiddá dán plánas.

Báikkálaš ássiid guolástanvejolašvuodat leat dorvvastuvvon viidáset vuoigatvuodaiguin mohtorfatnasa geavaheapmái.

Olgobáikegoddelaččaid lustabivdovejolašvuodat leat árvaluvvon viiddiduvvot Fáškkus. Lohpeguovllu lea vejolaš viiddidit, jos dan sáhhtá dahkat nu, ahte dat ii čuoze guollenállái dahje ii gáržžit báikkálaš olbmuid bivdovejolašvuodaid.

Boazodoalu ja luondduealáhusaid ruhtadanlága (45/2000) mielas sierra ovdu cegget doarjjabáikki meahcebivddu dahje guolástusa várás stáhtaetnamii ii miedihuvvo álbmotmeahci rájiid sisa.

Sámedikki oaidnu:

Plánas lea guđđojuvvon olggobeallai guolástanlága (16.4.1982/286) 8 logus oaivvilduvvon guolástangoddi, manin doaibmá ovttasguovlolága (16.4.1982/286) 3 §:s oaivvilduvvon osolašgoddi. Guolástanlága 48 §:a 1 momeantta mielde guolástangoddi galgá, jos juoga ášši ii gula guolástanguovlohálddaha suorgái dahje eiseválddiid giedahallanvuloš áššiide, lágídit guovllustis guolástusa jodiheami ja guollenáli dikšuma nu, ahte váldojuvvo vuhtii, mii 1 ja 2 §:s ja dán lágas muđui lea mearriduvvon.

Čielggadusas ii boade ovdan dat, mo sámi guolástanrivttiid hálldašeddiid vuoigatvuodat galget dorvvastuvvot. Dán galgá čielggadit, ja vuoigatvuodat galget sihkkarastot. Olgobáikegoddelaččaid lustabivdu ii oáččo gáržžidit sámiid vuoigatvuoda jodihit álgoálbmogin guolástanealáhusa iežaset kultuvrii gullevaš hápmin.

Sámiide, geat eai leat báikegoddelaččat muhto leat eret dán guovllus, galgá sihkkarastit seamma guolástanvuoigatvuodaid go báikkálaš sámiide.

2.3. Meahcebivdu (s. 87)

Árvalusa mielde álbmotmeahcis ožžot bivdit meahci Anára ja Gihttela gielddain fásta ássi olbmot iežaset gieldda siste. Meahci lea lohpi bivdit meahcástanlága (615/1993) mielde. Deháleamos sálašealli lea ealga, dasa lassin bivdet eanalottiid ja čáhcelottiid.

Báikkálaš luondduealáhusbargiin sihke lagasgiliid ássiin lea vuoigatvuohta váldit gárderissiid álbmotmeahcis.

Álbmotmeahci rájiid sisa ii goittotge miedihuvvo sierra ovdu cegget luondduealáhusaid ruhtadanlága (45/2000) mielásaš doarjjabáiki meahcebivddu dahje guolástusa váras stáhtaeatnamii.

Sámedikki oaidnu:

Sámedikki mielas sámiide, ásažit sii dal sámiid ruovttuguovllus dahje dan olggo-bealde, galggašii várret govtolaš vuoigatvuoda rievssat- ja ealgabivdui guoskevaš guovlluin. Vuodđolága 17 §:a 3 momeanta, mii dorvvasta sámiide vuoigatvuoda meahcebivdui sin kultuvrii gullevaš oktan hápmin, guoská buot sámiide miehtá Suoma. Ná dat sámit, geaid kultuvrrain bargama hápmái lea dán guovllus árbevirolaččat gullan meahcebivdu, galget beassat joatkit dainna, vaikko olmmoš livččii šaddan fárret eará sadjai barggu dahje studerema dihte.

Sámedikki mielas sámiid rievssatbivdu ii mearkkaš dušše rudalaččat muhto dat lea don doložis joatkašuvvan guovlluid jahkásaš šattu bistevaš geavahanvuohki, mii vuodđuduvvá árbevirolaš dieđuide ja dáidduide. Sámiid meahcebivddus lea nana kultuvrralaš mearkkašupmi ja sisoallu. Lustabivdu čuoheá maiddá sámiid rievssatbivddu vuodul mantáladáluide meroštallon buvttadanárvvuide ja seammás čuoheá sámiid vejolašvuodaide háhkat iežaset áigái boadu meahcebivdduin.

Sáhtta vel máinnašit ahte sáme kultuvrrain bargamii gullá buotlágan meahcebivdu dán guovllus, ii dušše boazodoalu ja luondduealáhusaid ruhtadanlágas (45/2000) oaivvilduvvon doaibma.

2.4. Luonddu lustageavaheapmi ja luondduturisma (s. 59–71)

Dála bálvalanrusttegat divoduvvojit ja bajásdollojuvvojit. Bálvalanrusttegiid dássi buoriduvvo dihto guovddáš báikkiin. Riidet ja sihkkelastit lea lohpi dálá johtolagaid mielde.

Gohttet oažžu oppa álbmotmeahcis earret Leammileagi ja ráddjenavádaga.

Sámedikki oaidnu:

Luonddu lustageavaheapmi ja luondduturisma galgá lágiduvvot nu, ahte dat ii ”gielddé” (hehte) sámiid bargamis iežaset kultuvrrain ovdalis máinnašuvvon KP-soahpamušas oaivvilduvvon vuogi mielde.

2.5. Meahcejohtalus ja eará johtaleapmi (s. 79–84)

Johtinoktavuodaid ja johtaleami stivrejeddji njuolggadusat gávdnojit goittot meahceguovlolágas (62/1991), jekkiidsuodjalanásahusas (852/1988), luonddu-

suodjalanlágas (1096/1996), čáhcelágas (264/1961), priváhtageaidnolágas (358/1962), giddodagaid čohkkenlágas (554/1995), meahcejohtaluslágas (1710/1995) ja áibmojohtaluslágas (281/1995) ja daidda guoskevaš ášahusain.

Sámedikki oaidnu:

Sámediggi fuomášahtá ahte vuoddolága 17 §:a 3 momeanta sámedikuvrrain bargama suojis sáhtá šaddat heivehanláhkai maiddá meahcejohtalusa hárrái.

Ulbmilat:

Álbmotmeahccái eai ráhkaduvvo odđa geainnut.

Álbmotmeahci rájiid siste manni Bárasgállá geaidnu giddejuvvo Anára ja Gihttela gieldda ráji alde. Guovlu ii gula Meahciráđdehusa lustageavaheami váldoguvlluide iige guolástusa lohpeguovlluide.

Doaimbajut:

Leammi álbmotmeahcis oážžu johtalit juohkeolbmovoigatvuodaiguin ieš-ráđálaččat. Ravadasgoržži ráddjenavádagas oážžu johtalit dušše merkejuvvon bálgáid mielde. Meahciráđdehusa stobuid geavaheapmi ii gula juohkeolbmovoigatvuodaide, muhto daid geavahannjuolggadusaid birra Meahciráđdehus oážžu ieš sierra mearridit.

Beanavuodjin lea gildojuvvon Leammi álbmotmeahcis. Ággan gildui ja boazodoalu ja sámedikuvrra dorvvasteapmi.

Bárasgállá geaidnu giddejuvvo Goikečoalmmi ja Sállevári bálgošiid ráji gaskasaš ráđeáiddi lahkosiin Goikečoalmmi bálgosa bealde.

Mohtorgielkávuojáhagat ja -johtolagat eai vuodduvvo álbmotmeahccái.

Báikkálaš ássái sáhtá miedihit lobi johtalit mohtorgielkkáin álbmotmeahcis ealgabivddu lágidan dihte ja sállasa viežžan dihte. Bissu fievrradallamis galgá váldit vuhtii dan, mii dán áššis lea sierra mearriduvvon.

Daiguin lagasgiliid ássiiguin, geain lea meahcejohtaluslohpi ávkkástallat luonduin ja geat barget guovllus turismafitnodagain, sáhtá dahkat soahpamuša dahje sii sáhttet oážžut lobi smávva turismadoimii guoskevaš meahcejohtalussii dálvvi áigge mohtorgielkkáin.

Oahpistuvvon čuoigan- ja boazovánddardemiid mohtorgielkkáin dáhpáhuvi fuolahussii sáhtá miedihit lobiid. Ovdal lobi miediheami gullojuvvojit guoskevaš guovllu bálgosat.

Rogganbáikkiid ja ruvkebiriid fuolahus dáhpáhuvá eanaš dálvit. Lobit miedi-huvvojit Meahciráđdehusa lohperávvaga mielde.

Geasiáigásaš meahcejohtaluslobit rogganbáikkiid ja ruvkebiriid fuolahussii miedi-huvvojit Meahciráđdehusa lohperávvaga mielde. Lobit miedi-huvvojit vuostta-zettiin mášenroggiide ja dušše sierra ákkaiguin goaivuinroggiide.

Sámedikki oaidnu:

Sámedikki mielas daidda sámiide, geat leat eret juogo Ohcejogas dahje Anáris ja ásažit sii dal sámiid ruovttuguovllus dahje dan olggobealde, galgá miedihit johtinlobiid geassit ja dálvit seamma prinsihpaid mielde go báikkálaš ássiide dábálaččat. Vuoddolága 17 §:a 3 momeanta dorvvasta sámiide vuoigatvuoda meahcebivdui ja guolástussii iežaset kultuvrii gullevaš hápmin, ja dat guoská buot sámiide miehtá Suoma. Áššáigullevaš johtinlobit addet vejolašvuoda sámiide vejolašvuoda bargat iežaset kultuvrrain iežaset jovkui gullevaš lahtuiguin guovllueaset.

2.6. Eará geavaheapmi (s. 89–96)

Málbmaohcan ja ruvkedoaimma

Ulbmil ja doaibmabijut:

Dat, guhte áigu roggagoahtit golli, galgá ovdal barggaid álggaheami guoddit Meahciráđđehussii rogganplána, vai sáhtá mearriduvvot ruvkelága (503/65) 15 §:s daddjojuvvon sihkkarastin. Rogganbáikkid ja ruvkebiret fuolahuvvojit eanaš dálvvi áigge.

Leamma álbmotmeahci rogganbáikkiide ja ruvkebiriide huksema várás galgá leat álo Meahciráđđehusa lohpi. Rogganbáikkiide huksemii dárbbášuvvo maiddái gávpe- ja industriijaministeriija lohpi, nugo ruvkelágas daddjojuvvo.

Eanaávdnasiid váldin

Ulbmilat ja doaibmabijut:

Eanaávdnasiid ii leat dábálaččat lohpi váldit álbmotmeahcis. Smávvalágan, báikkálaš, lobivuloš čievraváldin lea vejolaš sierra guđege dáhpáhusa hárrái guora-hallama mielde.

Muoradaga geavaheapmi

Ulbmilat ja doaibmabijut:

Álbmotmeahcis ii dás duohko čuhppojuvvo boaldinmuorra eará go erenoamáš mávssolaš sivaiddihte muorrafuolahusplána miele.

Muoradaga geavahanvejolašvuodat lagasgiliid ássiide ja daidda guoskevaš johtin-vuoigatvuodat dorvvastuvvojit dan mađe go dasa lea dárbu álbmotmeahci vuogálaš dikšuma dahje geavaheami dáfus.

Golleroggiide ja báikkálaš lagasgiliid ássiide dorvvastuvvo boaldinmuora fidnen nu, ahte boaldinmuorra buktojuvvo álbmotmeahci olggobealde omd. Njurggoluktii.

Lismálaš oažžu oastit iežas dálloalalus dahje smávvalágan giehtaduodjedárbui dárbbášlaš muora iežas ássanbáikki lahkosiin muorrafuolahusplánas dán ulbmilii čujuhuvvon guovllus maiddái álbmotmeahci rájiid siste.

Dolastallat oažžu dušše álbmotmeahci boaittoealeavádagas, ii goittotge vuollel kilomehterbeali duohken huksejuvvon dolastallanbáikkis. Dolastallamii oažžu geavahit rissiid, goikeovssiid ja guddožiid, mat gávdnojit dakko lahkosiin. Lusta-geavahan- ja kulturavádagain oažžu dolastallat dušše merkejuvvon dolastallanbáikkiin daid várás oaivvilduvvon boaldinmuorain.

Sámedikki oaidnu:

Sámedikki mielas dat olbmot, geat barget árbevirolaš ealáhusaiguin dahje daid moderna hámiiguin, galget beassat váldit árbevirolaš vuogi mielde boaldin- ja lávvo-muoraid almmá váldinlobi haga. Vuoddolága 17 §:a 3 momeantta mieldásaš kultursuodji guoská meahcebivdui, guolástussii ja boazodollui.

Sámedikki mielas málbmaohcama ja ruvkedoaimma ii galgga ovddidišgoahtit guovllus ovdalgo Suopma lea ratifiseren ILO-soahpamuša. Easka dasto dili sáhtá árvvoštallat buorebut sámiid kultursuoji dáfus.

2.7. Plána váikkuhusaid árvvoštallan (s. 110–112)

Plána mielde meahceguovlluid dahje jekkiidsuodjalanguovlluid dikšun- ja geavahanplánaid dahkan ii gula daidda fitnuide, maid birra galgá ng. YVA-lága (láhka birasváikkhusaid árvvoštallanmeannudeamis, 468/1994) vuodul dahkat birasváikkhusaid árvvoštallama. Ieš YVA-fitnu ektui dás lea dat earru ahte dikšun- ja geavahanplánain lea doarvái ovtta molssaeavttu, loahpalaš árvalusa ovdanbuktin.

Plánas daddjojuvvo ahte dat addá sámiide vuodđolágas dorvvastuvvon vuogit- vuoda bajásdoallat ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra maiddá álbtmeahci rájiid siste.

Plána mielde Sámediggi lea kulturiešstivrejumi ollašuhtti orgánan rivttes oasse- bealli dahkat davvin meahceguovlluid ja eará viiddis suodjalanguovlluid dikšun- ja geahvanplánaid sosiálalaš, kultuvrralaš ja ekonomalaš váikkhusaid árvvoštallama dakko bokte go jearaldat lea plána váikkhusain sámiide.

Sámedikki oaidnu:

Plánas daddjojuvvo njuolggá ahte ”plána addá vejolašvuoda sámiide vuodđolágas dorvvastuvvon vuogitvuoda bajásdoallat iežaset giela ja kultuvrra maiddá álbtmeahci rájiid siste”. Plánas ii goittotge mitaluvvo das, man ákka vuodul lea bohttojuvvon dákkár jurddabohtosii.

Sámediggi muittuha ahte plána váikkhusaid árvvoštaladettiin sámiid kultuvrrain bargama dáfus galgá heivehit ovdalis máinnašuvvon KP-soahpamuša 27 artihkkalis boahtti ákkaid dán ášši čielggadan dihte. Dát ii leat ollašuhtton vel plánas.

2.8. Ortnetnjuolggadus (s. 103)

Leammi álbtmeahci várás addojuvvo odna ortnetnjuolggadus, mas gávdnojit rávvagat guovllu geavaheaddjiide ja gallestalliide. Ortnetnjuolggadusas addo- juvvojit guovllu geavaheaddjiide guoskevaš mearrádušat, mat vuodđuduvvet luonddusuodjalanláhki, álbtmeahci vuodđudanláhki ja -ásahussii sihke eará njuolggadusaide dahje dikšun- ja geavahanpláni. Ortnetnjuolggadusa vuodul stivre- jit johtaleami, dolastallama ja gohttema álbtmeahci sierra geavahanavádagain. Meahciráđdehus addá ortnetnjuolggadusa dan maŋŋá, go dikšun- ja geavahanplána lea nannejuvvon birasministerijas.

Sámedikki oaidnu:

Sámediggi fuomášahtá ahte buot sámi kulturhámit – boazodoallu, meahcebivdu ja guolástus sihke dáidda vuodđuduvvi moderna sámealáhusat – galget válđojuvot dássebeallásaččat vuhtii ortnetnjuolggadusa dagadettiin.

Ortnetnjuolggadus galgá válmmaštallot rabas ja vuorrováikkhuslaš meannudeamis, mas buot oassebealit besset bures ovdanbuktit oainnuideaset. Sámediggi gáibida ahte dat ieš galgá beassat leat mielde ortnetnjuolggadusa válmmaštallamis.

Dasa lassin cealkámušbivdagis lea bivdojuvot giddet erenoamáš fuopmášumi čuovvovaš áššiide:

- 1) Plánas leat dárkkálmuhhtton erenoamážit geasiáigásaš meahcejohtalusa prinsihpat.

ČUOVUS 1. 12(12)

2) Bárasgállá heajos geaidnu giddejuvvo Anára ja Gihttela gielddaid ráji alde. Bárasgállá ja Náskanvuomi guovlu gullá boaittobealeavádkii. Gihttela gieldda bealde beassá ainge gielddaráji rádjai ee. boazobargguin ja báikkálaš olbmuide dehálaš luomejekkiide. Avviljohka ii gula dán geainnu váikkuhanguovllus guolástanlohpeguovlluide.

3) Álbmotmeahcis ii dás duohko váldojuvvo báljo boaldinmuorra. Ráddjehus riev-dada eanemus vánddardeaddjiide oaivvilduvvon Meahciráddehusa stobuid ja dolastallanbáikkiid fuolahusa. Lismálaččaide čujuhuvvo ainge vejolašvuohta váldit boaldinmuora, ja boazobargguin ja boazogámppáide sáhtá dás duohkoge váldit muora. Golleroggiide vuvdojuvvo muorra Njurggoluohttas.

4) Plána addá vejolašvuođa báikkálaš smávvalágan turismadoibmii. Dát lea buorádus ovdeža ektui. Dál báikkálaš olbmot besset ee. sáhtostit mátkkáláččaid mohtorgielkkáin Njurggoluohttas Sállevárrái. Safáradoaibma ii leat goittotge vejolaš álbmotmeahcis.

Sámedikki oaidnu:

Sámedikki mielas sámiide, ásažit sii dal sámiid ruovttuguovllus dahje dan olggo-bealde, galgá dorvvastuvvot sin vuoigatvuohta bargat sámi kulturhápmaid gullelaš ealáhusaiguin dego boazodoaluin, meahcebevdduin ja guolástusain ja daid vuodul riegádan moderna ámmáhiiguin. Vuodđolága 17 §:a 3 momeanta dorvvasta sámiide vuoigatvuođa meahcebevdui ja guolástussii iežaset kultuvrii gullelaš hápmin, ja dat guoská buot sámiide miehtá Suoma.

Sámediggi árvala dasa lassin ahte Meahciráddehus galgá lágidit dán áššis sámediggelága (974/95) 9 §:s oaivvilduvvon ráddádallamiid nu, ahte sámediggi sáhtá duodalaččat váldit oasi ášši válmmaštallamii.

Ságadoalli Pekka Aikio

Vs. láhkaalmmáičáli Aimo Guttorm

Dán cealkámušas mearridii ságadoalli Pekka Aikio juovlamánu 18. beaivve 2007.

Plánema álggahančoahkkimiin ovdanbohtán bealit ja daid vuhtiiváldin plánas

Meahciráđđehusa vuollásaš, Anára ja Soađegili gielddaid ovttasbargojoavku lea giedahallan plánema álggaheami čoahkkimiinnis 26.8.2002, 27.3.2003, 2.9.2003 ja 2.4.2004. Báikkálaš olbmuid lágíduvvojedje plánema álggahettiin dieđihan- ja ságastallandilálašvuodat njukčamánu 2003 Njurggoluohttas, Anáris, Bohkás ja Áŋŋelis.

Čanasjoavkkuide plánema álggahandilálašvuodat lágíduvvojedje čuovvovaččat: Sállevári bálggus, 5.3.2003 Njurggoluohttas (čoahkkini ii goittotge dollojuvvon, dasgo bálgosa ovddasteaddjit eai bohtán báikki ala) ja Lappi Kullankaivajainliitto 28.3.2003. Dasa lassin Anára guolledoallo-ráđđádallangodda lea ovdanbukton plánema álggaheapmi njukčamánu 2003 čoahkkimis.

Dán čuvvosis leat áigeortnega mielde merkejuvvon om. čoahkkimiin bohtán árvalusat, sávaldagat ja gažaldagat plána ođasmahttima hárrái. Dasa lassin leat merkejuvvon čuoggái ”eará kommeanttat” earáin go ovdalis máinnašuvvon oassebeliin plánaárvalusa dagadettiin bohtán árvalusat.

DILÁLAŠVUOHTA JA EVTTOHUS	MEAHCIRÁĐĐEHUSA KOMMEANTA JA MO VÁLDOJUUVON VUHTII PLÁNÁS
Anára ovttasbargojoavku 26.8.2002	
Lagasgilliid boaldinmuoraváldin galgá dorvvastuvvot boahhteáiggisge. Plánii galgá merket, makkár bargone-avvuiguin ja goas ja gos oažžu váldit boaldinmuora.	+Boaldinmuora váldin álbmotmeahcis lea plánas dahkkojuvvon vejolažžan lismálaččaide ja boazodoalu dárbbuide.
Vánddardeaddjiin viehka mánggas johttájit Lismmás gosa galggašii álbmotmeahci oahpistandávval. Dávvalii galggašedje maiddá rávvagat parkeremis Lismmás. Sáhtášii doaimat seammás gili poastakássastellegin.	-Meahciráđđehusa vierrun lea leamaš ahte vánddardeaddjit eai oahpistuvvo meahccái báikkiin, main eai leat albma merkejuvvon bálgát njuolgga álbmotmeahci boaittoaleoassái. Nuppe dáfus Lismmá gili birra lea maiddá álbmotmeahci lustageavahanavádat. Ođđa oahpistandávvala oktavuhtii galggašii várva hukset maiddá parkerensaji ja maiddá várva hivssega ja bázahuslihti (Molok). Dálá ”parkerensadji”, masa vánddardeaddjit guđđet biillaset, lea priváhtaeatnamis. Lismmá gilis lea maiddá stáhtaeana, mii ii gula álbmotmeahccái. Nuba okta vejolašvuota livččii bidjat dávvala álbmotmeahci olggobeallai. Lismmá gilli lea eanagottidásis divrras árbevierroduovdda ja kulturhistorjjálaš čuozáhat. +Plánii lea guđđojuvvon vejolašvuota hukset dákkár oahpistandávvala dasa gullelaš eará dárbbášlaš rusttegiiguin, jos dat oidnojuvvo viidát dárbbášlažžan.
Anára ovttasbargojoavku 27.3.2003	
Ovttasbargojoavku guottihii ovtamielalaččat álbmotmeahci dálá ortnetnjuolggadusa mielde lagasgilliid ássiide addojuvvon sierravuoigatvuodáid johtaleami hárrái. Dat galget dorvvastuvvot boahhteáiggisge, dárbbu mielde vaikko láhka-mearrádušaid rievdeamei bokte. Gávnnahuvvui ahte ášši lea guottihuvvon ovtamielalaččat maiddá buot gillečoahkkimiin.	-Plána addá lagasgilliid ássiide vejolašvuoda johtalit álbmotmeahcis mohtorgielkkáin ee. luondduinávkástaladettiin smávva turismadoaimma oktavuodas. +Merkejuvvon plána lohku 9 Meahccejohhtalus.
Anára ovttasbargojoavku 2.9.2003	
Fanasfitnodatlobit galget dorvvastuvvot maiddá boahhteáiggis Leammis ja ášši galgá merkejuvvot ođđa dikšun- ja geavahanplánii.	+Plánas árvaluvvo jotkojuvvet dálá vuohki.

DILÁLAŠVUOHTA JA EVTTOHUS	MEAHCIRÁÐĎEHUSA KOMMEANTA JA MO VÁLDOJUUVON VUHTII PLÁNAS
Anára ovttasbargoavku 2.4.2004	
Lismálaččaide galgá dorvvastuvvot boaldinmuora váldinvoigatvuohta gili lahka.	+Dát vuohki árvaluvvo bisuhuvvot maiddáid ođđa plánas. Dárkilet meroštallan das, makkár bargoneavvuiguin, goas ja gos oazžu váldit muora, galgá boahit ovdan sierra muorrafuolahusplánas, makkár árvaluvvo dahkkojuvvot dán plánas.
Almmolaš dilálašvuohta, Njurggoluohta 5.3.2003	
Leammi gilisearvi lea dehálaš čanasjoavku. Searvvi lahtuid galgá gullat plánaárvalusa ovdanbuvttedettiin ja sii galggašedje beassat leat mielde omd. Gáppe-Jon báikki dikšungottis.	-Plánaárvalus ovdanbuktojuvvo Leammi gilisearvi plánii guoskevaš čuovvovaš almmolaš dilálašvuođas Njurggoluohttas. Gilisearvi lea nammadan iežas ovdasteaddjiid Gáppe-Jon báikki dikšungoddái.
Man guhká ádjána oazžut fitnodatlobi mohtorfanašallamii omd. Avviljoga šalddis Lismái?	-Dákkár lobit eai dássáži leat ohccojuvvon, vaikko ortnetnjuolggadusa mielde dat leat vejolaččat. Nuba vuosttas lohpeohcamuša gieđahallamii mannet várra okta dahje guokte vahku.
Čoahkkima oassálastit ledje ovttamielalaččat das, ahte álbmotmeahci lagasgiliid ássiin galget leat viidáset vuoigatvuođat johtalit álbmotmeahcis go eará anárgieldalaččain. Meahciráđđehus galggašii dárbbu mielde rievdatižoahit áhahusa nu, ahte dálá dilli dorvvastuvvošii boahhteáiggisge. Dálá vuogi váttisvuohtan lea dat, ahte dat lea váldojuvvon mielde ortnetnjuolggadussii iige vuođđuđuva láhkamearrádušaide.	-Plánaárvalussii leat merkejuvvon lagasgiliid ássiide viidáset vuoigatvuođat álbmotmeahccái.
Láhka lea fuotni golleroggama ektui. Geassit ožžot leat vaikko guđelágan rusttegat rogganbáikkiin, dálváid dat galget gaikojuvvot eret, go muohta govččašii daid muđuige. Lea árvaluvvon ahte gámpát galggašedje leat ovttageardáneappot ja eanet ovttaláganat, muhto árvalusat eai leat ovdánan? Orru nu ahkit gaikut juohke rogganbaji manjá iežas rusttegiid.	-Jos ii roggojuvvo ollu, de gámpá oazžu cegget dušše geassái. Jos roggan fas lea mearkkašahtti doaibma, de visti oazžu leat birra jagi. Buot visttiide galget leat gávpe- ja industriija-ministeriija lohpi, Meahciráđđehusa lohpi ja huksenlohpi. +Ášši lea merkejuvvon plánii.
Mo jos olmmoš lea heaggačáliuvvon Roavvenjárggas muhto lea Sállevári bálgosa oazoeaiggát. Oazžugo son vuodjit meahccefiervruin álbmotmeahcis?	-Boares plána ja ortnetnjuolggadusa mielde son oazžu vuodjit álbmotmeahcis boazobargguin. Dasa lassin sutnje sáhtá mieđihit dálváid lobi johtalit mohtorgielkkáin luonduin ávkkástaladettiin. +Plána lea dákká rievdaduvvon geaisáigásaš meahccejohtalusa ektui.
Mo jos váldá boazoreangga boazobargguide, de oazžugo son vuodjit mohtorgielkkáin?	-Go dákkár olmmoš lea háhkan mohtorgielkállobi, de son oazžu vuodjit. +Seamma vuohki lea bisuhuvvon maiddáid ođđa plánas ja ortnetnjuolggadusas.
Mo lagasgiliid ássiid lobit bohtet?	-Lobit vižžojuvvojit Meahciráđđehusa áššehasbálvalanbáikkiin. +Eai rievdadusat plánii.
Lagasgiliid ássiid lobit oččošedje leat fámus guhkit go dálá golbma jagi, omd. vihitta jagi livččii buoret.	-Juo golmma jagis gerget dáhpáhuvat nu ollu nuppástusat čujuhusain, ruovttugieldda hárrái jna. ahte Meahciráđđehusa mielas lea dárbu dárkkistit dieđuid golmma jagi gaskkaid. +Eai rievdadusat plánii.

DILÁLAŠVUOHTA JA EVTTOHUS

**MEHCIRÁÐDEHUSA KOMMEANTA
JA MO VÁLDOJUUVON VUHTII PLÁNÁS**

Almmolaš dilálašvuohta, Njurggoluohta 5.3.2003

Gáppe-Jon báikki birra galggašii jávkadit boazoáiddi.	-MR ii sáhte okto mearridit dákkár áššiin, dasgo báikki áššiin mearrida dikšungoddi, mas leat ovddasteaddjit MR:as, sámedikkis, Sámemuseas ja Leamma gilisearvvis. +Eai rievdadusat plánii.
Leago Gáppe-Jon báiki dál stáhtaeatnamis, ja jos lea, de leago mis dasa boazodoallo-vuoigatvuohta?	-Lea, dego maddái priváhtaeatnamiidda. +Eai rievdadusat plánii.
Gulletgo álbmotmeahci priváhtaeatnamat Naturai?	-Gullet. +Eai rievdadusat plánii.
Rievdadago Natura juogaláhkai álbmotmeahci dikšuma dahje geavaheami?	-Eai leat vuordimis nuppástusat álbmotmeahci dálá dikšumii ja geavaheapmái Natura dihte. Luonddusuodjaleapmi lea leamaš álbmotmeahci váldoulbmilin juo jagi 1956 rájes. Natura ollašuttinvuohkin álbmotmeahcis lea luonddusuodjalanláhka. Ođđa luonddusuodjalanlágas (1096/1996) leat guokte Natura-paragráfa (64 ja 65), mat galget čuvvojuvot álbmotmeahcis Naturai laktima maŋŋá. Jos álbmotmeahccái galggašii viiddis fidnu, mii sáhtášii čuohtit daidda luondotiippaide dahje šlájaide, maid vuođu guovlu lea laktojuvvon Natura-fierpmádahkii, de dalle galggašii dahkat Natura-árvoštallama dahje goittot dan dárboguorahallama. +Eai rievdadusat plánii.
Bissugo boaldinmuoraváldin ovddežin?	-li biso. +Gč. lohku 15 Muoradaga geavaheapmi.
Jos ealga lea biđgen boazoáiddi, de oazžugo dan divvut ceakkomuoraiguin, mat leat dakko?	-Oazžu, muhto farggamusat galgá almmuhit áššis Meahciráđdehussii ja buhttet váldojuvvon muorrameari. +Eai rievdadusat plánii.
Álbmotmeahci guolástannjuolggadusain galggašii boahit dieđáhus guđege áigodagas juohke dálui. Muđuige lohpevuogi galggašii čielggasmahttit, ee. guolástangoarttaid čuovus-kárttat galggašedje leat čielgaseappot.	-Áššis lea dieđihuvvon ovddosgulvi. +Eai rievdadusat plánii.
Guolástándikšunmáksu lea menddo badjin soaittáhtbivdái.	-Dán áššái ii sáhte váikkuhit plána bokte. +Eai rievdadusat plánii.

Almmolaš dilálašvuohta, Anár 6.3.2003

Báikegoddelaččaid friddja meahcástanvuoigatvuohta galgá bisuhuvvot álbmotmeahcis.	-Dán áššái ii sáhte váikkuhit plána bokte.
Mii leat Meahciráđdehus. Mii dáidit beassat návddašit friddjavuođas hárvvet áššojuvvon guovllus, mas mánggat eará hávskivuodát váilot.	-Báikkálaš ássiin leat viidáset vuoigatvuođat geavahit álbmotmeahci go earáin, omd. bivdit meahci álbmotmeahcis. Dát vuoigatvuođat bohtet lánkamearrádusain, eai dain áššiin, madda plánas sáhtá váikkuhit. +Plánii ja ortnetnjuolggadussii leat merkejuvvon báikkálaš ássiid vuoigatvuođat ja daid njuolggadusvuođu.

Almmolaš dilálašvuohta, Bohká 18.3.2003

Gihttela gielddas ii leat ovddasteaddji plánema stivrenjoavkkus (Anára ovttasbargojoavkkus). Dát sáhtá dagahit diehtojohtinváttisvuođaid.	-Plánema sierra ovttasbargojovkui (2006:s) bovdejuvvui maddái Gihttela gieldda ovddasteaddji. +Eai rievdadusat plánii.
---	---

ČUOVUS 2. 4(7)

DILÁLAŠVUOHTA JA EVTTOHUS	MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA JA MO VÁLDOJUUVON VUHTII PLÁNAS
Almmolaš dilálašvuohta, Bohká 18.3.2003	
Guolástanáššiin galget leat čielga rávvagat. Jos gihtellaš oamasta giddodaga Anára gieldda bealde ja dasa gullá guolástanvuoigatvuohta, de mo gihtellaš sáhtá das ávkašuvvat?	-Guolástanlága mielde.
Sihke Gihttela ja Anára gieldda čoahkkinoassálastit guottihedje lagasgilliid johtalanvuoigatvuođaide guoskevaš, ortnetnjuolggadusas meroštallon dálá dili nannema dárbbu mielde vaikko láhka-mearrádusaid rievdadeami bokte.	-
Sáhtášiigo Tieva Baari leat Gihttela bealde boahhtiide info-báikin álbmotmeahci geavatláš áššiin?	-Tieva Baari isidii heivešii dákkár vuohki. MR sáhtáši vuos álggos doaimmahit goittot álbmotmeahci dieđihančállosiid Tieva Baarii.
Ságastallojuvvui earáge vejolaš oahpistanbáikkiin Gihttela beallai: Avviljoga šalddi, Bárasgállá geaidnogeazi ja Lismmá guottihedje.	-
Oahpistanbáikkiin galggašii addit gokčevaš ja čielga dieđuid maiddái guolástanjuolggadusain ja -lobiin.	-
Almmolaš dilálašvuohta, Áŋŋel 20.3.2003	
Beanavuodjima galggašii oažžut álbmotmeahcis lobivuloš doaimman, iige lobiid galggašii mieđihit.	+Plánas lea gildojuvvon beanavuodjin.
Oažžugo jeagildit?	-li.
Oažžugo girdiin seaivut?	-Oažžu Meahciráđđehusa lobiin. +Merkejuvvon plánii.
Oassálastit guottihedje lagasgilliid johtalanvuoigatvuođaide guoskevaš, ortnetnjuolggadusas meroštallon dálá vuogi nannema dárbbu mielde láhka-mearrádusaid rievdadeami bokte.	-
Lagasgilliid ássiide sáhtáši sáddet nuvtá dikšun- ja geavahanplána.	-Leammi álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplána galgá leat oaidnimis Leammi luonddustobus ja Anára Siiddas. Dasa lassin dat gávdno internehtas gárvvásmuvvama maŋŋá. +Eai rievdadusat plánii.
Bartageavŋnái dolastallanbáiki ja hivsset (ollu guolásteaddjit).	-Álbmotmeahci dát oassi gullá ovddeš meahcceoassái, dálá boaittoleavádahkii, ja dohko ii leat jurdda dahkat ođđa rusttegiid. +Eai rievdadusat plánii.
Lapin Kullankaivajain Liitto ry 28.3.2003	
Lagasgilliid ássiin galgá leat dás duohkoge vuoigatvuohta váldit boaldinmuora álbmotmeahcis.	-Vuoigatvuohta bisuhuvvo lismálaččain. +Merkejuvvon plánii.
Soagi galggaši vuovdit lagasgilliid ássiide, maiddái golleroggiide, geat leat girjiin álbmotmeahcis.	-Álbmotmeahcis ii šat báljo váldojuvvo boaldinmuorra. Golleroggiid boaldinmuorrafuolahus dorrvastuvvo nu, ahte sidjiide vuvdojuvvon boaldinmuorra Njurggoluohttas. +Merkejuvvon plánii.

DILÁLAŠVUOHTA JA EVTTOHUS

**MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA
JA MO VÁLDOJUUVON VUHTII PLÁNAS**

Lapin Kullankaivajain Liitto ry 28.3.2003

Čoahkkima oassálastit ledje ovttamielalaččat das, ahte lagasgiliid fásta ássiin galget leat boahteáiggis viidáset vuoigatvuođat johtalit álbmotmeahcis go eará báikkálaš ássiin. Dárbbu mielde Meahciráđđehus galggašii rievdatišgoahtit ásašusa nu, ahte dálá vuohki dorvvastuvvošii boahteáiggisge.

-Plánas lagasgiliid ássiide leat dorvvastuvvon viidáset vuoigatvuođat.
+Merkejuvvon plánii.

Báikkálaš luondduealáhusbargi dahje lagasgili ássi galggašii sáhttit seaivut girddiin dahje helikopteriin álbmotmeahccái luondduin ávkká-staladettiin. Sáhttago rogganbáikki lahkosiidda seaivut helikopteriin?

-Ii Meahciráđđehusa lobi haga.
+Merkejuvvon plánii.

Dálvefuolahusjohtolaga álggu galggašii bidjat nu, ahte das beasašii buorebut johtui maŋimus siivvuid áigge. Nubbi molssaeaktu livččii ođđa dálvefuolahusjohtolat rogganbáikkiide Riebanjogas dahje Njearrejárvis.

-

Kullankaivajain Liitto ovdasteaddjit ledje fuolas ee. almmolaš dorvvolašvuođas ja sávve Meahciráđđehusas miehtemielalaš-vuođa ja veahki telefonnaid gulloma buoridanfitnuide.

-Meahcestivlliid lea hui divrras ráhkadit ja GSM-teknihkas lea dat váttisvuohta ahte okta stivli omd. Márkten-Issát roavis ii vel dáhkit dan, ahte telefodna gullošii guovddáš golle-guovllus.
+Eai árvalusat plánas.

Golleturisma birra gávdno buorre teaksta boares ruŋgoplána siiddus 31: "Golleguvlui sáhtta turisttaide lágdit gávppálaš golledoidima goaivuin. Jos turisttaid várás šaddá ráhkadit sierra rusttegiid, dat daid birra galgá dahkkojuvvot sierra plána. Meahciráđđehus mieđiha turisttaide oavvilduvvon golledoidima fitnodatlobiid ja dohkeha huksenplánaid. Gávppálaš golledoidimiin bargi fitnodagaiguin sáhtta dahkat eanaláigohansoahpamušaid." Dát teaksta galgá bisuhuvvot maiddá ođđa dikšun- ja geavahanplánas.

-Ruvkelága mielde rogganbáikkid ja ruvkebiret leat oavvilduvvon dušše golleroggama várás. Álbmotmeahcis leat juo dál čuođemađe sierralágan vistit dahje rusttegat. Huksen turismaulbmiliidda ii suvvojuvvo.

Bajábeale teavstta hárrái plánejeaddji gánnáha oahpásmuvvat Golleturismafitnu loahpparaportii, mii gávdno Anára gielddas dahje Kari Merenluotos.

-Plánejeaddji lea oahpásmuvvan dán raportii.

Álbmotmeahci buot ruvkebirin galggašii sáhttit atnit mašinnaid. Dát gánnáhivččii barggolašvuođa dáfusge. MR sáhtášii váldit iežas bálkállistuide golleroggiid.

-Dán ášši birra ii sáhte mearridit Meahciráđđehus. Leami álbmotmeahccái guoskevaš ásašusa rievdadusa 583/1991 ja ruvkelága rievdadusa 589/1997 mielde mašiidnaroggan álbmotmeahcis lea lobálaš dušše dain ruvkebirin, mat leat leamaš ovdal ásašusa fápmuibohtima.

Gollerogganáššiin Meahciráđđehus galggašii plána ovdánnettiin leat oktavuodas Lapin Kullankaivajain Liittoin.

-Liittos lea ovdasteaddji plána ovtasbargojoavkkus.

Anára guolledoalloráđđádallangoddi 17.3.2003

Ságatallojuvvui Skiehččanjoga luossabivddus, muhto gávnnavuvui ahte das lea mearriduvvon Deanu guolástannjuolggadusas iige dan sáhte álbmotmeahci plána vuodul rievdatit.

-

Anára guolledoalloráđđádallangoddi 8.7.2003

Dikšun- ja geavahanplánaárvalus galggašii ovdanbuktot maiddá Avvilis báikkálaš olbmuide.

-Guorahallo plánaárvalusaid gulaskuddamis ahte lági-duvvogo almmolaš dilálašvuohta maiddá Avvilis. Nuppe dáfus Anárage dilálašvuođas ledje maŋimus dušše njeallje oassálasti, go lagasgiliid dilálašvuođain sii leat leamaš mealgat eanet.

EARÁ GÁLDUID BOKTE BOAHTÁN KOMMEANTTAT

Ságastallanboddu golleroggiiguin 15.9.2002 Goahteádjagis.

Fáddán lei Gollehámmanis vuolgi njealjejuvllatvuojáhaga divodeapmi.

Livččii dárbu dihkádit golleguovllu dálve-fuolahusvuojáhaga omd. plásttetsoppiiguin, mat válđojuvvošedje álo eret rogganbaji maŋŋá. Dál šaddet várradilit, ja lunduige čuohcá, go olbmot ain čádjidit eret johtolaga alde. Dát lasihivččii maiddái čuoigiid dorvvolašvuoda.

-Dahkkojuvvon plánas vejolažžan.
+Merkejuvvon plánii.

Dálvefuolahusjohtolaga gurrii livččii buorre fidnet dolastallanbáikki omd. Aškkasávžai dahje Ravadasjávraí.

-Fuolahuvvon dolastallanbáikkít ráhkaduvvojít dušše lustageavahanavádahkii merkejuvvon bálgáid gurrii.
+Eai árvalusat plánas.

Galggašii vuodđudit njealjejuvllagiid parkerensaji Gollehámmanii, vai guovlu bisošii čorgadin.

-Boares plána mielde dát livččii vejolaš, muhto dan dárbbaslašvuodas leat mánggalágan oaivilat.
+Eai árvalusat plánas.

Sávvamis Meahciráđđehus livččii miehtemielaláš dasa, ahte gollegámpát adnojuvvojít turismma dárbbuide.

-Gámpát leat ruvkelága (503/1965) mielde oaivilduvvon doarjjabáikin golleroggama várás, eai turismadoarjjabáikin.
+Eai rievdadusat plánii.

Álbmotmeahccái gánnáhivččii merket helikoptera seavunsajiid seammaláhkai go UK-álbmotmeahcis. Stobuide galggašii omd. stohpogirjiide merket dieđuid das, ahte gos lea lagamus helikoptera seavunsadji ja at leat dan koordináhtat.

-Helikopteriin sáhtta seavut ee. Jeageloavvi ja Márten-Issát girdinbáikkiide. Leammi luonddudilálašvuodaid dihte sáhtta seavut viehka álkit eará sadjái ge gádjundoaimmas.

GSM-telefovnnaid gulloma galggašii buoridit. LKL háliidivččii ahte sierra oassebealit ovttas doarjalivččii dán áššis Sonerai.

-Meahccestivlliid lea hui divrras ráhkadit ja GSM-teknihkas lea dat váttisvuotta ahte okta stivli omd. Márten-Issát roavis ii vel dáhkit dan, ahte telefodna gullošii guovddáš golleguovllus dahje Leammileagis.
+Eai árvalusat plánas.

Neahttamáhcahat 21.3.2003

Leammi álbmotmeahci dálá vuohki lea leamaš buorre. Boazodoalu dárbbuid ektui dan viiddideapmi erenoamážit davásguvlui livččii sávahahti. Fáškku davábeale beahcevuovddit buvttášedje álbmotmeahccái valjis lahppovuvddiid ja dát dáhkidivččii (čuohppamiin suddjejuvvon) oktiláš luttotkeahtes meahceguovllu guhkás davás. Dát bálvalivččii maiddái luondduturismma dárbbuid erenoamážit boahteáiggis.

-Dikšun- ja geavahanplána ulbmilin ii leat dahkat árvalusaid meahceguovllu rájiidgeassimis, muhto plánet juo vuodđuduvvon suodjalanguovllu. Jos luonddusodjalanguovlu livččii menddo gárži dahje ii livčče doarvái mihtilmas, de dása sáhtášii váldit dán plánas beali, muhto Leammi álbmotmeahci hárrái ná ii leat, dasgo dat lea Suoma stuorámus álbmotmeahcci ja meahccás guovlu.
+Eai árvalusat plánas.

Ringesteapmi 3.11.2003

Vándardeaddjit johtet priváhtaeatnamiid čađa Hárresavvona buohta. Priváhtaeatnamiid meattá galggašii leat merkejuvvon bálggis, amaset vándardeaddjit johtit olbmuid šiljuid rastá.

-Áŋŋela guovlu gullá boares rungoplánas álbmotmeahci meahceoassái. Leammi álbmotmeahci meahccáivuoda geahččalit seailuhit, ja danin ii gánnát rievdadit avádatjuogu dákká bokte, muhto ođđa plánasge álbmotmeahci Áŋŋela beale guovllut gullet boaittoeaveavádahkii, gosa eai dahkkojuvvo merkejuvvon bálgát.
+Eai árvalusat plánas.

**DILÁLAŠVUOHTA
JA EVTTOHUS**

**MEHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA
JA MO VÁLDOJUUVON VUHTII PLÁNAS**

Ringesteapmi 3.11.2003

Guolásteaddjit ludnejit Áŋŋela guovllus Anárjoga siste. Áŋŋela geainnu geahčái galggašii álbmotmeahci oahpistan-dávval, mas mitaluvvošii ee. ahte ruskkaid sáhtta guođdit geaidnogurrii ruskalihttaí. Dávvalis mitaluvvošii maiddáí Deanu guolástannjuolggadusas, ee. guliid vuolimusmihtuin. Guovllu čorgen dihte ja joavdelas dolastallanbáikkiid jávkadan dihte Bartageavngŋái galggašii dolastallanbáiki (hirsalávnu) ja hivsset, várra maiddáí Njálbmeguokka vuollai, man dolastallanbáiki álgá leat juo gollan.

-Álbmotmeahci dát oassi gullá ovddeš meahcceoassái, dálá boaittoealeavádahkii, ja dohko ii leat jurdda ráhkadit ođđa rusttegiid. Anárjoga siste eatnamat leat báikkuid ludnejuvvon, ja luonddu dilli čuvvojuvvo ja gallestallit láidestuvvojit ludnetkeahces vánddardeapmái ja báikkit čorgejuvvojit fuolahus- ja gozihahan-gallestallamiid oktavođas.
+Eai árvalusat plánas.

Telefonságastallan 4.3.2003

Dat, ahte mohtorgielkkáin vuodjin lea gildojuvvon earáin go lagasgiliid ássiin, bidjá gieldalaččaid sierraárvosaš sajádahkii, mii lea vuodđolága vuostá. Áššis lea riikkabeivviid vuoigatvuodaáššealbmá mearrádus 31.3.2000, Dnr 2651/4797.

-Riikkabeivviid vuoigatvuodaáššealbmá oainnu mielde: "Meahciráđđehusa ii mu mielas sáhte geahččat riikkon ovtadássásašvuodálága, go biehttala – – meahccejohhtaluslobi dainna ákkain ahte dát ii ássan ortnetnjuolggadusas lagasgillin meroštallon guovllus." Vuoigatvuodaáššealmmái gávnnaha doaibma-bidjun ahte "álbmotmeahci ortnetnjuolggadusa galggašii čielggasmahttit máinnašuvvon johtalanráddjehusaid hárrái. Ortnetnjuolggadusas galgá mu mielas boahhtit čielgasit ovdan ee. dat, madda lánkanjuolggadusaide báikkálaš ássiid meahccejohhtaluslobiide guoskevaš sierravuoigatvuodaid gehččet vuodđuduvvat." Dasa lassin son dadjá ahte "birasministeriija guorahallanláhka, galggašiigo lagasgiliid ássiid luondduinávkástallanvuoigatvuodain ja báikkálaš olbmuid eará sierravuoigatvuodain mearridit ásašusa dásis iige dušše álbmotmeahci ortnetnjuolggadusas, go váldá vuhtii ahte Meahciráđđehusas ii sáhte dálá lánka-mearrádusaid mielde addit ortnetnjuolggadusas geasage dakkár sierravuoigatvuodaid, mat mannet ruossalassii ásašusa dási ráfáidahttin-mearrádusaiguin". (31.13.2000, Dnr 2651/4797, s. 6).
+Meahciráđđehus lea sihke ođđa plánas ja ortnetnjuolggadusas dárkkálmuhtán lánkačujuhemiid nu ahte dain čielgá guđe lága njuolggadussii guhtege árvalus ja mearrádus vuodđuduvvá. Aiddo dán dáhpáhusas lagasgiliid ássiid viidáset luonddugeavahanvuoigatvuodaid ektui Meahciráđđehus lea doaibman dán plánas (ja ortnetnjuolggadusas) čuoovovaččat: Dikšun- ja geavahanplánas ákkastallo, manin lagasgiliid ássiide gánnáha luonddusuodjalansivaid dihte mieđihit viidáset johtalanvuoigatvuodaid. Go birasministeriija lea dohkkehan dikšun- ja geavahanplána doaibmalinnjáid, de dasto Meahciráđđehus sáhtta daid nannet maiddáí ortnetnjuolggadusas ásašusa 832/1981 2 §:a 14. čuoggá ja dikšun- ja geavahanplána vuodul.

Morgan-Viibosa bálggis galggašii merkejuvvo ja bálggesgurrii muorrráji lahkosiidda galggašii ráhkadit dolastallanbáikki.

-

Sálleváris Gollehámmanii sáhtášii merket vánddardanbálgá ja ráhkadit gaskii ovttá fuolahuvvon dolastallanbáikki.

-Evttohus ii guottihuvvon plánenproseassa áigge.
+Eai árvalusat plánas.

Lagasgiliid ássiid lobit fanastallama fitnodatdoibmii Leammis galggašedje dorvvastuvvot vaikko ásašusa vuodul, dasgo álbmotmeahci vuodđudettiin lei dat jurdda ahte báikkálaš ássiid ealahusaid ii oáččo heajudit. Nuba johkafanasfitnodatdoaibma galggašiige ráddjejuvvo lagasgiliid ássiid oktavoigatvuohtan.

-

Plánaárvalusa ovdanbuktindilálašvuodain ovdanbohtán bealit ja daid vuhtiiváldin plánas

Plánaárvalus gárvvásmuvai čakčat 2006 ja dat ovdanbuktojuvvui čanasjoavkkuide ja báikkálaš ássiide ja válmmaštallojuvvui ovttas plána ovttasbargojoavkkuin čuovvovaččat:

Plána ovttasbargojoavku

Ovddasteaddjit:

- Sállevári bálggus, Nils-Heikki Näkkäljärvi
- Anára Sámi Searvi, Heikki Paltto
- Goikečoalmmi bálggus Urpo Kōngäs (ii oassálastán ovttasbargojoavkku čoahkkimiidda)
- Leammi gilisearvi, Marketta Jompan-Tiainen
- Sámediggi, Oula Sara
- Anára gielda, Jouni I. Jomppanen
- Gihttela gielda, Lauri Kurula (ii oassálastán ovttasbargojoavkku čoahkkimiidda)
- Lapin Kullankaivajain Liitto, Kai Rantanen
- Anára fuodđodikšunovttastus, Ari Nissilä
- Inarin luonnonystävät, Maire Puikko
- Lappi birasguovddáš, Liinu Törvi
- Muotkeduoddara bálggus, ii nammadan ovddasteaddji
- Pohjois-Lapin matkailu, ii nammadan ovddasteaddji

Plána ovttasbargojoavkku čoahkkimat: 22.11.2006, 24.5.2007 ja 10.1.2008 (cealkámušaid-čoahkkáigeassu ja loahpalaš plána)

Dilálašvuolta Leammi turismafitnodagaide 10.10.2006. Bovdejuvvon ledje maiddái Sállevári bálgosa boazoisit (báikki alde) ja Lappi Kullankaivajain Liitto ovddasteaddji (ii mielde). Kullankaivajain Liittos bođii čálalaš cealkámuš mañálgihtii.

Anára ja Soadegili gielddaid ovttasbargojoavku:

Lahtut:

- Anára gielda, Teuvo Katajamaa, várrelahttu Jouni I. Jomppanen
- Anára gielda, Terho Kinisjärvi, várrelahttu Riitta Näkkäljärvi
- Anára gielda, Kari Tammela, várrelahttu Esko Mantila
- Soadegili gielda, Vesa Tuunainen, várrelahttu Urpo Mokko
- Sámediggi, Väinö Seurujärvi, várrelahttu Oula Sara
- Sámediggi, Anu Pietikäinen, várrelahttu Jouni Lukkari
- Sámediggi, Hannu Magga, várrelahttu Harri Hirvasvuopio
- Nuortalaččaid siidačoahkkin, Veikko Feodoroff, várrelahttu Pauliina Feodoroff

Gielldalaš ovttasbargojoavkku čoahkkimat dollojuvvojedje 27.11.2006, 3.5.2007 ja 18.12.2007 (cealkámušaidčoahkkáigeassu ja rievdadusat plánii)

Gilledilálašvuodat báikkálaš ássiide

- Anáris 21.3.2007
- Bohkás 22.3.2007

Sámediggelága 9 §:a mielásaš ráddádallan 14.8.2007 Anáris. Dilálašvuhtii lei bovdejuvvon maiddái Sállevári bálgosa boazoisit.

MR = Meahciráđđehus(a).

DILÁLAŠVUOHTA / OVDANBUKTON KOMMEANTTAT	MEAH CIRÁĐĐEHUSA KOMMEANTA JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII
Gullandilálašvuotta Leammi turismafitnodagaide 10.10.2006	
Lagasgilliid ássiid lobit fanastallama fitnodatdoibmii Leammis galggašedje dorvvastuvvot. Johkafanasfitnodatdoaima galggašii ráddjejuvvot lagasgilliid ássiid oktovuogiatvuotnan.	-Lagasgilliid ássiid lobit fanastallama fitnodatdoibmii leat dorvvastuvvon plánas. +Merkejuvvon plánii.
Sáhtášiigo omd. avvilláš váidit, jos ii oaččo fanaslobi Leammái? Jos fanaslobit menddo lasihuvvojit, de dat čuohcá juo dorvvolašvuhtii.	-Sáhtá váidit. +Eai rievdadusat plánii.
Álbmotmeahci vuodđudannjuolggadusain lea juo daddjojuvvon ahte álbmotmeahci vuodđudeapmi ii oaččo čuohcit lagasgilliid ássiid áigáibohtui.	-Ná lea. +Dievasmahtton maiddái plánii.
Lagasgilliid ássiid vuoigatvuodát, ee. muora váldin álbmotmeahcis galgá dorvvastuvvot. (moanat kommeanttat)	-Lagasgilliid ássiide dorvvastuvvojit dihto ákkaiguin omd. mohtorfievrruin vuodjin álbmotmeahcis. +Kommeanta doarju plána.
Galggašii sáhttit sáhtostit mohtorgielkkáin turisttaid álbmotmeahcis. Dál dat lea vejolaš Jogagiellasii, muhto ođđa vuoja-hagaid livččii dárbu merket. Ná ovddiduvvošii dálveturisma. Maiddá mohtorgielkkájohtolat galggašii leat vejolaš Leammái.	-Fuolahuvvon čuoigan- ja boazo-vánddardemiid lea vejolaš lágídit. MR ii árval mohtorgielkkájohtolaga álbmotmeaccái.
Láhttofierpmádaga vuodđudeapmi Leammái, omd. Muoddá-várrái.	+Plána mielde čuoigama várás sáhtá merket muhtun láhttoihtáid.
Láhtuid lea váttis ja divrras doallat. Bohccot johtalit mielas šalkaráigge ja ná dulbmet oatnelanbottas láhtu billái. Leammis leat geahččalan goas nu doallat láhtu, muhto mohtorgielkkátge vudjet dan oatnelanbottas billái.	+Geahča ovddibu.
Mátkkálaččat leat čuoigan bures badjeolbmuid mohtorgielkkáluottaid mielde.	+Geahča ovddibu.
Ii leat vealttakeahhtá dárbu vuodđudit fitnodagaide iežaset orustansajiid, muhto omd. Ravadasa orustansaji kapasitehta sáhtášii lasihit. Ealaskas áiggiid sáhtá šaddat hui gárži, go fitnodatolmmoš doalvu dohko iežas áššehasaid ja doppe leat maiddá ieráđálaččat johtti vánddardeaddjit.	-Dát lea vejolaš. +Komeanta lea plána mielde.
Bálggus galgá ieš smiehttat, mo meannuda ee. johtolat-áššiiguin. Boazoturisma leat lohkaehtun vejolašvuodát.	+Plánii dievasmahttui ee. dat, ahte oahpistuvvon čuoigan- ja boazo-vánddardemiid fuolahussii, mii dáhpáhuvvá mohtorgielkkáin, sáhtá mieđihit lobiid.
Bálggus ii vuostálastte omd. čuoiganláhtuid merkema.	+Merkejuvvon plánii, ahte láhtuid merken lea vejolaš.
Leammigátti kájat leat fuonit, dasgo fatnasat leat 10 mehtera guhku ja kájat dušše 5 mehtera guhku. Dagaha muhtumin várradiliid.	+Eai rievdadusat plánii.

ČUOVUS 3. 3(12)

DILÁLAŠVUOHTA / OVDANBUKTON KOMMEANTTAT	MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII
Gullandilálašvuohta Leammi turismafitnodagaide 10.10.2006	
Buot bálgosiid livččii galgan bovdet dán dilálašvuhtii.	-Earáge bálgosat go Sállevári (Muotkeduottar ja Goike-čoalbmii) ovdejuvvot bargojovkui, mii vuodđuduvvo plánema várás. Dán dilálašvuođas gieđahallo eanaš turismadoaibma Leammileagis ja Sálleváris, ja danin dušše Sállevári bálggus lea bovdejuvvon. +Eai rievdadusat plánii.
Leat háliidan huskysafáradoaimma vejolašvuođa Áŋŋelis Leammái.	-Ášši lea leamaš ovdalge ovdan, muhto bálgosis leat vuostálastán jurdaga. +Eai rievdadusat plánii. Beanavuodjindoaibma ii suvvojuvvon Leammi álbmotmeahcis.
Boazobargguin dáhpáhuvi johtaleami ja veahkkebargofámu geavaheami prinsihpat galget merkejuvvot plánii. Bálgosa boazoisitge ii sáhte biehttalit ovttaskas fitnodatolbmo (badjeolbmo) dárbbu veahkkebargofámu geavaheapmái. Manjimuš dát ášši dulkojuvvui nu, ahte lohpi mieđihuvvui telefovnna bokte.	-Dievasmahtto plánii. +Dievasmahtton plánii.
Guovtte beavvi suoidnevuodjinlohpi mávssii. Ii fitnodatolmmoš dárbbášivčče máksit dákkár lobis. Veahkebargi barggai nappo bearraša barggu ja das šattai máksit. Dieđusge lea váttis gozihit dáid lobiid, muhto dasa lea dárbu.	-Boazoreanggaid lobit leat nuvtá. +Merkejuvvon plánii.
Bálgosa guđege osolaččas galggašii leat vuoigatvuohta geavahit boazoreanggaid.	-Dát lea vejolaš. +Eai rievdadusat plánii.
Bálgosiid gaskkas sáhttet leat earut boazoreanggaid dárbbu dáfus.	+Eai rievdadusat plánii.
Heahstedilis galggašii sáhttit oažžut seammás boazoreangga bargui.	-
Golleroggit galggašedje dulbet iežaset geasi áigge roggan rokkiid ravddaid.	+Merkejuvvon plánii.
Manin guolástanlobiin leat jávkaduvvon dihto báikkít, mat leat dehálaš turistabivdosajit?	-
Bálgosii gánáhivččii sáddet kárta diehtun das, gos mannet golleroggiid fuolahusvuođahagat.	-Doaimmahuvvui bálgosa boazoisidii. Kárta lea maiddái dán dikšun- ja geavahanplánas. +Eai rievdadusat plánii.
Leammi álbmotmeahci galggašii dahkat buorebut dovddusin omd. nu, ahte váldogeainnuid guoraide biddjojuvvot eangals-gielat oahpistanrusttegat.	-Máhcahat váldojuvvon muđui vuhtii Meahciráđđehusa doaimmas. +Eai rievdadusat plánii.
Leammi luonddustobu sáhtášii ovddidit omd. birrajagáš doibmii. Luonddustohpu oktan sáttušiljuin lea leamaš dat seammá juo 10 jagi.	-Ulbmilin lea guhkidit Leammi luonddustobu rabasáiggiid, jos dálveturisma lassána. +Merkejuvvon plánii.
Sállevári boares gárdi sáhtášii leat vuogas báiki dálveturisma dárbbuide. Doppe sáhtášii lágidit omd. smávva rátkima.	-Dát lea vejolaš. +Dievasmahtton plánii.
Meahciráđđehusa lohpevuogádat galgá ovddiduvvot. Lohpepolitihkka galgá leat juohkeláhkai čielggas.	-Dása viggojuvvon. +Muhtun rievdadusat leat bohtán lohpeannudeapmái.

DILÁLAŠVUOHTA / OVDANBUKTON KOMMEANTTAT	MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII
Gullandilálašvuohta Leammi turismafitnodagaide 10.10.2006	
Ealga viežžamii leat miedihuvvon njealjejuvllatlobit. Ealga galggašii vižžojuvvot dálá vuojáhagaid mielde.	-Dása lea viggojuvvon. Dán áigge viežži galgá gullat oktasašlobi ollái. +Eai rievdadusat plánii.
Masa vuodđuduvvá 1,5 euro geavahanmáksu/ olmmoš, go fitnodatolmmoš doalvu áššehasaid dolastallat Meahciráđđehusa bajásdoallan dolastallanbáikkiide?	-Turismafitnodagat sáhtášedje dahkat iežaset árvalusa lobiid ja soahpamušaid haddemeroštallamis Meahciráđđehussii. 1,5 euro geavahanmáksu lea riikkadásis geavahuvvon vuohki. +Eai rievdadusat plánii.
Ovttasbargu Meahciráđđehusain lea leamaš buorre.	+Eai rievdadusat plánii.
Lapin Kullankaivajain Liitto čálalaš oaidnu Siiddas 10.10.2008 dollojuvvon dilálašvuhtii	
Kullankaivajain Liitto mielas turisma doarju golleroggama ja Liitto bealušta buot golleguovlluin – maiddá Leammis – vuoigatvuođa ja vejolašvuođa golleroggamii. LKL:a mielas golleroggandoaimma ii mana ruossalassii eará turismaberoštumiiguin. LKL lea miedis buot turismadoibmii guovllus.	-Juohkeolbmovándardeapmái buohtastahtti fitnodatdoaimmain oazžu bargat Meahciráđđehusa lobi haga maiddá gollerogganguovllus. MR ii goittotge miedit lobiid meahccejohtalussii dahje huksemii turisma-doaimma dárbbuide. Meahciráđđehus sáhttá dahkat ovttasbargosoahpamuša buot guovllus doaimbi fitnodagaiguin dihto prinsihpaiguin.
22.11.2006 Plána ovttasbargojoavkku čoahkkin	
Lagasgiliid ássiid vuoigatvuođat galget dorrvastuvvot. (moanat kommeanttat)	-Ná leat plánas geahččalan dahkat.
Mátkealáhus ii leat dorrvastuvvon, dasgo fanassáhtostansoahpamušat leat mearreáigásaččat. Galggašii miedihit guhkitáigásaš lobiid.	-Máhcahat váldojuvvo muđui vuhtii MR:a doaimmas. +Eai rievdadusat plánii.
Fanassáhtostemiid máhcahatskovvi lea menddo váttis.	-Máhcahat váldojuvvo muđui vuhtii MR:a doaimmas. +Eai rievdadusat plánii.
Galgá doarjut báikkálaš (lagasgiliid ássiid) turismafitnodatolbmuid.	-Dása lea viggojuvvon.
Álbmotmeahci vuodđudannjuolggadusain lea juo daddojuvvon ahte álbmotmeahci vuodđudeapmi ii oaččo čuohcit lagasgiliid ássiid áigái bohtui.	+Lasihuvvon doahpágiidda.
Leatgo birasguovddáža čáhcečájánasain, maid dat válddii geassit, juo fidnejuvvon bohtosat?	-Muhtun bohtosat leat juo fidnejuvvon. +Dievasmahttojit plánii fidnejuvvon bohtosat.
Isola gámpá ii leat vándardeaddjiid anus muhto gullá LKL:ai. LKL láigoha dan iežas lahtuide.	+Divvojuvvon plánii.
Bálggis Gollehámmanis Morgan-Viibosii sáhttá rievdaduvvot merkejuvvon bálggisin, masa bohtet dárbbášlaš ráhpat, rovit, rákkas ja jogarasttildarusttegat dahje fanasfearga.	-Fanasfearga lasihuvvo tekstii. +Lasihuvvon plánii.
Álbmotmeahci diedihančállosa kárta lea menddo uhca mihttolávas. Ovdal kárta lei buoret.	-Meahciráđđehus geahččala buvttadit nu čielga materiála go vejolaš. Máhcahat váldojuvvo vuhtii Meahciráđđehusa doaimmas. +Eai rievdadusat plánii.

DILÁLAŠVUOHTA / OVDANBUKTON KOMMEANTTAT	MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII
22.11.2006 Plána ovttasbargojoavkku čoahkkin	
Plánii lea juo merkejuvvon ahte turismma fitnodatdoibmii MR miedihha meahccejohhtaluslobiid dušše lagasgilliid ássiide. Dát galgá dárkkálmuhhtot; makkár doibmii ja geasa.	+Dárkkálmuhhton plánii.
Plánas máinnašuvvo dušše seahkalasbázahusaid fievrrideapmi muhto ii daddjojuvvo mihkkgige hivssetbázahusaid birra.	+Dievasmahtton plánii.
Goas dutkanlobi várás galgá leat birasministeriija lohpi ja goas Meahciráđđehusa lohpi?	-Leammi álbmotmeahcis eará sajis go rogganbáikkiid ja ruvkebiriid guovllus dáhpáhuvvi geologalaš dutkanbargui ja málbmaohcamii galgá leat ministeriija lohpi. +Merkejuvvon plánii.
Sállevári bálggus áiggošii hukset Fáškku guođohanbáikái guođohangámpá. Bealdoduoddara láigoguvlu ohccojuvvo viiddiduvvot.	-Lasihuvvon diehtu plánii.
Beanavuodjimii ii galggašii addit lobiid. Plánii lea merkejuvvon ahte beanavuodjima várás galgá leat Meahciráđđehusa lohpi.	+Rievdaduvvon plánii ahte beanavuodjin lea gildojuvvon.
Luovosbeatnagiidda skihkka! Beatnagiid geavaheapmi meahccebivddus: galgá deattuhuvvot beanaeaiggáda ovddasvástádus beatnaga dagahan vejolaš vahágiin.	+Eai rievdadusat plánii.
Bárasgállá geainnu giddema eai vuostálastte.	-Geainnu giddema vuostálaste Bohká gilledilálaš-vuodas. Bohattojuvvui dan oaivilii ahte galgá čielggaduvvot dárkkileappot bálgosiid oaidnu geainnu giddemii. +Geaidnu giddejuvvo Anára ja Gihttela gielddaid ráji alde.
Mohtorgielkásáhtosteamit galggašedje suvvojuvvot bálgosa lobi vuodul eará sadjáige go Njurggoluohtta ja Jogagiellasa gaskasaš merkejuvvon johtolahkii ja Riebanjoga ja Sállevári gaskasaš johtolahkii.	+Plánii merkejuvvui nu, ahte daid lagasgilliid ássiiguin, geain lea meahccejohhtaluslohpi ávkkástallat luondduin, sáhtta dahkat soahpamuša dahje sii sáhttet oažžut lobi smávva turismadoibmii guoskevaš meahccejohhtalussii dálvviáigge mohtorgielkkáin.
Fuođđodikšunovttastusa bargguin lea muhtumin dárbu geasiáigasaš meahccejohhtalussii ee. návdevahátdárkkistemiin, goziheamis (eiseváldedoaimmat).	-Plánii lea merkejuvvon ahte eiseváldedoaimmain johtalettiin ii dárbbas leat Meahciráđđehusa lohpi. +Eai rievdadusat plánii.
Dálvejohtolaga Jeageloavvi ja Ravadasas Kortongaládduid badjel gánáhivččii merket. Geahpedivččii joavdelas vuodjima, go johtolaga ii dárbbasivčče ohat.	-Dálvefuolahusjohtolaga geahččalit merket dálvit eahpečielga sajiin. +Lasihuvvon plánii.
Jeageloavvi ja Márkten-Issát roavi gittiide galgá sáhttit boahpteáiggisge seaivut.	-Dása vigojuvvo. +Dievasmahtton plánii.
Fáškku gámpá buohta galggašii miedihit guolástanlobi.	-Árvalus dolvojuvvui ovddosgulvui. +Anára guolledoalloráđđádallangoddi ii guottihan árvalusa cealkámušastis. Eai rievdadusat ovddit vuohkáin.
Mo meannuduvvo rogganmašiinnaiguin, mat dolvojuvvjit guvlui? Buktojuvvjitgo dat ruovttoluotta vai jávistuvvitgo mašiindnalámborat eatnan sisa.	+Eai rievdadusat plánii.

DILÁLAŠVUOHTA / OVDANBUKTON KOMMEANTTAT	MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII
22.11.2006 Plána ovttasbargojoavkku čoahkkin	
Kullankaivajain Liitto ovdasteaddji dajai čoahkkimis ahte ii oktage mašiidna leat jávistuvvon eatnan sisa, iige dat leat lohpeeavttuid mielde oppa vejolašge, ja maiddá biraslohpeeavttuid mielde guovllut galget čorgejuvvot ja daid duovdda ovddeštuvvot roggandoaimma nohkama manjá.	+Eai rievdadusat plánii.
Evttohus ođđa merkejuvvon turistajohtolaga vuodđudeamis Leamma sisa dohko, gos ii roggjuvvo golli. Ná danin ahte turisttat, geat eai háliit oahpásmuvvat golle- roggankultuvrii, eai dárbbasivčče golleroggama váldoguvlluide oppa mannatge. Johtolat livččii goittot Leamma siste, goas fanassáhtostemiid fálli turismafitnodagat oččošedje dáid sáhtosteamis sisabođuid.	-Lustageavahan- avádahkii lea vejolaš linnjádit ja merket ođđa bálgá. +Eai rievdadusat plánii.
Lagasgilliid ássiid muorrváldindárbu lea vuosttažettiin lismálaččain.	-Ná lea plána mielde. +Plánas lea ráddjejuvvon muorrváldinvejolašvuohta álbmotmeahci siste vuosttažettiin lismálaččaide.
Golleroggiid fuolahuslohpi lea menddo oanehaš. Dan áiggis ii geargga vuodjit boaldinmuoraid Njurggoluohttas roggan- báikkiide ja ruvkebiriide.	-Fuolahuslobit čállojuvvojit Meahciráđđehusa lohperávvaga mielde, lohperávvaga sáhtá rievdatit buorebut doaimbin. +Eai rievdadusat plánii.
Ovttasbargobeallin plánii galget lasihuvvot Birasguovddáš ja Inarin Luonnonystävät.	+Dievasmahtton plánii.
Boazobarguin dárbbaslaš johtaleami ja veahkkebargofámu geavaheami prinsihpat galget merkejuvvot dikšun- ja geavahanplánii.	+Dievasmahtton plánii.
Boazobarguin dárbbaslaš johtalanlobit galggašedje leat nuvtá.	-Dat leat nuvtá. +Merkejuvvon plánii.
Almmolaš dilálašvuohta Anáris 21.3.2007	
Dagahiigo doaba "lagasgilliid ássi" golleroggiid aviisačálaseami?	-Eat dieđe. +Eai rievdadusat plánii.
Rievdágo lagasgilliid ássiid dálvejohtaleapmi? Ii oččošii rievdat.	-Lagasgilliid ássiid dálvejohtaleapmi ii leat rievdamin. Plánas lea dárkkálmuhhton dat, maid oaivvildit lagasgilliid ássiiguin. +Eai rievdadusat plánii.
Geasiáigásaš johtaleapmi lea leamaš njuovžil, eaige leat leamaš váttisvuođat. Ii oktage johtal hearvva dihte.	-Geasiáigásaš meahccejohtalanvuohki lea plánas čavgejuvvon. +Eai rievdadusat plánii.
Masa vuodđuduvvá lismálaččaid muorra- váldinvoigatvuohta? Eará lagasgilliid ássiin dát ii leat.	-Vuodđuduvvá dasa, ahte Lismmá gilli lea guovdu álbmotmeahci (dan siste). +Eai rievdadusat plánii.
Sállevári bálgás leat jávkaduvvon rovit, bohtetgo sadjái ođđa rovit?	-Ii goittot dál oro leamen nu, dasgo dasa ii leat dál ruhta. Jos dása fidnejuvvo ruhtadeapmi, de rovit ođasmahttojit. +Eai rievdadusat plánii.
Beasságo lagasgilliid turismafitnodat- olmmoš sáhtostit áššehasaid Marastahkii boazogámpái? Ja earáge boazogámpáide?	+Daiguin lagasgilliid ássiiguin, gain lea meahccejohtalus- lohpi ávkkástallat luondduin ja geat barget guovllus turisma- fitnodatolmmožin, sáhtá dahkat soahpamuša dahje sii sáhttet oazžut lobi smávva meahccejohtalussii mohtor- gielkkáin turismadoimma oktavuodas dálvi áigge.

ČUOVUS 3. 7(12)

DILÁLAŠVUOHTA / OVDANBUKTON KOMMEANTTAT	MEAH CIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII
Almmolaš dilálašvuohta Anáris 21.3.2007	
Leago boahtimin máksu álbmotmeahci geavaheamis?	-Dákkár máksu ii leat jurddašuvvon. +Eai rievdadusat.
Maid oaivvildit turismafitnodatolbmuid askaboddosaš gohttemiin? Oaivvildago dát gean beare guovllus doaimbi turismafitnodatolbmo? Vai guoskágo dat dušše lagasgiliid turismafitnodatolbmui?	-Dákko oaivvildit gean beare turismafitnodatolbmo, guhte doaimbá guovllus. +Eai rievdadusat.
Man dehálaš lea gáržžidit badjeolbmuid johtaleami turismaulbmilis? Nu ahte dat ii livčče nu áddjejuvvon dihto vuojáhagaide.	-Bálgosa osolaččat sáhttet boazodoallolága mielde sáhtostit olbmuid. +Eai rievdadusat.
Sáhtášii merket geassebálgá Sállevári ja Leammi lustageavahanavádaga gaskii.	-Dilálašvuođas kártii sárgojuvvui dát árvalus. +Lasihuvvon álggos árvalusa mielde plánii. Jávkaduvvui loahpalaš plánas vuostálastima dihte.
Manin heasttain ii oaččo riidet gos beare?	-Gollama hehtten dihte. +Eai rievdadusat plánii.
Beanavuodjin ii gula álbmotmeahccái.	-Dát oaidnu doarju plána. Plánas lea dál biddjojuvvon nu, ahte beanavuodjin lea gildojuvvon álbmotmeahcis. +Eai rievdadusat plánii.
Mohtorgielkávuojáhat Anáris Bohkkái.	-li gieđahallo dán plánas, dasgo johtolat manašii álbmotmeahci olggobealde. Meahciráđđehus ii árval mohtorgielkávuojáhagaid dahje -johtolagaid álbmotmeahccái. Anár–Bohkká johtolat vámmaštallo ovttasráđiid gielddain. +Eai rievdadusat plánii.
Fatnasa geavaheapmi: sáhtášiigo dákkár vejolašvuohta leat lagasgiliid ássiide viidás-eappotge, ii dušše luondduealáhusbargiide?	-Gč. plána lohku 9.3.
Dát lea buorre plána lagasgiliid ássiid dáfus, dahká vejolažžan doaimma.	-Dát oaidnu doarju plána. +Eai rievdadusat plánii.
Mo Meahciráđđehus čuovvu, ahte roggan-mašiinnat buktujuvvojit eret álbmotmeahcis?	-
Rogganrokkit galggašedje merkejuvvot.	-
Almmolaš dilálašvuohta Bohkás 22.3.2007	
Áŋkor-seaktebivdu ja bilken gullá juohkeolbmovoigatvuodaide.	-Ná lea. +Eai rievdadusat plánii.
Geainnuid gidden hehte lubmema ja boazo-doalu. Bárasgállá ávdinstobu ii oaččo jávkadit.	-Ávdinstobu eai leat jávkadeamen. Geainnu giddemis ságastallo ain. +Bárasgállá geaidnu giddejuvvo Anára ja Gihttela gielddaid ráji alde.
Bárasgállá geainnu ii oaččo giddet. (moanat kommeanttat)	-Mearriduvvui čielggaduvvot bálgosiid oaidnu áššis. +Bárasgállá geaidnu giddejuvvo Anára ja Gihttela gielddaid ráji alde.
Manin álbmotmeahcci lea oppalohká Gihttela bealde?	+Eai rievdadusat plánii.

DILÁLAŠVUOHTA / OVDANBUKTON KOMMEANTTAT	MEAHCIRÁÐĎEHUSA KOMMEANTA JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII
Almmolaš dilálašvuohta Bohkás 22.3.2007	
Fávttat ja áiddit álbmotmeahci ráji ala!	+Eai rievdadusat plánii.
Goas nu lea sohppojuvvon ahte Bárasgállá geaidnu dollojuvvo ortnegis.	+Bárasgállá geaidnu giddejuvvo Anára ja Gihttela gielddaid ráji alde.
Manin Nilipirtti ja Lauttaselkä ávdinstobut leat jávkaduvvon Gihttela bealde?	-
Ávdinstobuid ja gámpáid giddema duohken lea Meahciráđđehus.	-Plánii ii leat váldojuvvon ávdinstobuid giddendárbu.
Bummet Hanhimaa ja Bohká gaskii, amaset boahtit vierrásat!	-
Mii eat vuostálastte suodjaleami, muhto galgá láhttet jierpmi mielde.	-
Álbmotmeahcci lea oaivvilduvvon deahkkefámuiguin johtin dihte.	-
Anára almmolaš dilálašvuočas ságastallojuvvui árvaluvvon ođđa bálgás Sállevári ja Viibosa gaskii.	-Dákkár jurdda guottihuvvui almmolaš dilálašvuočas. +Gulaskuddama maŋŋá lustageavahanavádat goittotge jávkaduvvui vuostálastima dihte.
Meahciráđđehussii giitosat guollegilvimiid ovddas ja gámpáid fuolahusas.	-
Plána ovttasbargojoavkku čoahkkin 25.5.2007	
Golleroggit ožžot johtalit njealjejuvllagiiguin dušše dihto johtolagaid mielde.	-Ná lea maddái dálá lohpevuogádaga mielde. +Eai rievdadusat plánii.
Lea dál juo doarvá vátis ja čohkkejuvvon. Kullankaivajain Liitto lea ovttá oaivilis ahte meahccejohtalus galgá muddejuvvo. Gozihangažaldat. Golleroggit leat almmuhan maddái geasiáigásaš meahccejohtalusas, mii lea leamaš sin mielas lobiheapme.	+Eai rievdadusat plánii.
Golleroggiid geavahanvuojahagat galget čielgasit merkejuvvo ja earáide eai mieđihuvvo lobit. Goziheami dáfusge lea vuogas, jos vuojahagat leat merkejuvvon.	-
Livččiigo dárbu ovdeštít njealjejuvllatvuojahagaid? Leago áššis ságastallon?	-Geahča maŋibu!
Golleroggit ja Meahciráđđehus leat veahkkálagaid juo ovdeštange vuojahagaid.	-Dá vástáduš ovddit čuoggái.
Golleroggama historjjálaš ovdáneapmi galgá buktojuvvo čielgaseappot ovdan plánas.	-Dievasmahtto plánii. +Dievasmahtton plánii.
Leago dál čielggas, gos mašiinnaiguin oažžu roggat golli? Plánii galgá laktojuvvo kárta guovlluin, gos mašiinnaiguin oažžu roggat. Dál álkidahtášii boazodoalu ja dan plánema.	-Geahča maŋit kommeantta! +Lasihuvvojít roggan-báike- ja ruvkebirekártii guovllut, main oažžu roggat mašiinnaiguin.
1991:s Leami álbmotmeahccái guoskevaš ásahusa (932/1981) rievdadusa (583/1991) bokte gildojuvvui mašiinnaiguin dáhpáhuvi golleroggan. Dan oačču goittotge joatkit ásahusa fápmui boadeditti gustojeaddji ruvkebirii ja roggan-báikkiin. Jagi 1997 láchkarievdadusa maŋŋá golledoidinrogganbáikkiin ii sáhte šat čohkket ruvkebiriid.	+Kárta dievasmahtton.

ČUOVUS 3. 9(12)

DILÁLAŠVUOHTA / OVDANBUKTON KOMMEANTTAT	MEAHCIRÁÐDEHUSA KOMMEANTA JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII
Plána ovttasbargojoavkku čeahkkin 25.5.2007	
Ainge ságastallojuvvui rogganrokkiid merkemis ja ruvke- lága geatnegahtimiin rogganguovlluid čorgema ektui. Boazodoalliide livččii buorre, jos dat livčče merkejuvvon.	-Gč. čuovvovaš kommeanta; Kullankaivajain Liitto ovddasteaddji. +Eai rievdadusat plánii.
Golleroggiid lahttbláđđái boahdá dahje lea juo boahdán almmuhus rogganrokkiid merkemis.	+Eai rievdadusat.
Lea dehálaš ahte gollitroggit ja badjeolbmot gulahallet dán áššis.	-
Almmolaš dilálašvuođain lea evttohuvvon bálggis Sálleváris johkagurii; ii vuhtto gal bálggis. Jos lea dákkár plána, de dat livččii ođđa bálggis.	-Bálggeslinnjádeapmi dahkkojuvvui Anáris lágiduvvon almmolaš dilálašvuođa vuođul. +Plána gulaskuddama manjá bálgges- linnjádeapmi jávkaduvvui.
Dát galggašiige leat meahccás bálggis ja dat galggašii merkejuvot.	+Geahča ovddibu!
Bálggis bázášii Sarvvesčoalmmi biebmanáiddi sisa. Ii heive bálgosii. Bálggus árvala caggat bálggesfitnu.	+Geahča ovddibu!
Luonddusuodjaleami dáfus dákkár bálggis ii livčče várra headuštussan. Geavaheadjit livčče nu uhccán.	+Geahča ovddibu!
Váttisvuohtan lea ee. verráhiid gittadoallan, jos bálggis manná verrátráigge. Bohcuid čohkken váttásmuvvá.	+Geahča ovddibu!
"Sierra avádagain suvvojuvvon ja gildojuvvon doaimmat" -tabeallas váilot heasttat ja meahccesihkkelat.	+Dievasmahtton plánii.
Beanavuodjin. Ákkastallo dainna, ahte dat dáhpáhuvašii sierra boazodoallo- guovllus ja sámiiid ruovttuguovllus. Beanavuodjin ii suvvojuvvo juohkeolbmo- vuoigatvuođa vuođulge (gildojuvvo ortnetnjuolggadusas).	+Ná lea plána mielde.
Kulturárbi; Máinnašupmi das, ahte Bealdoduottar/Lismá lea gullan johti boazosámiid dálveeatnamiidda.	-Dievasmahtto plánii. +Dievasmahtton boazodoalu historjá.
Plánas sáhtášii veardidit Leamma álbmotmeahci gallestallilloguid Lappi eará álbmotmehciid, omd. Bállas–Yllásduoddara gallestallilloguide.	-Dievasmahtto plánii. +Dievasmahtton plánii.
Inarin luonnonystävät dábálaččat vuostálastá mohtor- fievrriiguin johtaleami, muhto dáid reahkasáhtostemiid ja gálvvuid fievrriemiid dat sáhtta suovvat. Boaldin- muoraid geavaheamis gal galggašii bearrat mávssu.	-Ná lea leamaš dássážiige; fitnodatolbmot mákset das, jos geavahit fitnodatdoaimmas fuolahuvvon doarjjabáikkiid.
Doaba "guovllus doaibmi turismafitnodatolbmot" galgá meroštallot dárkileappot.	+Dievasmahtton plánii.
Sáhttágo fitnodatolbmuid bidjat sierraárvosaš sajádahkii? ligo buohkain galggašii leat seammalágan vuoigatvuohta jođihit fitnodatdoaimma?	-Lagasgiliid fitnodatolbmui livččii gáržžit doaibmaguovlu, jos muhtun smávva doaimmat eai suvvojuvvošii álbmotmeahcis. +Eai rievdadusat plánii.
Meahccejohtalusa sáhtášii gáržžidit luondduin ávkkástaladettiin.	-
Luondduturisma lohpeeavttuide galggašii merkejuvot ahte galgá válđojuvot oktavuoha bálgosii.	+Dievasmahtton plánii.

DILÁLAŠVUOHTA / OVDANBUKTON KOMMEANTTAT	MEAH CIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII
Plána ovttasbargojoavkku čoahkkin 25.5.2007	
Gaskaboddosaš doarjábáikkiid mieđiheapmi. Inarin Luonnonyštävät ii guottit dán. Goittot galggašii ráddjejuvvot dihto báikkiide.	-Ráddjejuvvo nu, ahte dušše boazosafáraid ja čuoiganvánddardemiid várás sáhttá mieđihit gaskaboddosaš doarjábáikkiid maiddá boaittoleavádahkii. +Rievdaduvvon plánii.
Ovdamearka dihte stivrejuvvon čuoiganvánddardeapmi dárbaša vehá guhkibuš doarjábáikelobi.	-Geahča ovddibu!
Galgá dárkkálmuhittit meroštallama "báikkálaš ássi" plána buot čuoggáide.	-"Báikkálaš ássi" lea gielddas heaggačálihuvvon olmmoš. +Eai rievdadusat plánii.
"Báikkálaš ássiin" mii áddet dakkár olbmo, guhte lea dáppe eret.	-"Báikkálaš ássi" lea gielddas heaggačálihuvvon olmmoš. +Eai rievdadusat plánii.
Jos lágidan boazosafára Lismás gosa nu, de leago mus vuoigatvuohta cegget gosa nu bissovaš lávu?	-Geahča mañibuid!
Boazosafáraid galggašii sáhttit lágidit álbmotmeahcis sihke dasa guoskevaš gaskaboddosaš gohttema maiddá boaittoleavádahkii. Dát seammá galggašii suvvojuvvot maiddá čuoiganvánddardeaddjiide.	-Geahča mañibu! +Lasihuvvo plánii.
Ráddjejuvvojit álbmotmeahcis gaskaboddosaš doarjábáikkiid dušše boazosafáraid ja čuoiganvánddardanjoavkkuid atnu.	-Ráddjejuvvo nu, ahte dušše boazosafáraide ja čuoiganvánddardemiide sáhttá mieđihit gaskaboddosaš doarjábáikkiid maiddá boaittoleavádahkii. +Lasihuvvo plánii.
Jos guđđojuvvo gaskaboddosaš doarjábáikkiid mieđiheapmi eret, de gáržžidago dat omd. ruvkebires dáhpáhuvi golleturismadoaimma?	-Rogganbáikkiide ja ruvkebiriide huksemii galgá leat álo Meahciráđđehusa lohpi. +Eai rievdadusat plánii.
Komposterejeadjiin fitnašuvvi muolddain sáhtášii divodit eatnamiid gollama.	-Mis lea vuohkin ahte komposterejuvvon muolda ii geavahuvvo álbmotmeahcis, dasgo eatnama bibmuivuohta lassánivččii. +Eai rievdadusat plánii.
Roggandoaimma doarju turismadoaimma galggašii Kullankaivajain Liitto mielas doarjut.	-Juohkeolbmovánddardeapmái buohtastahtti turisma fitnodatdoaimma oážžu jođihit almmá Meahciráđđehusa lobi haga maiddá gollerogganguovllus. Meahciráđđehus ii goittot mieđit lobiid meahccejohtalussii dahje huksemii turismadoaimma vuodul. MR sáhttá dahkat ovttasbargo-soahpamuša buot guovllus doaibmi fitnodatolbmuiguin dihto prinsihpaiguin.
Bohccuid biebmanis báhcci suoinnit jed. čuhcet duovdagii.	-MR lea láchán vuoddu dikšun- ja geavahanprinsihpaide suodjalanguovlluin. Nuba bohccuid biebmanbáikkiin álbmotmeahcis, luondumeahcis ja jekkiid-suodjalanguovlluin galgá soahpat Meahciráđđehusain. +Merkejuvvo plánii.
Ságastallo váddásit lihkanláp mása johtaleamis mohtorfievrruiguin álbmotmeahcis.	-Meahciráđđehus lea dulkon ášši nu, ahte ii dárbaš leat lohpi dahjege sáhttá johtalit doppe, gos vácci johtinge lea suvvojuvvon (meahccejohtalusláhka). +Ná lea plána mielde.
Ulbmiliidda lea merkejuvvon ahte álbmotmeahccái eai ráhkaduvvo geainnut. Man nana mearrádus dát lea, jos Lappi Lihttu vuodjigoahatá geaidnoráhkadanášši?	-Meahciráđđehusa ulbmilin lea ahte álbmotmeahccái eai ráhkaduvvo ođđa geainnut. +Eai rievdadusat plánii.

DILÁLAŠVUOHTA / OVDANBUKTON KOMMEANTTAT	MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII
Plána ovttasbargojoavkku čoahkkin 25.5.2007	
Bárásgállá geainnu háliidivčče gidde. Dat geahpedivččii omd. lobihis guolásteami.	-Áššis ságastallojuvvo vel Goikečoalmmi bálgosiin. +Geaidnu botkejuvvo Anára ja Gihttela gielddaid ráji alde.
Áibmogovddohatvuojánat ledje ovdal gildojuvvon. Leatgo dat dál gildojuvvon vai lobálaččat? Buohstasthtogo mohtorfatnasi? Naba čáhceskohterat, oazžugo daiguin vuodjit?	-Čáhceskohteriin ii oáččo vuodjit álbmotmeahcis. Áibmogovddohatvuoján lea fievrolága mielde meahccefievr, ja nuba dasa gusket seamma njuolggadusat go eará meahccevuodjimii. +Merkejuvvon plánii.
Galgetgo beatnagat jámma veddojuvot vai galgágo daid sáhttit bidjat seammás veaddagassii?	-Beatnagat galget álo veddojuvot earret meahccebivddus. +Eai rievdadusat plánii.
Kullankaivajain Liitto vuostálastá dan, ahte boaldinmuorrafuolahus lágiduvvo Njurggoluohttas. Gaskamearálaš vuodjinmátki guhku mealgat. Dát váttásmuhtá válddahagaid ja ruvkebiriid fuolahusa. Vuodjinmátki lea dál gaskamearálaččat 8 km. Dan maŋŋá 36 km.	+Eai rievdadusat plánii.
Sáhtášiigo gámppá, mii bohtá rádjegozáhusas Meahciráđđehussii, luohpadit Sállevári bálgosii. Bálggus sáhtášii lonuhit dan uhcit gámppá sadjái. Bálggus bidjá čálalaš árvalusa áššis Meahciráđđehussii.	-Rádjegozáhus ii luohpadan gámppá Meahciráđđehussii. +Eai rievdadusat plánii.
Dábálaš váttisvuohta lea dat, ahte goziheaddjit eai váldde doarvái vuhtii bohccuid, go johtalit guovllus. Dáikko dili sáhtášii ainge buoridit, vaikko dili lea ovddežis buorránan. Ainge dávjjibut sii sáhtášedje almmuhit návddiid goddin bohccuin bálgosii.	-Meahciráđđehus váldá dán máhcahaga vuhtii iežas doaimmas. +Eai rievdadusat plánii.
Ii leat duosttáš badjeolbmuid almmuhit návddi goddin bohccuin, dasgo dan maŋŋá návddi vuojáhallá jámas mohtorgielká.	+Eai rievdadusat plánii.
Meahciráđđehusa leat moaitán oppa plánenproseassa áigge das, ahte plána lea njozet ovdánan. Plánen álggahuvvui juo 2002:s, ja dasto ii dáhpáhuvvan guhkes áigái mihkkige. Álggahančoahkkimis lohpiduvvui ahte eai boađe stuorra nuppástusat plánii, muhto dat lea mealgat rievdan. Namalassii golleroggiid vuoigatvuođat leat gáržžiduvvon. Plánaárvalusat leat bohtán dasto viehka oanehis váruhanáiggi sisa kommenterenláhka.	-Olmmošmolsumiid dihte plána dahkan gaskkalduvai moatte jahká. +Eai rievdadusat plánii.
Sámediggelága 9 §:a mielásaš ráddádallan 14.8.2007 Anáris	
Doahpágiidda galggašii lasihit sáme kultuvrra meroštallama ráđđehusa árvalusa vuodul riikkabeivviide vuodđolágaid vuodđovuogitvuođa-njuolggadusaid rievdeamis (HE 309/1993). Njuolggadusa dorrvastan sámi kulturhápmái gullet sámiid árbevirolaš ealáhusat, dego boazodoallu, guolástus ja meahccebivdu. Lagasgiliid ássiide viidáset vuoigatvuođaide lasihuvvo ákkastallamin sáme kultuvrra dorrvastepmi (lagasgilit leat sámegilit).	+Dievasmahtton plánii.
Láhkaásahuslaš vuolggasajit galget dárkkálmuhottot.	+Dievasmahtton plána láhkaásahuslaš vuolggasajit. Lasihuvvon ulbmiliida birstevaš ovdáneami prográmma ja ovttadássaš-vuodálága guovddáš ulbmilat. Meahciráđđehuslága čuoggái lasihuvvo: Divvojuvvon ráđđehusa árvalusa ulbmilat sáme kultuvrra dorrvastan dihte. Lohkui Dikšuma ja geavaheami ulbmilat (maŋŋelis 3.2) lasihuvvo sáme kultuvrra dorrvastepmi.
Lohku 3 Dikšuma ja geavaheami ulbmilat. Lávvaplánen gullá eana-geavahan- ja huksenláhka.	+Rievdaduvvon plána bajilčállagat nu, ahte "lávvaplánen" lea eanageavahan- ja huksenláhka -logu vuollebajilčálan.

DILÁLAŠVUOHTA / OVDANBUKTON KOMMEANTTAT

**MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA
JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII**

Sámediggelága 9 §:a mieldásaš ráđđádallan 14.8.2007 Anáris

Lohku 4 Avádatjuohku. Lustageavahanavádat Sállevári ja Morgan-Viibosa gaskkas; linnjádeapmi manná guođohan-áiddiid bokte, bálggus ja Sámediggi árvaleigga ahte lustageavahanavádat jávkaduvvo. Meahciráđđehus guđii ášši guorahallamii.

-Ášši guorahallojuvvo.
+Meahciráđđehus bođii dan oaivillii ahte dán muttus guoskevaš lustageavahanavádat válđojuvvo gulaskuddamii vuolgi plánii ja guorahallo ášši ođđasit gulaskuddama maŋŋá.
Fuom! Jávkaduvvon gulaskuddama maŋŋá.

Lohkui 5 Kulturárvvuid suodjaleapmi ja dikšun. Galggašedje govviduvvot sámiid ja válđoálbmoga kultuvrraid earut. Sámedikki mielde sámiid viiddis geavahanguovllu dihte sámiid viesuin ja luonddu geavahanhámiin eai leat báhcán bissovaš mearkkat, maid mielde sáhtášii navdit guovlluid leamaš sámiid anus, muhto galgá sáhttit luohttit árbedihtui das, gii ja mat sogat leat hálddašan guovlluid. Válđoálbmoga kultuvra fas vuodđuduvvá bissovaš visttiid huksemii ja eatnamiid njáskamii ja šaddadeapmái ássanbirrasis.

+Dievasmahtton plánii.

Lohku 6.3.4. Bálgosat galggašedje leat čuovvumis mielde.

+Dievasmahtton. Luondduturismma dilli čuvvojuvvo nu, ahte jámma dollojuvvo oktavuohta luondduturismafitnodatolbmuid, **bálgosiid** ja Meahciráđđehusa gaskkas.

Meahccejohtaluslohpevuogádat lea čavgejuvvon geasi-áigásaš meahccejohtalusa hárrái. Geasiáigásaš meahccejohtaluslobit eai šat mieđihuvvo lagasgilliid ássiide. Bálggus ja Sámediggi eaba vuostálastte rievdadusa. Boazobarguin sáhtta johtalit boazodoallolága mearrádusaid mielde.

-Dát oaidnu doarju plána.
+Eai rievdadusat plánii.

Sámediggi vuostálastá beanvuodjima sihke fitnodat-ja priváhtadoaibman.

+Lasihuvvo beanvuodjima gielđinákaide boazodoalu dorvvasteapmi.

Galggašii lasihit lohku 12 Luonddubuktagiid čoaggin máinnašupmi lágas luonddudilálaš buktagiid čoaggima gáržžideamis.

+Dievasmahtton plánii.

Telefonságastallan Goikečoalmmi bálgosa ovddasteaddjiin Urpo Kõngäsiin 3.9.2007

Bálggus ii guottit Bárasgállá geainnu giddema.

-Ságastallojuvvui geainnu molssaevttolaš botkensajis. Ovddit árvalusa mielde geaidnu botkejuvvošii álbmotmeahci ráji alde.
+Rievdaduvvo plána nu, ahte geaidnu giddejuvvo/botkejuvvo easkka gielddaid ja bálgosiid ráji alde, boazoáiddi lahkosiin, Kuivaniemi bálgosa bealde.

Cealkámušaid čeahkkáigeassu ja daid gulaskuddama áigge boahhtán máhcahagat

Plána hárrái bivdojuvvojedje 25 oassebealis cealkámušat, cealkámušat bohte 17 oassebealis. Cealkámušaid čeahkkáigeassu maŋŋái leat merkejuvvon earáge máhcahagat, mat leat boahhtán gulaskuddama áigge.

CEALKÁMUŠ / CEALKÁMUŠA ADDI	MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII
Oppalaš áššit	
<p>Sihke Leammi álbmotmeahci vuodđudettiin ja áinnas dan sierra viiddidanmuttuid oktavuodas leat ovdalge leamaš olbmuin áddehahti fuollan dat, mo seilot dat sierralágan lágalaš geavahanvuoigatvuođat, mat ledje guovllus ovdal álbmotmeahci vuodđudeami. Dáid vuoigatvuođaid seailumii leat moanat eará oassebealit Lapin Kullankaivajain Liitto lassin háliidan giddet fuopmášumi álbmotmeahci sierra muttuid lágalašvuođaordnestallamiid oktavuodas – iige buot uhcimussan álbmotmeahci viiddideami dohkkehan dalá riikkabeaivvit, mii geatnegahtá cealkámušastis: ”Go riikkabeaivvit dohkkeha láchaveittohusa, de dat seammás gáibida ahte boazodoallu ja báikkálaš olbmuid vuoigatvuohta meahcebevdui ja guolástussii ja eará ealáhusaide luonddusuodjalanguovllus ja dastán dan lahkosiin ii dárbašmeahttumit váttásmuhtto ásahasus ja ortnetnjuolggadusas ja ahte – –.” Dán seammá leat jámma buktán ovdan cealkámušaineaset maiddá ee. Lappi Lihttu ja Anára gielda. Jearaldat lea riikkabeivviid álbmotmeahcecealkámušas, mii lea álbmotmeahci viiddidaneaktun ja mii ii leat velge gomihuvvon. Dát cealkámuš orru leamen ovttáčilggosaš buot eará oassebeliide earret Meahciráđđehusa, mii lea dahkamin lágasmearriduvvon dikšun- ja geavahanplána. (Kullankaivajain Liitto ry; maŋŋelis LKL)</p>	<p>-Boazodoallu ja báikkálaš olbmuid vuoigatvuohta meahcebevdui ja guolástussii sihke eará ealáhusaide ii leat plána bokte dárbašmeahttumit váttásmuhtton. +Eai rievdadusat plánii.</p>
<p>Juohke dikšun- ja geavahanplána beivenproseassa duogázin orru Meahciráđđehusa virgeolbmuid leamen issoras dárbu sihke njuolggateavsttas ja miellagovain badjelgeahččat guovllu golleroggiid árbevieruid ja sierra lágaide vuodđuduvvi vuoigatvuođaid rokkanasminerálaid ávkinatnimis, johtinvuoigatvuođain, ássamis ja eará luondduinávkástallamis, dalle go dat sin ássanbáikki vuodul muđui livččii lágalaš. LKL:a mielas Leammi álbmotmeahci dalá dikšun- ja geavahanplána válmmaštallamis mielde leamaš Meahciráđđehusa virgeolbmot eai leat bastán váldit vuhtii guovllu historjájá juo ovdal álbmotmeahci vuodđudeami ja dan sierra muttuin, eaige leat muđui bastán bealeheamet válmmaštallat ollugiid sierra vuoigatvuođaid. Nuba dát dikšun- ja geavahanplána ráddje máinnašuvvon vuoigatvuođaid nannema mearritmeahtun áigái, ja nuba birasministeriija ii galgga dan nannet. (LKL)</p>	<p>-Roavvenjárgga hálddahasrievtti mearrádusas 14.11.2007 (07/0587/1) (00436/06/5156) daddjojuvvo ahte ”Ruvkelága 1 §:s ásahuvvon lága heivehansuorgi ja lága 41 §:a 1 momaentas mearriduvvon ráddjejuvvon geavahanvuoigatvuohta ruvke- ja ovdodikšunbarggu jođiheami ja ruvkebarggu ovddideaddji doaimma várás ii oaivvil dan, ahte ruvkevuogitvuođa hálddašeaddjis livččii almmá eanaeaggáda lobi haga dušše ruvkelága njuolggadusaid vuodul vuoigatvuohta geavahit ruvkebire nugo ieš háliida, omd. vistehuksemii.” Dasa lassin Roavvenjárgga hálddahasriekti geahččá ahte ”go váldá vuhtii ruvkeplána ja ortnetnjuolggadusa sátnehámi ja ovdalis máinnašuvvon áššiid, de Meahciráđđehus lea ovdanbuktán áššáigullelaš ákkaid dasa, manin álbmotmeahci ruovttubáikineaset álbmotregistarii almmuhan golleroggit eai gehččojuvvo dáin njuolggadusain oaivvilduvvon báikkálaš ássin”. Plána ovttasbargojoavkkus leat leamaš ovddasteaddjit sierra oassebeliin, maiddá LKL:s. +Eai rievdadusat plánii.</p>
<p>Leammileahki lea leamaš don doložis sámiid ássanguovlu. Leammi dalá veahkadat buolvaduvvá sámesogain, mat leat ássan čuđiid jagiid guovllus. Ođđa plána ii oaččo bidjat vára vuollai, heajudit iige gáržžidit guovllus ássi sámiid vuoigatvuođaid. (Leammi gilidoaibmagoddi)</p>	<p>-Vuoigatvuođaid leat geahččalan plánas dorvvastit. +Eai rievdadusat plánii.</p>
<p>Leammi álbmotmeahci mihtilmasvuođaide gullá dat, ahte dat lea sámiid ruovttuguovllus ja doppe rogget golli. (Lappi luonddusuodjalanbire)</p>	<p>-Dát bealit leat váldojuvvon plánas vuhtii. +Eai rievdadusat plánii.</p>

Oppalaš áššit

Lappi luonddusuodjalanbire guottiha Inarin Luonnonystävät ry:a cealkámuša plánaárvalusa hárrái. (Lappi luonddusuodjalanbire)

1 Álggahus; 1.3 Pláneproseassa ja 1.4 Doahpagat

Meahciráđđehusa ovddasteaddjit gearddu-hedje gullandilálašvuođain mánggii ahte "álbmotmeahci siste girjiin leahkki golleroggit eai boahhteáiggis lohkkuojvvo lagasgilliid ássiide. Dát sihkkarasto vaikko ása-rievdadusaiguin." LKL:a mielas dákkár oainnut ng. ovttasbargojoavku čoahk-kiimii oktavuodas čájehit hui čielgasit daid ovdagáttuid, mat leat ášši válmmaštalli Meahciráđđehusa virgeolbmui. LKL:a mielas dákkár riikkavuložiid vealahepmái ii dáidde gávdnot lágavuodđu, dahje diekkár láhttema goitto šaddá sakka imaštallat. Meahciráđđehusa ulbmillašvuohta dán áššis boahdá ovdan juo dikšun- ja geavahanplána vuosttas veršuvnna marginálamerkemiin (tearpma "lagasgilliid ássi" meroštallamis ja golleturisma oktavuodas), main árvalusa dahkki njuolggá čájeha Meahciráđđehusa ulbmiliin leat ovttadássásašvuođa lága vuostá gáržžidit guovllus ássi Anára gielalaččaid, geat rogget golli, vuoigatvuođaid ja luonddu-turisma dakkár turismahámi, mas lea mielde golleroggan. (LKL)

-Meahciráđđehusa ovddasteaddji lea dadjan čoahkimiin ahte ása-rievdadusaiguin sáhtá vejolaččat sihkkarastit lagasgilliid ássiid vuoigatvuođaid. Meahciráđđehusa ovddasteaddji ii leat dadjan ahte ása-rievdadusaiguin sihkkarasto dat, ahte golleroggit eai lohkkuojvvo lagasgilliid ássiide. Meahciráđđehus ii loga álbmotmeahcis ássi olbmuid lagasgilliid ássiide, iige dasa nappo dárbbáš leat ása-rievdadus. Roavvenjágga hálddahasrievtti mearrádus 14.11.2007 (07/0587/1) (00436/06/5156) daddjojuvvo ahte "ruvkelága 1 §:s ása-rievdadus lága heivehansuorgi ja lága 41 §:a 1 momanttas mearriduvvon ráddjejuvvon geavahan-vuoigatvuohta ruvke- ja ovddodikšunbarggu jodiheami ja ruvkebarggu ovddideaddji doaimma várás ii oaivvil dan, ahte ruvkejuvvoigatvuođa hálddaseaddjis livččii almmá eanae-aiggáda lobi haga dušše ruvkelága njuolggadusaid vuodul vuoigatvuohta geavahit ruvkebire nugo ieš háliida, omd. vistehukseami". Dasa lassin Roavvenjágga hálddahasrievtti geahččá ahte "go váldá vuhtii ruvgoplána ja ortnet-njuolggadusa sátnehámi ja ovdalis máinnašuvvon áššiid, de Meahciráđđehus lea ovdanbuktán áššái guollelaš ákkaid dasa, manin álbmotmeahci ruovttubáikineaset álbmotregistariin almmuhan golleroggit eai gehččojuvvo dán njuolggadusain oaivvilduvvon báikkálaš ássin".
+Eai rievdadusat plánii.

Ovdalis máinnašuvvon oainnu doarju dat, ahte dán Leamma álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplánaárvalusa mieldásaš dulkomat sierra oassebeliid (vuosttažettiin rogganbáikkiid ja ruvkebiriid hálddaseaddjiid ektui) lohpe-ohcamušaid gieđahallamis leat geavahuvvon ovddit lobiid (Leamma álbmotmeahci gustojeaddji ortnetnjuolggadusa vuostá) biehttalanmearrádusa vuodđun juo moanaid jagiid. Dáin Meahciráđđehusa biehttaleaddji lohpe-mearrádusain leat hálddahasrievttis jođus moanat proseassat. LKL ovdanbuktá iežas oaidnun ahte dát Leamma álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplána ii galgga nannejuvvot, ovdalgo hálddahas-rievttái gieđahallanláhka addojuvvon dáhpáhusaide lea ožžojuvvon riekteiseválddiid mearrádus. (LKL)

-Dáhpáhusat, maidda dás čujuhuvvo, leat gieđahallon Roavvenjágga hálddahasrievttis ja daid birra leat addojuvvon mearrádusat 14.11.2007. Váidda meahccejohtalus-lohpeáššis (07/0587/1, 00436/06/5156); Roavvenjágga hálddahasrievtti lea hilgon váidaga. Váidda meahccejohtaluslohpeáššis (07/0585/1, 00387/06/5156); Roavvenjágga hálddahasrievtti lea hilgon váidaga. Váidda boaldinmuora váldinlohpaí guoskevaš áššis (07/0586/1, 00388/06/5402); Roavvenjágga hálddahasrievtti lea hilgon váidaga.
+Eai rievdadusat plánii.

Eará osiin LKL buktá nappes ovdan iežas duhtameahtun-vuođa árvalusa sisdollui vuosttažettiin ámmát- ja asto-áiggegolleroggiid árbevirolaš vuoigatvuođaid gáržžideaddji osiin sihke dan vuohká, mainna Meahciráđđehus lea dikšon iežas lágasmearriduvvon geatnegas-vuođa gullat LKL:a áššái guollelaš čanasjoavkun. (LKL)

-Roavvenjágga hálddahasrievtti ovdalis máinnašuvvon mearrádusaid vuodul Meahciráđđehus ii leat mannan badjel dasa gullelaš guorahallan-válddi. Go plánen beasai ođđasit johtui 2006:s, de plána dahkama doarjjan vuodđiduvvui ovttasbargojoavku. LKL lea leamaš bovdejuvvon ja lea maiddá oassálastán plána ovttasbargojoavku čoahkimiidda. Čoahkimiid leat dollojuvvon 22.11.2006. 24.5.2007 ja 10.1.2008. Dasa lassin LKL:a ovddasteaddji lei bovdejuvvon Leamma turismafitnodagaid várás lágiduvvon čoahkimiin 10.10.2007 (sáddii dilálašvuhtii čálalaš oainnu). Meahciráđđehus čoahkimiid sierra LKL:ain 27.8.2007, ja dán čoahkimiid gieđahalle meahccejohtalusa, rogganbáikkiide ja ruvkebiriide huksema, duovddaovddesteami ja dáhkádusmávssuid.
+Eai rievdadusat plánii.

1 Álggahus; 1.3 Pláneproseassa ja 1.4 Doahpagat

LKL geahččá iežas dájuhuuvvon Meahciráđđehusa plánejeaddji Liisa Kajala ja luonddusuođjalanhoavdda Yrjö Norokorpi sullasaš cealkámušaid dihte. Cealkámušain daddjojuvvui ahte LKL ja Meahciráđđehus galgaba doallat čoahkkima ja ahte makkárga rievdadandeattut eai leat dálá vuohkái (cealkámuš 28.3.2003) Goittotge árvaluvvon dikšun- ja geavahanplána rievddada ja ovddežis gáržžida vuosttažettiin ja dušše Leammi álbmotmeahcis rogganbáikki dahje ruvkebire hálddašeaddji olbmuid eará vuoigatvuođaid guovllus. (LKL)

-Plána čuovvu dálá lágaid ja ásaahasaid.
Golli sáhtta ainge roggat álbmotmeahcis.
+Eai rievddadusat plánii.

LKL:a mielas čađahuuvvon lágasmearriduvvon ovttasbargogullan lea leamaš vuosttažettiin kosmetihkalaš formalitehtaid deavdin, mas ii leat leamaš makkárga konkrehtalaš mearkkašupmi čanasjoavkkuid beroštumiid seailuheapmái. Dán čájeha dat, ahte LKL lea šaddan juohke ovttasbargočoahkkima maŋŋá šleađga-poastta bokte viggat njulget daid boastoáddejumiid, maiguin leat geahččalan addit boasttogova LKL:s ja dan beroštumiin (Rantanen/Seurujärvi, Stolt) (LKL)

+Eai rievddadusat plánii.

Plánenjoavku lea maiddáid diđolaččat guođđán almmutkeahtta jerrojuvnon dieđuid (omd. álbmotmeahci boaldinmuoraid geavahandássi sierra geavaheaddijjoavkkuid mielde) ja lea ovdánbuktán muđui boasttodieđuid; "lagasgilliide lohkkoujvojit dušše ortnetnjuolggadusas nama mielde logahallon gilit, láchkaásaheaddji ii leat oaivvildan lagasgilliid ássiid viidáset vuoigatvuođaid guoskat maiddáid (ja namalassii) álbmotmeahcis ássi olbmuid". Goittotge meahccejohtaluslobiide guoskevaš njulgengáibádusaid dihte omd. Tirro gilli lea maŋŋelis laktojuvnon Meahciráđđehusa lagasgilliid logahallamii. Muhto dán dikšun- ja geavahanplána kártačuvvosii "Govva 3" ieš álbmotmeahci guovlu guđđojuvnon eret lagasgilliid ráddjenguovllus, vaikko Meahciráđđehusa virgeolbmot leat čuoččuhan dáid jagiid ahte dat ii livčče oppa gullange guoskevaš ráddjemii. Goittotge juo 1974:s Meahciráđđehusa guovllumeahccedikšu A. Koivisto čálalaš dokumeantta mielde golleroggit gullet guovllu árbevirolaš ealáhusaiguin bargi olbmuid, ja nuba meahccejohtalusráddjehusat eai gehččojuvvo guoskat sidjiide muhto turisttaide. Dasa lassin buot jagiid hárrái leat moanat sierra olbmuid guoskevaš lohpeamearrádušat dainna ákkain ahte "lagasgilliid ássin lohpi addá vuoigatvuođa –". Ovdalis máinnašuvvon áššiid lassin Kari Meriluoto lei ohcan ruvkebire veahkkeguovlun fuolahusvuođáhaga, muhto Meahciráđđehusa ovdasteaddji vuostálastá dan cealkámušastis čálalalaččat ná: "1) Dálvefuolahusa várás mohtorgielkkáiguin oažžu lobi juohkehaš, geas lea rogganbáiki dahje ruvkebire"; ja "Ja lobi oažžu maiddáid njealjejuvllaga ja meahccemohtorsihkkela geavaheapmái Gollehámmanis ruvkebiriiide ja maiddáid ovdalis máinnašuvvon girdinbáikkiin ruvkebiriiide". (LKL)

-Buot dieđut, mat Meahciráđđehusii leat boahrán, leat merkejuvnon plánii dahje daid birra lea rahpasit mitaluvvon, go lea jerrojuvnon. Roavvenjargga hálddahusrievtti mearrádušas 14.11.2007 (07/0587/1) (00436/06/5156) daddjojuvvo ahte "Ruvkelága 1 §:s ásaheuvvon lága heivehansuorgi ja lága 41 §:a 1 momeanttas mearriduvvon ráddjejuvnon geavahanvuoigatvuohta ruvke- ja ovddodikšunbarggu jodiheami ja ruvkebarggu ovddideaddji doaimma várás ii oaivvil dan, ahte ruvkevuoigatvuođa hálddašeaddjis livččii almmá eanaeaiggáda lobi haga dušše ruvkelága njulggadusaid vuođul vuoigatvuohta geavahit ruvkebire nugo ieš háliida, omd. vistehuksemii". Dasa lassin Roavvenjargga hálddahusrievtti geahččá ahte "go váldá vuhtii rungoplána ja ortnetnjuolggadusa sátnehámi ja ovdalis máinnašuvvon áššiid, de Meahciráđđehus lea ovdánbuktán áššáigullevaš ákkaid dasa, manin álbmotmeahci ruovttubáikineaset álbmotregistarii almmuhan golleroggit eai gehččojuvvo dain njulggadusain oaivvilduvvon báikkálaš ássin". Meahccejohtalusii guoskevaš váidagis Roavvenjargga hálddahusrievtti mearrádušas 14.11.2007 (07/0587/1) (00436/06/5156) daddjojuvvo ahte "Meahciráđđehusa ii sáhte geahččat mannan badjel meahccejohtaluslobiid miediheamis dasa gullevaš guorahallanválddi". Meahccejohtaluslobit miediuvvojit daid lohperávvagiid mielde, mat leat goas ain fámus.
+Eai rievddadusat plánii.

CEALKÁMUŠ / CEALKÁMUŠA ADDI

**MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA
JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII**

1 Álggahus; 1.3 Pláneproseassa ja 1.4 Doahpagat

Báikkálaš ja lagasgili ássi sihke álbmotmeahcis ássi olmmoš. Plánas máinnašuvvon sirredaddan ii gierdda kritihkalaš vuoigatvuođalaš guorahallama. Ráddjejeaddji dahkkin máinnašuvvo álbmotmeahcis ássan. Go dán juogus Anára gieldalaččat (seammás Suoma riikkavuložat) sirrejuvvojit golmma luohkkái iežaset ássanbáikki mielde, de dat rihkku riikkavuložiid ovtadássásašvuođa lága ovdas ja riikkavuložiid vuoigatvuođa válljet iežaset ássanbáikki. Álbmotmeahcis ássamii eai leat lágalaš eastagat. Dása guoskevaš áššit leat sierra riektecehkiin. Min mielas dán plána ii sáhte gieđahallat ovdalگو máinnašuvvon áššit leat čovdojuvvon rievtti ovdas. Mii deattuhat dasa lassin Meahciráđđehusa doaimbajuid lágahisvuođa hálddahušvuolibučča dáfus. Mii čujuhat hálddahušlága paragrafaide 6, 4, 44 ja 45. Dán ášši birra eanet čuoggás Ovtadássásašvuođalahka. (LKL)

Dasttán Leammi álbmotmeahci lahkosiin ássi olbmui galget leat viidáset vuoigatvuođat álbmotmeahccái. (Leammi gilisearvi)

Teavsttas čujuhuvvo ovtadássásašvuođalahkii. Das daddjojuvvo ahte geange ii oaččo vealahit agi, etnikkalaš dahje čearddalaš boahtimuša, riikkavulošvuođa, giela jna. siva vuođul. Meahciráđđehusa dulkoma mielde ássanbáiki ii gula ovtadássásašvuođa lága vuollai. Mii čujuhat dákkgo dasa lassin dasa, maid dajaimet čuoggás Báikkálaš ássi, lagasgili ássi ja álbmotmeahcis ássi olmmoš. Dákkgo rihkkojuvvojit sakka ovttáarvosášvuođalahka ja hálddahušláhka. Lága vuostá Meahciráđđehusa biehtala vuoigatvuođaid olbmui, geat rogget golli. Nappo nammaduvvo okta joavku, man vuoigatvuođat gáržžiduvvojit ámmáha ja áiggeáji vuođul. (LKL)

Plánaárvalusas sámiid árbevirolaš ealáhusat leat deattuhuvvon, vaikko daid olbmuid lohku, geat ožžot váldoáigái boađu luondduealáhusain, lea dađistaga geahppáan. Dikšun- ja geavahanplána livččii sáhttán roahkkadeappot buktit ovdan lagasgiliid ássiid vejolašvuođaid addit alcceseaset barggu álbmotmeahci rájiid siste, omd. turismma bokte. Plána geahččá ealáhusaid ovdideami dáfus eanet maŋásguvlui go ovdosguvlui. (Anára gielda)

-Roavvenjargga hálddahušrievtti mearrádus 14.11.2007 (07/0587/1) (00436/06/5156) meahcejohtaluslohpeášši váidaga hárrái daddjojuvvo ahte "ruvkelága 1 §:s ásahuvvon lága heivehansuorgi ja lága 41 §:a 1 momanttas mearriduvvon ráddjejuvvon geavahanvuoigatvuohta ruvke- ja ovddodikšunbarggu jođiheami ja ruvkebarggu ovddideaddji doaimma várás ii oaivvil dan, ahte ruvkevuoigatvuođa hálddaseaddjis livččii almmá eanaeaggáda lobi haga dušše ruvkelága njuolggadusaid vuođul vuoigatvuohta geavahit ruvkebire nugo ieš háliida, omd. vistehuksemii". Dasa lassin Roavvenjargga hálddahušriekti geahččá ahte "go váldá vuhtii ruŋgoplána ja ortnetnjuolggadusa sátnhámi ja ovdalis máinnašuvvon áššiid, de Meahciráđđehus lea ovdanbuktán áššái guollelaš ákkaid dasa, manin álbmotmeahci ruovttubáikineaset álbmotregistarii almmuhan golleroggit eai gehččojuvvo dán njuolggadusain oaivvilduvvon báikkálaš ássin".
+Eai rievdadusat plánii.

-Dát cealkámuš doarju plána.
+Eai rievdadusat plánii.

-Gč. ovdalis: Roavvenjargga hálddahušrievtti ovddit mearrádusat álbmotmeahcis ássamis ja lagasgiliin. Lagasgiliid ássiin leat dihto vuoigatvuođat eanet go earáin. Roavvenjargga hálddahušrievtti mearrádus 14.11.2007 (07/0585/1, 00387/06/5156) meahcejohtaluslohpái guoskevaš váidaga birra daddjojuvvo ahte "Meahciráđđehus sáhttá Leammi álbmotmeahcis ruŋgoplánas ja ortnetnjuolggadusas ovdanboahhti dáhpáhusain mieđihit earret eará lagasgiliid ássiide ja golleroggiide lobi meahcefierruid geavahepmái. Meahciráđđehusas ii goittotge leat máinnašuvvon njuolggadusaid vuođul eavttuhis geatnegasvuohta meahcejohtaluslobiid mieđihepmái. Meahciráđđehus ii leat mieđihan meahcejohtaluslobiid jearaldatvulošlágan, ruvkebirin dáhpáhušvi doibmii guoskevaš turistaid ja sin gálvvuid sáhtostepmái dahje eará, ruvkebire normála fuolahusa olggobealde dáhpáhušvi turisma-doaimma fuolahusvuodjimii. Dákkgo váidinvuloš mearrádusa ii sáhte geahččat rihkkut ovtadássásaš gieđahallama prinsihpa dan vuođul ahte Meahciráđđehus lea mieđihan dálvviáigásaš meahcejohtaluslobi ovttaháváš doaimman lágiduvvon čuoiganvánddardeami gáibidan fuolahusa lágidan dihte dahje ahte Meahciráđđehusa bargoveahka johtala meahcefierruiguin álbmotmeahcis lágasmearriduvvon bargguid divššodettiin."
+Eai rievdadusat plánii.

-Álbmotmeahcis árbevirolaš ealáhusaid dorvvasteapmi lea dehálaš ulbmil. Dasa lassin plána bokte leat dorjojuvvon erenoamážid sámi lagasgiliid turismafitnodagaid vejolašvuođat maiddá álbmotmeahcis.
+Eai rievdadusat plánii.

1 Álggahus; 1.3 Pláneproseassa ja 1.4 Doahpagat

Leammi álbmotmeahci guovllus livččii sáhttán roahkkadeappot ávkkástallat ekonomalaččat luonddusuodjalan-guovlluiguin, almmá ahte dat livččii čuohcán álbmotmeahci luonddusuodjalan-árvvuide. Báikkálaš olbmuid ekonomalaš buresbirgejumi buorideami ja luonddu-suodjaleami sáhttá earret luonddue-aláhusaid oktiiheivehit maiddá eará ealáhusaiguin. Go álbmotmeahci geavaha beaktileappot turismma dárbbuide, de dat lea dienasin viidásetge guvlui ovttas Anára gieldda eará bálvalusaiguin. (Anára gielda)

Árvalusmuttus sáhttá dohkkehit ahte plána lea vel muhtumassii váilevaš, dego cealkámušbivdagis daddjojuvvo. Loahpalaš evttohus boahtá gulaskuddamii ollisin. (Anára gielda)

Leammi álbmotmeahcci lea Suoma suodjalanguovlofierpmádagas hui iežas-lágan guovlu. Suoma stuorámuš álbmotmeahccái čuhcet dakkár geavahan-deattut, mat eai leat eará guovlluin ja dáid sierralágan, muhtumassii nubbi nuppi eretgokči geavahandeattuid dihte guovllu álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplána dahkan lea leamaš Meahciráđđehussii hástaleaddji bargu. Álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplána hápmašuvvan gulaskuddanvuloš árvalussan leage leamaš guhkálaš proseassa, mii lea álgán juo 2002:s. Birasguovddáža oainnu mielde plánenproseassa sierra muttuin lea eren-oamáš bures ollašutton oassálasti plánen; almmolaš dilálašvuodát ja sierralágan čanasjoavkoráđđádallamat leat lágiduvvon mealgat ja áššáiosolaččaid kommeanttat leat váikkuhan maiddá plána sisdollui. (Lappi birasguovddáš)

Buot buohkanassii Leammi álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplánas leat fuobmájuvvon guvlui čuoheci geavahandeattut ja dáid dagahan váikkuhusat leat gieđahallon áššáigullevaš vuogi mielde. Plána ráhkadusa dihte muhtun áššit geardašuvvet das mángii. Dán sullasaš, badjel čuohtesiidosas plánat, leat eise-válldiid doaimmaid stivrejeaddji áššegirjin váddásat. Daidda oahpásmuvvan ja dain guovddáš áššiin gávdnan sáhttá leat váttis ja áddjái dakkáriidda, geat eai dovdda plánaformáhta. Nuba plánaid sisdoalu sáhtášii dás duohko eanet čohkket, almmá ahte dat čuoheci sisdollui. (Lappi birasguovddáš)

Sámediggi árvala ahte Meahciráđdehus lágida áššis sámediggelága (974/95) 9 §:s oavvilduvvon ráđđádallamiid nu, ahte sámediggi sáhttá duođalaččat oassálastit válmmaštallamii. (Sámediggi)

-Álbmotmeahci deháleamos ulbmilin lea suodjalit álgoálgosaš jápma ja ealli luonddu sárgosiid, šlájaid ja ealánservodagaid, muhto suodjalit sáhttá maiddá olbmo doaimma geažil riegádan árbevirolaš birrasiid, ealánservodagaid, duovdagiid ja rusttegiid. Oppalaš suodjaleami prinsihpas sáhttá álbmotmeahcis spiehkastit boazodoalu ja báikkálaš olbmuid luondduealáhusaid buorin, jos dat eai stuorábut dahje bissovaččat čuoze suodjalan-ulbmiliidda. Plána addá vejolašvuoda jođihit smávva turismae-aláhusaid álbmotmeahcis.
+Eai rievdadusat plánii.

-Plána lea cealkámušaid vuodul rievdaduvvon dáid cealkámušaid čoahkkáigeasus ovdanbukton vuogi mielde. Cealkámušat ja plána rievdadusat leat gieđahallon Meahciráđdehusa Anára gieldda ovttasbargojoavkkus, mas leat leamaš gieldda ja sámedikki ovddasteaddjit. Cealkámušaid vuodul hábmejuvvon plána lea gieđahallon plána ovttasbargojoavkkus, mas leat ovddasteaddjit maiddá Anára gielddas. Plána ii leat nu ollu rievaduvvon ahte livččii dárbu lágidit ođđa gulaskuddama.
+Eai rievdadusat plánii.

-Cealkámuš doarju plána árvalusa.
+Eai rievdadusat plánii.

-Gánnáhahtti ášši.
Dikšuma ja geavaheami plánema ovddidit dađistaga Meahciráđdehusas.
+Eai rievdadusat plánii.

-Sámediggelága 9 §:a mielasas ráđđádallan lea dollojuvvon 14.8.2007 Anáris. Ráđđádallamis ovdanbohtán áššit leat váldojuvvon vuhtii plánas. Dasa lassin sámedikkis lea leamaš ovddasteaddji plána ovttasbargojoavkkus (čoahkkimat 22.11.2006, 24.5.2007 ja 10.1.2008) sihke Anára ja Soađegilli gielddaid ovttasbargojoavkkus (čoahkkimat 27.11.2006, 3.5.2007 ja 18.12.2007). Sámiin lea leamaš duođalaš vejolašvuolta váikkuhit plána válmmaštallamii.
+Eai rievdadusat plánii.

2 Luonddu historjá ja dálá geavaheapmi; 2.8 Šlájat

2.8.2 Njiččehasat

Plánas govviduvvojit álbmotmeahci njiččehasšlájat nu, ahte dat juhkkovuvvojit golmma jovkui; áitatvuloš, Eurohpá ovtastumiid ráđi luonddudirektiivva ja eará njiččehasšlájat. Eará njiččehasšlájaid govvideamis leat mielde vuosttažettiin fuođđuid linnjálóhkamiin deaividuvvon šlájat. Dán čuoggái galgá lasihit ealga ja ciebaniid, divreborriid ja vejolaš soadjajuolggagiid, mat gávdnojit guovllus eará dutkamusaidd, čuovvumiid ja áicamiid vuodul. (RKTL)

+Dievasmahtton plánii.

2.8.4 Guoládat

Plánas daddjojvvo ahte luossa ii dohkket Skiehččanjoga gođđojokhan. Rievtti mielde luossa goarknui 1984:s dahkkojuvvon luosa goargnjunguovlokártema mielde gođđat Skiehččanjohkii gitta goargnjunrádjain máinnašuvvon Rádjajoga ja Badje-Skiehččanjoga ovtastuvvansadjái, mii lea 33 km Anárjogas (Άγγελis) bajásguvlui. Dilli ii leat dan maŋŋá stuorábut rievdan. Dutkanlágádus ávžžuha dáikko bokte ahte Skiehččanjoga (luoitá Anárjohkii) luosa gođđovádjulusbihtá galgá ođđasit čállojuvvot. (RKTL)

+Rievdaduvvon cealkámuša mielde.

2.12 Eanageavahanguorahallan

Čáhcedoallu ja ealánat. Plánas čuoččuhuvvo ahte roggandoaibma čuohcá garrasit čáhcedollui ja ealániidda. Goittotge muhtun jahki dás ovdal gávnnavuvvui ahte roggandoaimma eai leat fuobmán váikkuhan guovllu biodiversitehtii. Nuba roggan ii duššat mange ealána, mii ii livčče eará sajis Leammii álbmotmeahcis ja Anára gielddas. Plánas daddjojvvo ahte šattolašvuohta jávká, muhto váikkuhusat šattolašvuhtii eai leat dárkileappot dutkojuvvon. Čujuheami šattolašvuođa jávkamii galgá váldit eret plánas, dasgo dasa eai gávdno duođaštusat. Navdimiid ja ovdagáttuid ii oaččo váldit mielde dákkár áššegirjái. Golleroggama renoamáš vahátlašvuohta boazodollui vuodđuduvvá ovtta ovttaskas dáhpáhussii. Dien hámis máinnašupmi addá boasttogova golleroggama ja boazodoalu gaskavuodas. Golleroggit leat álo geahččalan gulahallat birastahtti ealáhuseallimiin. (LKL)

-Vuodđuduvvá guvllolaš birasguovddáža doaimmahan dutkan- ja čuovvundieđuide. +Plánii leat dievasmahtton maŋimus boh-tosat, mat leat birasguovddážiš.

3 Dikšuma ja geavaheami ulbmilat

Dán logus daddjojvvo ahte oppalaš suodjaleami prinsihpas sáhtá álbmotmeahcis spiehkastit boazodoalu ja báikkálaš olbmuid luondduealáhusaid buorin, jos dat eai stuorábut dahje bissovaččat čuoze suodjalanulbmiliidda. Dákkár stuorát ja bissovaš čuochin galggašii goittot dárkileappot čilgejuvvot ja meroštallot. (RKTL)

+Eai rievdadusat plánii.

Eará doaimmat galget heivet oktii vuodđudanulbmiliin, luonddusuodjaleamiin. Luonddusuodjalanbire atná dehálažžan dikšun- ja geavahanplánaárvalussii merkejuvvon dikšun- ja geavahanulbmiliid boahhteáiggis: "Oppalaš suodjaleami prinsihpas sáhtá álbmotmeahcis spiehkastit boazodoalu ja báikkálaš olbmuid luondduealáhusaid buorin, jos dat eai stuorábut dahje bissovaččat čuoze suodjalanulbmiliidda." Suodjalanulbmiliid dorvvasteapmi dikšun- ja geavahanplánaárvalusas ii boađe buot osiin čielggasin. Guovllu geavaheami ovddideami váikkuhusat suodjaleapmái eai leat dábálaččat ovdanbukton. (Lappi luonddusuodjalanbire)

+Eai rievdadusat plánii.

Lohkui 3.2 Eanageavahan- ja huksenláhka leat merkejuvvon riikkadási guovlluide-geavahanulbmiliid oktasašulbmilat ja sierraulbmilat dain osiin go dat leat gehččojuvvon guoskat plánenguvlui. Plánas ii leat goittotge buktojuvvon ovdan dat, ahte plánenguvlui gusket riikkadási guovlluideavahanulbmiliid sierraulbmilat kulturbirrasa hárrái. (Museovirasto)

+Lasihuvvon plána čuoggái 3.2 Eanageavahan- ja hukseláhka.

Lávaplánemii guoskevaš bihtá galggašii lađastallat ja dárkkálmuhhtit nu, ahte govviduvvo eanagoddelávas čájehuvvon guovlluideavahaemi ollisvuohta. Maiddái guvlui guoskevaš lávvamearrádusaid sáhtášii refereret dárkileappot. (Lappi Lihttu)

+Dievasmahtton plánii.

3 Dikšuma ja geavaheami ulbmilat

Davvi-Lappi eanagoddelávas lei ovdan maiddá geaidno- ja mohtorgielká-johtolaga ráhkadeapmi Njunnása ja Lismmá gaskii oassin Davvikalohta nuorttal oarjjás manni geaidnooktavuođamolssaeavttuin. Lávvačilgehusa mielde molssaeaktu čielggaduvvo Duottar-Sámi eanagoddeláva dagadettiin. Doaresoktavuođaid dárbbus oktan molssaeavttuiguin lea aiddo dál gárvás-muvvamin sierra konsuleantačielggadus, man vuođul Duottar-Sámi eanagoddelávvi čujuhuvvojit molssaevttolaš geaidnooktavuođat válmmaštallan-muttu cealkámušaidgulaskuddama várás. Ášši sáhtášii gieđahallat maiddá dikšun- ja geavahanplánas. (Lappi Lihttu)

-Plána ulbmiliidda lea merkejuvvon ahte álbmot-meahccái eai ráhkaduvvo ođđa geainnut.
+Eai rievdadusat plánii.

Lappi Lihttu virgedoaimmahaga mielas Leammi álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplánaárvalus addá buori vuođu ieš evttohusa dahkamii. (Lappi Lihttu)

-Dikšun- ja geavahanplána dahkanprosessii ii gula árvalusa maŋŋá addit šat evttohusa. Jos árvalussii lea dárbu dahkat mearkašahtti rievdadusaid, de lágiduvvo ođđa gulaskuddan. Dán plánas ii leat leamaš Meahciráđđehusa mielas dárbu dasa.
+Eai rievdadusat plánii.

4 Avádatjuohku

Avádatjuohku lea erenoamáš bures lihkostuvvan, muhto lustageavahan-avádaga ja boaittoealeavádaga earru lea hui uhcci. (Anára gielda)

+Eai rievdadusat plánii.

Eanagoddelávvaevttohusas Leammileahki ja oassi golleguovllus leat ráddjejuvvon turismma geasuhusguovllun, turismma ja virkkosmuvvama čuožáhatguovllun (lustageavahanavádat). Plánaárvalusa mielde dát oaiivvildan, ahte guovlu galgá ovddiduvvot turismaguovddážiid, dálanguovloturismma, bálvalusaid ja johtolagaid ovttaoaimmalaš ollisvuohtan nu, ahte dat heive oktii guovllu váldogeavahanulbmiliin. Plánas ii čielgga, mo eanagoddelávvaevttohusa lávvamearráduš ollašuvvá dikšun- ja geavahanplánas, vaikko eanageavahan- ja huksenlága mielde galgá geahččalit bargat dan ollašuvvama ovdii. (Anára gielda)

-Plána lustageavahanavádat gártá eanagoddelávas ráddjejuvvon turismma geasuhusguovllu sisa. Lustageavahan-avádagas leat eatnašat vánddaranjohtolagain ja rusttegiin. Álbmotmeahcis turismabálvalushuksen galgá leat dárkilít guorahallon ja smávis.
+Eai rievdadusat plánii.

Ođđa áššin árvaluvvo lustageavahanavádahkan Sállevári ja Leammi gaskasaš bálggis, iige Inarin Luonnonystävät ry vuostálastte dan, muhto bálgá lea vátts linnjádít gollanrašis vieltái Leammi lulábeallai. Bálgá linnjádeamis ja ráhkadeamis galgá sáhttit hehttet eatnama gollama. (Inarin Luonnonystävät)

+Guoskevaš lustageavahanavádat váldjuvvo eret plánas.

Boaittoealeavádat galggašii rievdaduvvot dakkárin ahte boaittoeale-avádagas ii leat lohpi dolastallat **vuollel guovtte kilomehtera** duohken huksejuvvon dolastallanbáikkis. (Inarin Luonnonystävät ry)

-Plána doaibmalinnjá (vuollel kilomehterbealli) čuovvu Meahciráđđehusa riikkadási doaibmalinnjá.
+Eai rievdadusat plánii.

Luonddusuodjalanbire mielas álbmotmeahci várás árvaluvvon avádatjuohku lea buorre ášši. Dan vuođul lustageavaheami ja turismma sáhttá stivret vuosttažettiin lustageavahanavádhkii. (Lappi luonddusuodjalanbire)

-Cealkámuš doarju plána árvalusa.
+Eai rievdadusat plánii.

Avádatjuohku: Lappi birasguovddáža mielas lea buorre ahte Bárasgállá ja Fáškku guovllut (gulle boares plána mielde vuodđooassái; dálá lustageavahanavádhkii) sihke Anára–Gihttelageainnu ja Lismmágeainnu guorát rievdaduvvojit boaittoealeavádahkan. Návgosjeakkis ráddjenavádaga rievdadeapmái boaittoealeavádahkan dáidet gávdnot luonddusuodjalan-ákkat. Dáid livččii sáhttán árvalit plánas. (Lappi birasguovddáš)

+Dievasmahtton plána ákkat avádatrievdadusaide.

4 Avádatjuohku

Leammi álbmotmeahci lustageavaheapmi galgá Davvi-Lappi eanagoddeláva mielde, mii lea dál birasministerijjas nannenláhkai, čohkkejuvvot Leammileahká. Dán guovllus galgá bidjat deattu dálá bálvalanrusttegiid bajásdoallamii ja dárbbu mielde lassehukse. Álbmotmeahci gallestallet jahkásaččat logiduhát olbmo, ja dán muttos gallestallideattu dihte ii dáidde leat dárbu čujuhit ođđa guovllu (Sállevári–Leammi) lustageavahanavádahkan, vaikko vel dan ollašuhttimii eai oro leamen luonddusuodjaleapmái guoskevaš eastagat. Lappi birasguovddáža oaivila mielde Sállevári bálgosa oaidnu om. lustageavahanavádagas galgá erenoamážit váldojuvvot vuhtii mearridettiin. Lappi birasguovddáža mielas lea buorre ahte Sállevári boares gárdi gullá lustageavahanavádahkii ja guovllu geavaheapmi ovddiduvvo. Gárddi ovddešteapmi lea leamaš áddjás ja divrras bargu, ja nuba guovllu galgá ovddidit oahpahusa ja luondduturisma dárbbuide dás duohkoge. (Lappi birasguovddáš)

+Lustageavahanavádat
Sállevári ja Leammi
gaskkas váldojuvvo
eret plánas.

Dikšun- ja geavahanplánaárvalusas lea ee. avádatjuogu ja mánggaid doaimmaid (ee. geasiáigásaš meahccejohhtalusa prinsihpaid ja boaldinmuorrváldima) hárrái meannuduvvon govtolaččat, ja ná leat geahččalan juksat luonddusuodjalanulbmiliid. Jos loahpalaš plánii árvaluvvo lustageavahanavádat Leammi ja Sállevári gaskii, de dan váikkuhusaid Leammi álbmotmeahci suodjalanvuloš luondduárvuide galggašii áššáigulleaš vuogi mielde árvvoštallat plána váikkuhusaid árvvoštallamis. Eará osiin birasguovddáža mielas Natura-guovllu dikšun- ja geavahanplána ii mearkašahhtiláhkai čuoze guovllu suodjalanvuloš luondduárvuide iige plána čuoze dán guovllu guoskemeahttunvuhtii. (Lappi birasguovddáš)

+Lustageavahanavádat
Sállevári ja Leammi
gaskkas váldojuvvo
eret plánas.

Plána avádatjuohku lea vuohkasit jurddašuvvon ja heive Davvi-Lappi eanagoddeláva ollisvuhtii. Kulturguovlluid ovdanbuktin sierra avádatollisvuohhtan lustageavahanollisvuhtii lea buorre čoavddus. Golleguovllu kulturhistorijálaččat divrras ollisvuohhtan merkema lustageavahanavádahkan galggašii ákkastallat dahje ovdanbuktit kulturavádaga badjálasmekema bokte. Árvvoštallanbarggu vuohhtat gollečuozáhagaid juogusteapmi sáhttá leat šaddamin riikkadási vuohkin. (Lappi Lihttu)

-Golleguovllus leat mealgat vánddardanrusttegat. Danin guovlu lea gártan lustageavahanavádahkii. Dákkár avádatjuogu vuohhtat sáhttá maiddá merket ja ráhkadit ođđa kulturhistorijálaš bálgá, mii lea cealkámušaid gulaskuddama oktavuohhtas árvaluvvon ja plánii lasihuvvon.
+Eai rievadusat dán avádatjuohkui. Plánii lea lasihuvvon árvalusaid gulaskuddama vuohhtat vejolašvuohhtat ráhkadit kulturhistorijálaš bálgá.

5 Luonddu- ja kulturárvvut; 5.1 Luonddusuodjaleapmi ja -dikšun

Teavsttas máinnašuvvo Lappi birasguovddáža ja min (LKL) ovttasbargu. Mii háliidat dán ovttasbarggu joatkašuvvat. Min mielas galgá vejolaš heađuštusaid váikkuhanáigi čielggaduvvot. Leatgo heađuštusat gaskaboddosaččat vai bissovaččat? Almmá dákkár dutkama haga teaksta addá boasttogova. Rogganádjaga vuohhtat heađuštusat leat vuohhtat buorit váikkuhusat ee. guollenáliide. Dása sáhttet leat sivan golleroggama oktavuohhtas bohciidan biebmoávdnasat. Jos roggamis leat buorit váikkuhusat, de dan ii oaččo čiegadit. (LKL)

-Čázadagat čuvvojuvvojit
ja ovttasbargu joatkašuvvá
dás duohkoge.
+Plánii leat dievasmahtton
mañimuš dieđu čáhce-
analysaid bohtosiin.

Plána luondduárvvuid gieđahalli čuoggás (5.1) eai gieđahallo luonddodirektiivva čavges suodjaleami gáibideaddji šlájat (92/43/ETY, čuovus IV) eaige sierra suodjalanvuloš šlájat (LSA čuovus 4*). Luonddusuodjalanlága 47 §:a ja 49 §:a mielde dáid šlájaid gávdnonsajit galget suddjejuvvot (šlájaid duššadeapmi ja heajudeapmi gildojuvvon), ja nuba šlájaid gávdnonsajiid gaskavuohhtat eará eanageavahanhámiide (mat sáhttet čuohtit daid dillái) galggašii govvidit plánas. (Lappi birasguovddáš)

+Dievasmahtton plánii.

5 Luonddu- ja kulturárvvut; 5.2 Kulturárbbi suodjaleapmi ja dikšun

Leammi álbmotmeahci guovddáš kulturbirasárvvut vuodđuduvvet sámekultuvrii ja dan árbevirolaš ealáhusaid, dego veaittalas boazodoalu jodiheapmái. Meahccás Leammi-leahká i laktásit maiddá Lappi boares golleguovllut oktan doidinbáikkiiguin ja doarjja-báikkiiguin. Leammi álbmotmeahci mihtilmasvuodát ja geavahanhámit galget okti-heivehuvvot nu, ahte álbmotmeahci suodjalanulbmilat ollašuvvet eaige luonddu- ja kulturárvvut šatta vára vuollai. Dikšun- ja geavahanplána vuodul galgá sáhttit oaidnit ja dorvvastit kulturárbbi ja kulturbirrasa árvvuid ja plána galgá doarjut kultuvrralaččat bastevaš dikšuma ja geavaheami. Kulturárbbi ja kulturbirrasa gáhttemii galgá várret doarvái diđolaš, dáiddolaš ja ekonomalaš resurssaid. (Museovirasto)

-Dát cealkámuš doarju plána.
+Kulturárbbi suodjaleapmi ja dikšun -lohku lea dievasmahtton Museovirasto cealkámuša vuodul.

Duovddaráhkadusa ja duovddadili oaidnin ja ádden sámekultuvrra perspektiivvas lea dikšun- ja geavahanplánaárvalusas gieđahallon viehka uhccán. Sámiid ruovttu-guovllu birrasiidna gullevaš sierra kultuvrralaš sisdoaluid ja árvvuid gánnáhivččii buktit vuđoleappot ovdan. Dán fáttá gieđahallá gieskat almmustuvvan preanttus "Eletty, koettu maisema. Näkökulmia saamelaiseen kulttuurimaisemaan. Lappi birasguovddáš. Suomen Ympäristö 34/2007". Dárbbášlaš dievasmahttimiid dikšun- ja geavahanplánaárvalussii sáhttá dahkat nu, ahte adnojuvvo ávkin máinnašuvvon preanttus ja dárbbu mielde gullojuvvojit sámemusea Siidda áššedovdit. (Museovirasto)

+Dievasmahtton plánii.

Arkeologalaš kulturárbbi hárrái plánas gánnáha guorahallat maiddá dološmuitolága mearkkašumi ja dasa vuodđuduvvi dárbbuid ja ráddjehusaid guovllu dikšumii ja geavaheapmái. Kultur- ja suodjalanárvvuide guoskevaš oasis galgá gávnnaht ahte giddes dološbázahusat leat dološmuitolága (295/1963) vuodul ráfáidahtton ja daidda guoskevaš dikšun- ja geavahanplánaid hárrái galgá bivdit cealkámuša Museovirastos dahje Lappi eanagoddemuseas. Dasa lassin álbmotmeahcis dáhpáhuvvi dutkan-doaimma gieđahalli lohku galggašii dievasmahttit dan, ahte dološbázahusaid dutkamii galgá leat Museovirasto lohpi. (Museovirasto)

+Dievasmahtton čuoggái 5.2.2 Dálá dilli Leammi álbmotmeahci kulturárvvuid suodjalan-njuolggadusain.

Álbmotmeahci giddes dološbázahusat leat áššáigullevaš vuogi mielde máinnašuvvon kulturhistorjjálaš čuožahagaid ovdanbukti kárttas (siidu 55), muhto bajilčállagiid gánnáha dárkkálmuhittit nu ahte jávkaduvvojit "meroštallan" ja "kulturhistorjjálaš čuožahagat". Go jearaldat lea suodjalančuožahagain, de plánii lea dárbu laktit logahallama dološbázahusaid báike- ja iešvuodádieđuin. Meahciráđđehusa diehtovuogádagas galggašedje leat beivejuvvon dieđut dološbázahusain, muhto dieđuid sáhttá dábálaččat Museovirasto doaimmahit elektrovnnalaš hámis. (Museovirasto)

+Dievasmahtton ja beivejuvvon Museovirasto doaimmahan dološbázahus-dieđut plánii.

Guovllu ásaiduhttinhistorjá lea gieđahallon logus 2 vuđolaččat. Lohkui galggašii lasihit ahte ásaiduhttima ja eará doaimma muittut leat ráfáidahtton. Leammi álbmotmeahcis dovdojuvvojit dálá dieđuid mielde 36 giddes dološbázahusa, mat leat ráfáidahtton dološmuitolága (295/1963) vuodul. Dovdojuvvon dološbázahusat leat eanaš Leammi siste Áivvetjávri nuortadavábeale gáttis ja gieračáziid birrasiin sihke Lismmá gili birrasiin álbmotmeahci lulágeahčen. Dološbázahusain eatnašat leat godderoggejoavkkut, mat eai leat dárkileappot áigemeroštallon, muhto main eatnašat leat várra geađe- dahje árrametállaáiggis. Ovcci čuožahagas leat gávnnavuvvon sihke godderokkit ja geađe- ja metállaáiggi orohatbázahusat. Eará čuožahagat leat geađe- dahje metállaáiggi orohagat. Goddebivdu erenoamážit gullá Leammi ealáhushistorjái, dasgo guovllus leat dokumenterejuvvon olles 975 godderokki. Heargejávri ja Čoađegejávri gaskkas leat golmma kilomehtera guhkkosaš vuogádat, mas leat 261 rokki. Dát leat okta stuorámuš godderoggevuogádagain Suomas. (Museovirasto)

+Lasihuvvon plána čuoggái 2.9 Historjá.

Arkeologalaš kulturárbbi hárrái gánnáha vel deattuhit ahte Leammi álbmotmeahcis eai leat bájlo dahkkojuvvon arkeologalaš gieddedutkamát. Dovdojuvvon dološbázahusat leat eanaš čázadagaid guoradeaddji johtolagaid guoras. Gokčevaš gova oazžun dihte álbmotmeahcis gánnáhivččii dahkat arkeologalaš inventerema, mas kártejuvvošedje erenoamážit sámi arkeologalaš kulturárbbi ja eará muittut historjjálaš áiggis. (Museovirasto)

+Lasihuvvon plána čuoggái 5.2.2 Dálá dilli; Dološbázahusat.

5 Luonddu- ja kulturárvvut; 5.2 Kulturárbbi suodjaleapmi ja dikšun

Dovdojuvvon dološbázahusain eatnašat leat Leammi guoras dahjege guovllus, mii plánas lea meroštallon álbmotmeahci lustageavahanguovllun. Eatnašat álbmotmeahci turisttain johtalit dán guovllus, ja nuba dološbázahus- aide sáhtta čuohcit turisttaid dagahan erošuvdna. Lustageavahanavádagas ja olgodaddanjohtolaga guoras leahkki dološbázahusaid dili gánnáhivččii kártet ja dološbázahusaid gollanngierdilvuoda árvvoštallat. (Museovirasto)

-Dološbázahusaid dili gánnáhivččii kártet. Dilikártemat dahkkojuvvot dasto go gávdnojit dasa ruđalaš resurssat. +Lasihuvvon plánii.

Ođđa johtolagaid ja rusttegiid galgá bidjat nu, ahte dat eai šatta dološbázahus- guovlluide ja vejolaččat juo šaddan vaháгат galget divvojuvvot. (Museovirasto)

+Dievasmahtton plánii čuoggái 5.2.4 Doaimbajijut.

Plánas leat váldojuvvon bures vuhtii árbevierroduovdagat, mat leat sihke boares orohagaid ja gollerogganguovlluidda birra. Dikšunplánat, mat dahkkojuvvot daid várás, bohtet sávvamis dálá vuogi mielde Museo- virastoi gulaskuddamii. (Museovirasto)

-Cealkámuš doarju plána árvalusa. Dálá vuohki joatkašuvvá. +Eai rievdadusat plánii.

Álbmotmeahci golleroggančuožáhagaid birra gávdnojit dieđut sierra sajiin, dego Museovirastos, Kultamuseos, Meahciráđđehusas, Lappi birasguovddázis ja várra maiddá Kullankaivajain Liittos. Golledoidinčuožáhagat leat leamaš dakkár suodjalančuožáhagat, maid lea leamaš viehka váttis meroštallat. Boarráseamos gollerogganrusttegat, mat leat áiggis ovdal 1900-logu ja mat leat báhcán eret anus, leat giddes dološbázahussan suodjaluvvon ja daid seaillon galgá dorvvastuvvot. Dát báikkid leat geavahuvvon ja geavahuvvojat ainge ođđasit, ja nuba lea dávjá hui váttis dárkkilit gávnnahit čuožáhagaid dološbázahusiešlági. Leammi golledoidinčuožáhagat leat eanaš 1950- ja 1960-logus, go fas Avviljoga boarráset čuožáhagat leat albmotmeahci olgobealde. (Museovirasto)

-Dát cealkámuš doarju plána. +Eai rievdadusat plánii.

Jeagelávžži gollegámpá dahjege Kankaisa gámpá lea suodjaluvvon huksen- suodjalanlága (60/1985) vuodul, mii gávnnašuvvo golledoidimii guoskevaš čuožáhagaid govvideami oktavuodas. Seamma oktavuodas sáhtta gávnnahit ahte Jeagelávžži gollegámpá suodjaluvvon birrasiidda oktan dasa gullevaš visttiiguin ja rusttegiiguin gusket máinnašuvvon suodjalanmearrádusas addo- juvvon suodjalannjuolggadusat. – Liikká dát gámpá dáidá leat sakka áitat- vuloš, vaikko leš juo dan dilis ahte dat ii leat šat divvumis. (Museovirasto)

+Dievasmahtton plánii.

Golledoidimii guoskevaš gáhttenvuloš huksenárbi lea dikšun- ja geavahan- plánas buktujuvvon ovdan Lappi kulturbirrasat oahpsin -fitnu inventeren- bohtosiid, Lappi kulturbirasprográmma (1997) ja Museovirasto áššedovdi- cealkámuša (1994) vuodul. Marjimuš máinnašuvvon dokumeantta iešláhki ja dieđut galget merkejuvvot ovttáčilggolaččat: Museovirasto cealkámuš 29.11.1994 Meahciráđđehusa Davvi-Lappi dikšunguvlui (doaimbábáikái) Leammi divraseamos golledoidindoarjabáikkiid seailluheami hárrái (dnr 378/603/1994). (Museovirasto)

+Lasihuvvon plána čuoggái 5.2.2 Dálá dilli; Golledoidimii guoskevaš čuožáhagat.

Dikšun- ja geavahanplána árvalus gollečuožáhagaid dálá dilli čielggadeamis ja čuožáhatlogahallan beivemis lea vuogas. Mielde gánnáha váldit maiddá Kultamuseo ja Lappi birasguovddáža. Maiddá priváhtaoamastusas leahkki čuožáhagaid dili gánnáha seammás guorahallat, vaikko Meahciráđđehus ii dagašige daidda guoskevaš árvalusaid dahje doaimbajijuid. (Museovirasto)

-Cealkámuš doarju plána. +Lasihuvvon plána čuog- gái 5.2.4 Doaimbajijut; Cealkámušas arvaluvvon eará ovttasbargobealit.

”Sállevári gárdi” ja ”Lismmá gilli” leat juogustuvvon riikkadásis mearkkašahti huksejuvvon kulturbirasin čielggadusas Rakennettu kulttuuriympäristö (1993). Daidda gusket stáhtarádi prinsihppamearrádusa 30.11.2000 mielde riikkadási guovlluidegeavahanulbmiliid sierraubmilat kulturbirasin. (Museovirasto)

+Dievasmahtton plána čuoggái 5.2.2 Dálá dilli; Leammi álbmotmeahci kulturárvvuid suodjalan- njuolggadusat.

CEALKÁMUŠ / CEALKÁMUŠA ADDI	MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII
5 Luonddu- ja kulturárvvut; 5.2 Kulturárbbi suodjaleapmi ja dikšun	
<p>Museovirasto áddejumi mielde dikšun- ja geavahanplána juo daninassii ovddida kultur- birrasii guoskevaš riikkadási guovlluideavahanulbmiliid ollašuvvama. Ulbmiliid ja doaibma- bijuid lánkaásahuslaš ja hálddahaslaš vuođđu ii leat goittotge vel almmuhuvvon doarvái dárkilít. Dikšun- ja geavahanplána galgáge dievasmahttit nu, ahte das bohtet ovdan máinna- šuvvon kulturbirrasiid guoskevaš sierraulbmilat ja daid guoskadeapmi "Sállevári gárdái" ja "Lismmá gillái". (Museovirasto)</p>	<p>+Dievas- mahtton plánii.</p>
<p>Ovdalis máinnašuvvon riikkadási inventerema galgá lasihit plána gálduide. Prentosa die- đut leat: Rakennettu kulttuuriympäristö, Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museovirasto, Rakennushistorian osaston julkaisu 16.1993. Museovirasto lea muđui dárkkisteamen ovttasráđiid guvlosaš kulturbirassuorggi eiseválddiiguin ja eará doaibmiiguin riikkadásis mearkašahti huksejuvvon kulturbirrasiid logahallama. Ja lea čielggas ahte sihke Sállevári gárdi ja Lismmá gilli gullet dán logahallamii. (Museovirasto)</p>	<p>+Lasi- huvvon plána gálduide.</p>
<p>Riikkadási guovlluideavahanulbmiliid oktavuodas gánnáha váldit vuhtii maiddá Divr- ras duovddaguovllut -čielggadusa, masa Sállevári gárdi ja Lismá leat váldojuvvon mielde mihtilmas, divrras árbevierroovddan. Maiddá dán prentosa galgá geavahit ja dat galgá lasihuvvot gálduide čuovvovaš dieđuiguin: Divrras duovddaguovllut. Birasministeriija, birassuodjalanossodat. Smiehtamuš 66/1992. (Museovirasto)</p>	<p>+Dievas- mahtton plánii.</p>
<p>Sállevári gárdi ja dasa gullevaš ovcci gámpá leat suodjaluvvon ealáhus- ja kultur- historjjálaččat divrras muitomearkan sámi boazodoalus ásahusa (480/1985) (ásahus stáhta oamastan visttiid suodjaleamis) vuođul. Dát galgá bohtit ovdan dikšun- ja geavahanplánas. Materiálan galgá geavahit ja gálduide lasihit: Anu Vauramo, Kämpiltä kelokyläin. Metsähallituksen suojellut rakennukset. Metsähallituksen luonnonsuojelu- julkaisuja. Sarja A No 44. Vantaa 1955. (Museovirasto).</p>	<p>+Lasihuvvon plána čuoggái 5.2.2 Sálle- vári gárdi.</p>
<p>Kulturárbbi suodjaleapmái ja dikšumii guoskevaš logus galgá buktit ovdan Museovirasto ja Meahciráđđehusa ovttasbargosoahpamuša. Dan mielde Meahciráđđehus lea oktavuodas Museovirastoin kulturárbbi gáhttemii guoskevaš lánkamearrádusaid mielde ovdalگو álga- huvvojit doaibmabijut Meahciráđđehusa hálddašan eana- ja čáhceguovlluin leahkki dološ- bázahusaid ja suodjalanvuloš huksenárbbi várás. Soahpamuša mielde galggašii maiddá bargat ovttas Meahciráđđehusa ollašuhtin ja dan hálddašan eana- ja čáhceguovlluid kulturiárbbi inventeremiin ja dokumenteremiin sihke suodjalanguovlluid meroštallamis. (Museovirasto)</p>	<p>+Lasihuvvon plána čuoggái 5.2.2 Dálá dilli; Meahci- ráđđehusa ja Museovirasto ovttasbargu.</p>
<p>Leammi álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplána lánčá buori vuođu guovllu kulturárbbi ja kulturbirrasa árvvuid dorvvasteapmái. Fidnejuvvon máhcahagaid vuođul plána galgá vel dievasmahttot. (Museovirasto)</p>	<p>+Plána lea dievas- mahtton.</p>
<p>Kulturbirasčuozáhagaid hárrái gánnáhivččii buktit ovdan, mat čuozáhagain leat juogustuv- von riikkadásis dahje eanagottidásis divrras čuozáhahkan. Riikkadási guovlluideavahan- ulbmiliid mieldásaš čuozáhagaid sáhtášii maiddá sirredaddat. Lappi kulturbirrasat oahpisiin -fitnus dahkkojuvvon árvomeroštallan lea maiddá Davvi-Lappi hárrái gárvvásmuvvan ja Museovirasto lea aiddo dál vámmaštallamin riikkadási guovlluideavahanulbmiliidda guos- kevaš čuozáhagaid dárkkistanárvalusa. Plánii galggašii dárkkálmuhittit čuozáhagaid árvvo- štallon juogusteami. (Lappi Lihttu)</p>	<p>+Plána lea dáikko dievas- mahtton juo Museovirasto cealkámuša vuođul.</p>
<p>LKL guottiha kulturárbbi suodjaleami. Galgá goittotge váldit vuhtii ahte golleguovllu ád- jagiin roggojuvvo golli. Maiddá dálá roggan lea ihttáza historjá. Sierra čuozáhagain mii fuomášahtit ahte Pellisa gámpá šilljobirrasa njalla lea min rehketdoalu mielde LKL:a opmodat. Eat fuobmá rehketdoalus eatge áššegirjjiin máinnašumi ahte livččiimet luohpadan njala eará sadjái. Mii gáibidat njulget Korhosa gámpá oamasteapmái guoskevaš ášši. Gámpá lea priváhtaomastusas. Lea leamaš ovdan Kankaisa gámpáin meannudeapmi, ja nuba Meahciráđđehus livččii galgan čielggadit gámpá oamastanvuoigatvuođa ja laktit dan vejolaš ovddešteami dikšun- ja geavahanplánaárvalussii. (LKL)</p>	<p>+Plánii leat njulgejuvvon meattáhusat gámpáid oamasteami hárrái.</p>

5 Luonddu- ja kulturárvvut; 5.2 Kulturárbbi suodjaleapmi ja dikšun

Lasáhus Kulturárbbi suodjaleapmi ja dikšun -logu ulbmiliidda. Erenoamážit mašiinnaiguin dáhpáhuvi golleroggama hárrái viggojuvvo ovttasbargui roggiiguin. Go čuožahagat deivet leat aktiivvalaš rogganguovllu guovdu, de oahpisteami plánemii galgá giddet erenoamáš fuopmášumi. (LKL)

+Dievasmahtton plánii ovttasbargu roggiiguin oahpisteami lágideamis.

Lasáhus Kulturárbbi suodjaleapmi ja dikšun -logu doaibmabijuide: Mašiidnaroggamii guoskevaš deháleamos čuožahagat ja bargoneavvut vurkejuvvojit roggiid miehtama mielde soames ruvkebires Miessejogas ja Jeagelávžžis. Doaimma jodíha Kultamuseo ja LKL:a oktasášprošeakta Lemmenjoen Kultahistoriallinen Museoreitti. Čuožahagat leat ruvkebiriid siste ja johtolagat mannet dálá bálgáid mielde. Plána mielde Lemmenjoen Kultahistoriallinen Museoreitti leat ođđa čuožahagat njeallje (Mäläskä, Tellä, Heino ja Korhonen) boares čuožahagaid (ee. Gollehámman, Karhu-Korhosa girjerádju, Nevalainen) lassin. Johtolagat ja oahpistanrusttegat plánejuvvojit dorvvolažžan ja nu, ahte dat eai čuoze dárbbášmeahttumit aktiivvalaš golleroggamii. Eai leat vuordimis huksendárbbut, earret oahpistandávvaliid. (LKL)

+Dievasmahtton plánii.

Museovirasto ákkastallamiid mielde Jompása doarjjabáiki lea guovllu logiin lavdnjeseainnat visttážiin áidna sieiva sámegámme oktan luonddugeđggiin muvreurvovon sámeuvnnain ja luddejuvvon muorain ráhkaduvvon tealttálágan gáhtuin. Gámme fertii gaikkoduvvot, dasgo dat ii lean šat oruhahtti iige dan ovddesteapmái ožžojuvvon lohpi. (Leammi gilisearvi)

+Eai rievdadusat plánii.

Kulturavádagas leat moanat (5) čuožahagat, mii bealistis muitala guovllu historjja mánggahápmásašvuodas. Lea buorre ahte kulturhistorjjálaš ja árbevierroduovdagii guoskevaš čuožahagat, mat galget jeavddalaččat gáhttejuvvo, ožžot plánas iežaset avádatmerkema. Birasguovddáža mielas Gáppe-Jon báikki gánnáha áinnas ovddidit árbevierrodállun, ja maiddái báikki dikšungoddi lea dáikko ovta oaivilis. Dán áigge Meahciráđdehusa árbevierrodálat leat dušše soames álbmotmeahcis Nuorta- ja Lulli-Suomas. Gáppe-Jon báiki sámekulturčuožahahkan earránivččii eará árbevierroduovdagiin ja sáhtášii geasuhit álbmotmeahccái ođđa gallestalliid, dasgo Gáppe-Jon báikái lea álki beassat. Báiki lea álbmotmeahci ráji alde, oanehis fanasmátkki duohken Njurggoluohttas, ja nuba dat heivešii erenoamáš bures guovllu turisma ovddidanseaktin. (Lappi birasguovddáš)

-Cealkámuš doarju plána.
+Eai rievdadusat plánii.

6 Luonddu lustageavaheapmi ja luondduturisma

Dikšun- ja geavahanplánas árvaluvvo ahte báikkálaš turismafitnodagat sáhtášedje jodíhit álbmotmeahcis smávva turismadoaimma, omd. sáhtostit olbmuid mohtorgielkkáin Njurggoluohttas Sállevárrái. Geavahit jurddašuvvon johtolagaid birra galggašii goittotge soahpat bálgosiin. (Sállevári bálggus)

-Plánas lea árvaluvvon ahte lobiide dahje soahpamušaide merkejuvvo fitnodat-olbmuid geatnegasvuohta leat oktavuodas bálgosiin (guhkit johtolagat).
+Eai rievdadusat plánii.

Gollerogganmearkkaid birra. Turistaide oaivvilduvvon dieđuin galgá čielgat ahte rogganbargoatnamat leat vel dál anus muhto dat leat áibbas earáláganat oaidnit, go daid duovdda lea ovddeštuvvon. Ja daidda guoskevaš lohpeeavttut galget buktuojuvvot ovdan. Eai buot njealjejuvllatluottat leat dušše golleroggiid. Meahciráđdehus sáhtta váldit dáid áššiid vuhtii, go geahččala geasuhit turistaid golleguovlluide. (LKL)

+Eai rievdadusat plánii.

6 Luonddu lustageavaheapmi ja luondduturisma

Luondduturismafitnodatolmmoš. Makkár lea luondduturismafitnodatolmmoš? Sáhttago golleroggi leat dakkár? Čuoggás Golleguovllut turismii mii buvttiimet ovdan iežamet oainnu roggama gaskavuodas turismii. Meahciráđđehus orru dál čuollamin turisma beali. Muhto mii gal ballat ahte diet oaidnu guoská dušše eará fitnodatolbmuid muhto ii golleroggiide. Hui mávssolaš livččii diehtit, mo golleroggi sáhtta leat turismafitnodatolmmoš dahje luondduturismafitnodatolmmoš. Mii háliidat Meahciráđđehus vástádusa, hehttego golleroggan turismafitnodatolmmožin doaibmama. Mii čujuhat maiddá čuoggái Ovttdássásašvuodáláhka. Go čuoggás 6.3.2 daddjovvuohte ahte MR geahččala dahkat ovtasbargo-soahpamuša buot fitnodatolbmui, geat doibmet álbmotmeahcis, de mii jearrat ođđasit ahte sáhttago golleroggi leat dakkár fitnodatolmmoš. Gažaldat lea dehálaš danin ahte Meahciráđđehus orru rievadan iežas oainnu. Čuoggás 6.3.3 juhkkovvuohtit ainge fitnodatolbmot gáiccaide ja sávzzaide. (LKL)

Golleguovllut turismii. Plánas árvaluvvo ahte oassi golleguovllus lea ráddjejuvvon turisma geasuhusguovllun. Guhtemuš guovlu lea jearaldagas? Mii leat ovdal buktán ovdan iežamet oaidnun ahte rogganbáikkat ja ruvkebiret eai geavahuvvo dušše turismii. Turisma sáhtta leat min mielas oktan oassin doarjumin golleroggandoaimma. Min mielas Meahciráđđehus orru vuostálastimin turisma golleroggama oktavuodas. Doallágo dát deaivása? Jos oassi golleguovllus várrejuvvo turismii, de dat leat eret golleroggandoaimmas. Oaivvildago dát dan, ahte MR čuolláge dál turisma beali ja seammás loaktá golleroggandoaimma? Galgá čielggaduvvot, gii oažžu jođihit turismadoaimma álbmotmeahcis. Ja vuosttažettiin dan, ahte oažžugo golleroggi bargat turismain. Eat sáhte dohkkehiet eahpemearálaš geažuhemiid almmá čielga plána ja eavttuid haga. Jos vuoigatvuohta turismadoibmii ráddjejuvvo dušše dihto olmmošjovkui, de dalle dulbmojuvvojit riikkavuložiid ealáhusfriddjavuohta ja ovttdássásašvuoha. Ruvkelága oainnu mielde rogganbáikkat ja ruvkebiret leat roggama várás. Hehttego árvaluvvon, turisma várás ráddjejuvvon guovlu rogganbáikki dahkama? (LKL)

Luondduturisma ja turismii guoskevaš eará fitnodatdoaimma; Doaimabijut-lohkui galgá lasihit seamma dárkkálmuhtima go ovddit logus: "Lagaskiliid ássit, geain lea mohtorgielkálohi luondduin ávkkástallamii ja geat doibmet guovllus turismafitnodatolmmožin, sáhttet oažžut lobi oahpistuvvon čuoigavándardemiid ja boazosafáraid mohtorgielkkáin dáhpáhuvvi –". Dáinge lobiin galgá dárkkálmuhtit ahte mátkkálaččat eai sáhte ieža vuodjit mohtorgielkkáin álbmotmeahcis. (Inarin Luonnonystävät ry)

Lagaskiliid ássiin, geat doibmet guovllus turismafitnodatolmmožin, galgá leat vejolašvuoha ja vuoigatvuohta jođihit smávva turisma-doaimma álbmotmeahcis. (Leammi gilisearvi)

Dikšun- ja geavahanplána váttisvuohtan lea sámekultuvrra ovddidan-geatnegahttin báikkálaš olbmuid vuoigatvuođaid ektui johtalit ja doaibmat álbmotmeahcis. Luondduealáhusaide guoskevaš turismadoaimma, mii fuolahuvvo mohtorfievrruiguin, árvaluvvo lobálaš álbmotmeahcis. Sáhttago ná albmáláhkai doarjut sámiid árbevirolaš ealáhusaiguin dahje kultuvrrain bargama viidáseappot jurddašettiin, vai gártágo álbmotmeahcis dakkár dillái ahte earáge báikkálaš doaibmiin galget leat seammalágan vejolašvuodát jođihit turismaealáhusa, ja mii fas sáhtta čuohtit guovllu luonddusuodjalanárvuide. (Lappi luonddusuodjalanbire)

-Juohkeolbmovánddardeapmái buohtastahtti turismafitnodatdoaimma oažžu jođihit almmá Meahciráđđehusa lobi haga maiddá gollerogganguovllus. Meahciráđđehus ii goittotge mieđit lobiid meahccejohtalusii dahje huksemii turisma-doaimma vuodul. Meahciráđđehus sáhtta dahkat ovtasbargo-soahpamuša buot guovllus doaibmi fitnodagaiguin dihto prinsihpaiguin. +Eai rievdadusat plánii.

-Juohkeolbmovánddardeapmái buohtastahtti turismafitnodatdoaimma oažžu jođihit almmá Meahciráđđehusa lobi haga maiddá gollerogganguovllus. Meahciráđđehus ii goittotge mieđit lobiid meahccejohtalusii dahje huksemii turisma-doaimma vuodul. Turisma geasuhusguovlu oaivvilda Davvi-Lappi eanagoddelávvi merkejuvvon ovddidanavádaga. Avádat ii hehte rogganbáikkiid dahkama dahje golleroggama. +Eai rievdadusat plánii.

+Rievdaduvvon plánii nugo árvalusas daddjovvuo. Ovttaskas dálvevándardemiid fuolahussii mohtorgielkkáin sáhtta mieđihit lobiid maiddá earáide go lagaskiliid ássiide.

-Cealkámuš doarju plána. Dát lea vejolaš. +Eai rievdadusat plánii.

-Vejolašvuoha mohtorfievrruiguin fuolahuvvon turismadoibmii lea hui uhcci ja doaibmit leat álbmotmeahcis lagas sámegiliid ássit. Ná doaimma gehččet eakti vuogi mielde doarjut guovllu sámekultuvrra seailuma. +Eai rievdadusat plánii.

CEALKÁMUŠ / CEALKÁMUŠA ADDI MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII

6 Luonddu lustageavaheapmi ja luondduturisma

Vánddardeami ja eará lustageavaheami dálá dili birra gávnnavuvvo ahte dálvi lea jaskes vánddardanáigi. Oktan sivvan dása oidnojuvvo ahte olbmot, geat jođihit smávva turismadoaimma, leat dálvvi áigge čadnojuvvon boazobargguide, ja turismmain bargojuvvo dasto eanet geassit. Plánaárvalusa ulbmil lasihit dálvviáigásaš turismma mealgat manná nappo ruossalassii báikkálaš olbmuid boazodoalu doarju doaibmalinnjain, jos ulbmilin ii leat lasihit olggobeale fitnodatolbmuid doaimma álbmotmeahcis. (Lappi luonddusuodjalanbire)

-Dálvviáigásaš turismii háliiduvvon lassáneapmi lea hui uhcci, ja nappo ii šatta ruossalasvuotta. Ulbmilin ii leat lasihit olggobeale fitnodatolbmuid doaimma.
+Eai rievdadusat plánii.

Vánddardeami ja eará lustageavaheami doaibmabidjooasis (6.1.3) daddjojuvvo ahte riiden ja sihkelastin suvvojuvvojit dálá johtolagaid mielde. Plánaárvalusas ii goittotge boađe ovdan, gos dát johtolagat leat, man ollu dat geavahuvvojit om. ulbmiliidda, mo johtolagat váikkuhit birrasii ja makkár dárbbut leat ovddidit riidema ja sihkelastima. (Lappi luonddusuodjalanbire)

-Riiden ja sihkelastin suvvojuvvojit dálá merkejuvvon geassejohtolagaid mielde.
+Dárkkálmuhtton plánii ahte suvvojuvvojit merkejuvvon geassejohtolagaid mielde.

Jos luondduturismafitnodagat dárbbasit várrenčuozáhagaid oahpistuvvon joavkkuid doarjjabáikin, de daid galgá bidjat eanagoddeláva mielde Leammi-leahká. Dákkárat, omd. lávut, galggašedje doaibmat "várrenstobu prinsihpa mielde" dahjege daid sáhtášedje buohkat várret almmá ahte fitnodagat ja ovttaskas olbmot šattašedje sierraárvosaš sajádahkii. (Lappi birasguovddáš)

+Rievdaduvvon plána ovdanbukton árvalusa mielde.

Meahciráđđehus lea ásahan iežas ulbmilin lasihit Leammi dálveturisma ja plánas árvaluvvo ahte lagasgilliid ássit, geain lea mohtorgielkálohpi luondduin ávkkástallan dihte, galggašedje beassat sáhtostit vánddardeaddjiid/biergasiid lustageavahanavádaga gámpáide. Birasguovddáša mielas dákkár vejolašvuotta lea daninassii gánnáhahtti, muhto Leammileagis johtaleami hárrái galgá váldit vuhtii guovllus bessejeaddji stuorra áitatvuloš boralottiid, maid besiid lahkosiin ii oaččo johtalit guovvamánu 15. beaivvi maŋŋá. Dát galgá váldojuvvo vuhtii soahpamušaid dagadettiin. (Lappi birasguovddáš)

+Rievdaduvvon plána ovdanbukton árvalusa mielde.

Luonddu lustageavaheapmi ja luondduturisma galget lágiduvvot nu, ahte dat eai "biehtta" (cakka) vejolašvuoda bargat sáme kultuvrrain KP-soahpamušas oaivvilduvvon vuogi mielde. (Sámediggi)

-Luonddu lustageavaheapmi ja luondduturisma leat hui uhccán. Plána mielde turismadoaimma galgá dás duohkoge dollojuvvo smávisin. Luonddu lustageavaheapmi ja luondduturisma eai hehte sáme kultuvrrain bargama. Plánas viggojuvvo dasa, ahte lagasgilliid (sámegilliid) ássit galget beassat bargat turismmain álbmotmeahcis.
+Eai rievdadusat plánii.

8 Boazodoallu

Bálgosa mielas lea dehálaš ahte Leammi álbmotmeahci ođđa dikšun- ja geavahanplánas eai leat heajudan vejolašvuodaid bargat boazodoaluin. Erenoamáš dehálaš min mielas lea dat, ahte boazodoalus dárbbášlaš meahccefierruid geavaheapmi ii gáržžiduvvo ja ahte boazobargguid oktavuodas dárbbášlaš boaldinmuora oažžu ainge váldit nuvtá álbmotmeahcis. (Sállevári bálgus)

-Cealkámuš doarju plána.
+Eai rievdadusat plánii.

Plánas leat váldojuvvon vuhtii boazodoallovejolašvuodát ja dat dorvvastuvvojit dás duohkoge. Meahciráđđehus lea dahkan oppa áigge plána báikkálaš bálgosiid ovddasteaddjiiguin, mas fuobmá ahte plánas lea váldojuvvon boazodoallu erenoamáš bures vuhtii. (Bálgosiid ovtastus)

-Cealkámuš doarju plána.
+Eai rievdadusat plánii.

Boazodoallu lea ealáhussan ollu luonddu duohken. Bálgosiid ovtastusa mielas luonddu seailuheapmi guoskameahtun diliis dábálaččat dorvvasta doppe leahki bohccuid guohtonguovvluid. Suodjaleami bokte ii oaččo goittotge gáržžidit luondduealáhuseid ja boazodoalu doaimma. Ulbmilin galgá leat seailuhit boazodoalu vejolašvuodaid maiddá boahhteáiggis. (Bálgosiid ovtastus)

-Cealkámuš doarju plána.
+Eai rievdadusat plánii.

8 Boazodoallu

Bálgosiid ovtastus deattuha ráđđádallangeatnegasvuođa boahhteáiggisge. Stáhta eiseválddit galget ráđđádallat bálgosiid ovdasteaddjiiguin (boazodoalloláhka 53 §), go plánejit stáhtaeatnamiidda guoskevaš doaibmajuid, mat váikkuhit sakka boazodollui. (Bálgosiid ovtastus)

-Cealkámuš čuovvu plána váldolinnjaid.
+Eai rievdadusat plánii.

Go moanain teakstabáikkiin čujuhuvvo boazodoalloláhkii (jagis 1990), de dan gánnáhivččii oanehaččat ovdanbuktit álbmotmeahci dikšuma ja geavaheami oktavuodas. Sihkarastáhan boazodoalloláhka ee. vejolašvuođa bargat bohcuiguin eanaoamastusas beroškeahhtá maiddá álbmotmeahcis. (RKTL)

+Lasihuvvon:
”Meahciráđđehusa doaimma stivrejeadji, boazodoallolága ása-huvvon geatnegasvuođaid deavdin.”

Meahciráđđehus ii leat ieš čuvvon boazodoalu váikkuhusaid, ii das goittotge máinnašuvvo. Plánas gávnnavuvvo dušše ahte RKTL lea dutkan guoládaga ja guhtoneatnamiid dili. 1996:s gárvvásmuvai dutkamuš Davvi-Lappi bálgosiid dálveguhtoneatnamiid dilis ja 1998:s dutkamuš oppa boazodoalloguovllu geasseguhtoneatnamiid dilis (Kumpula ym. 1997, 1999). RKTL lea goittotge guhtoneatnamiid dili čielggademiinis joatkán dutkamušaid maiddá Leammi álbmotmeahci siste. Ođđaseamos dutkamuša dán áššis (Kumpula ym. 2004) gánnáha máinnašit plánas. Maiddá Meahccedutkanlágádus lea dutkan álbmotmeahci dálveguhtoneatnamiid dili juo guhká. Meahccedutkanlágádus ja dan manjimuš prentosa dán ášši birra (Mattila ym. 2006) gánnáha máinnašit. Om. prentosiid mávssoleamos bohtosiid gánnáhivččii váldit mielde dikšun- ja geavahanplánii bálgosiid dálá dili gieđahalli oassái. MR dingui 2004:s riikkaidgaskasaš árvoštallama boazodoalu váikkuhusain Leammi álbmotmeahci dillái, ja dán árvoštallama gánnáhivččii maiddá máinnašit plánas. (RKTL)

-Boazodoalu mudden ii gula Meahciráđđehusa doaibmaváldái.
+Dievasmahtton plánii RKTL:a ja Metla dutkamušaid čujuheamit.

Meahciráđđehus galgašii giddet Leammi álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplánas ja iežas čuovvumiin eanet go dál fuopmášumi boazodoalu váikkuhusaide ja guhtoneatnamiid dillái. (RKTL)

-Geahča ovdđibu!
+Eai rievdadusat plánii.

Vejolašvuođat bargat boazodoaluin galget dorvvastuvvot uhcimustá dálá dásis. (Sámediggi)

-Cealkámuš doarju plána.

9 Meahccejohtalus ja eará johtaleapmi; 9.1 Meahccejohtalus

Bálgosa mielas lea lunddolaš ahte geasiáigásaš, boazodollui gulakeahtes meahccejohtalus gáržžiduvvo. (Sállevári bálggus)

-Cealkámuš doarju plána.
+Eai rievdadusat plánii.

Meahciráđđehus almmuha iežas dustet meahccejohtalusa dagahan vahágiid ee. nu, ahte viggá dasa ahte rogganbáikkiid ja ruvkebiriid fuolahus dahkkojuvvošii dálvit. Mii fuomášahttit ahte golleroggamii ja dan fuolahussii guoskevaš meahccejohtalus ii leat suige áidna meahccejohtalus álbmotmeahcis. Leammi golleroggama guvlolaš iešlági dihte buot fuolahusa ii goittot sáhte dahkat muohttaga áigge. Danin maiddá geasiáigásaš meahccejohtaluslobiide lea muhtumassii dárbu. Diimmá dálvvi áigásaš vásáhusaid vuodul Meahciráđđehusa ođđa meahccejohtaluslohpevuohki ii doaimma. Guovllu guhkes gaskkaid ja luondudilálašvuođaid dihte hui oanehažžan (1–3 jnd) mearriduvvon lobit leat dušše givssideapmi. Dasa lassin riikkavuložiid iežaset rogganbáikkiin ja ruvkebiriin oamastan opmodagas lea opmodatsuođji, iige Meahciráđđehusa oaččo leat almmá ákkaid haga gáržžidit riikkavuloža johtima iežas rogganbáikái dahje ruvkebirii. Ná maiddá mearálaš ráddjehusat (1–3 st) dálvviáigásaš meahccejohtaluslobiid hárrái galget jávkaduvvot ja atnui galgá fas váldojuvvot ovdđit vuohki meahccejohtaluslobiid mieđiheamis. (LKL)

-Roavvenjárgga hálddahušrievtti mearrádusat váidagiidda Leammi meahccejohtaluslobiide guoskevaš áššiin dorjot Meahciráđđehusa doaibmalinnjaid meahccejohtaluslobiid mieđihanprinsihpain. Ožžojuvvon máhcahaga vuodul meahccejohtaluslobiid mieđihanprinsihpat (1.6.2006) rievdaduvvojedje (15.12.2007) nu, ahte dálvviáigásaš fuolahuslobit jotkojuvvojit 10 jándora guhkkosažžan. Meahciráđđehus lea ainge lohpidan ovdđidit lohpe-rávvagiid ožžojuvvon máhcahaga vuodul dálvviáigásaš fuolahuslobiid hárrái.
+Eai rievdadusat plánii.

9 Meahccejohhtalus ja eará johtaleapmi; 9.1 Meahccejohhtalus

Buot ássáiosolaččaid dihtosis lea, mo Meahciráđđehus lea dáid guhtaliid ovttabealagit ja áššáiosolaččaiguin ráđđádalakeahhtá rievddadan om. árbevirolaš vuoigatvuođaid ja ná váttásmuhtán ee. rogganbáikkiid ja ruvkebiriid fuolahusdoaimma dárbbášmeahhtumit. Ná lea maiddá dán ođđa dikšun- ja geavahanplánas. Goittotge beaivválaš vásáhusaid bokte lea čielgan ahte ođđa meahccejohhtaluslohpevuohki ii doaimma. Dán leat moaitán sihke Lapin Kullankaivajain Liitto ja ovttaskas oassebealit, ja nuba lohpevuogi leat šaddan juo moanaid gerddiid divodit dan maŋŋá, go Meahciráđđehus lea rievddadan doaibmi virolašvuođaid almmá doallelaš ákkastallamiid. (LKL)

-Geahča ovddibu!
+Eai rievddadusat plánii.

Vaikko luonddusuodjalanláhka ja ásahus (932/1981) (ásahus stáhtaeatnamiid da vuodđuduvvon dihto albmotmehciin ja luonddumehciin) eai hehte olbmuid oahpisteami várás dárbbášlaš geainnuid dahje daidda buohtastahtti mohtorgielkávuojáhagaid/johtolagaid ráhkadeami, de dása ii leat álgojuvvon, vaikkoplánas leat čujuhuvvon golleroggamii dárbbášlaš fuolahusjohtolagat ja gávnnahuvvo ahte guovllu lustageavahanrusttegat fuolahuvvojit mohtorgielkkáiguin. Jos pláne bures, de sáhtášii várra čujuhit lustageavahanavádahkii mohtorgielkávuojáhaga, mainna sáhtášedje ávkástallat fuolahusbargguin doaibmi olbmot, golleroggit, báikkálaš olbmot, turismafitnodagat ja ovttaskas mátkkálaččat. Dasa lassin mohtorgielkávuojáhagat/johtolatdárbu lea Lismá gili bokte Anáris Eanodahkii. Vuojáhatlubiin sáhtášii šaddat máksit ja sáhtášedje maiddá vuodđuduvvat sierra vuoigatvuhtii. (Anára gielda)

-Álbmotmeahci deháleamos ulbmilin lea suodjalit álgoálgosaš jápma ja ealli luonddu sárgosiid, šlájaid ja ealánservodagaid, muhto suodjalit sáhtá maiddá olmmo doaimma geažil riegádan árbevirolaš birrasiid, ealánservodagaid, duovdagiid ja rusttegiid. Oppalaš suodjaleami prinsihpas sáhtá álbmotmeahcis spiehkastit boazodoalu ja báikkálaš olbmuid luonddualáhhusaid buorin, jos dat eai stuorábut dahje bissovaččat čuoze suodjaleami ulbmiliidda. Meahciráđđehus ii vuodđut Leamma álbmotmeahccái mohtorgielkávuojáhaga dahje -johtolaga.
+Eai rievddadusat plánii.

Bálgosa mielas lea dehálaš ahte álbmotmeahccái eai vuodđuduvvo mohtorgielkájohtolagat. (Sállevári bálggus)

-Cealkámuš doarju plána. Geahča ovddibu!
+Eai rievddadusat plánii.

Bálggus gáibida ahte Bárasgállái manni heajos biillageaidnu giddejuvvo Gihttela ja Anára gieldda ráji alde ja Goikečoalmmi ja Sállevári bálgosiid gaskasaš verrát baskkiduvvo nu, ahte dakko sáhtá vuodjit dušše mohtorgielkkáin ja njealjejuvllagiin muhto ii biillain. Sállevári bálgosa mielas Goikečoalmmi bálggus ii dárbbáš maiddá áidedivvunbargguid ja boazoozu dihte geainnu Anára gieldda bealde. Ige maiddá gihttelaččaid murjen váttásmuva olus, vaikko Anára gieldda beallai ii beasašige boahteáiggis šat biillain. (Sállevári bálggus)

-Cealkámuš doarju plána.
+Eai rievddadusat plánii.

Ulbmilin galgá bidjat: "Álbmotmeahci sisa manni Bárasgállágeaidnu giddejuvvo álbmotmeahci ráji alde." Seammaláhkai doaibmabijuide galgá merkejuvvo "Bárasgállá geaidnu botkejuvvo álbmotmeahci ráji alde". Ággan dása lea dat, ahte gihttelaččat gal besset njealjejuvllagiiguin ja mohtorgielkkáiguin boazobargguide ja lubmet, muhto geainnu botken hehttešii vierrásiid beassamis álbmotmeahccái lobihuššat. (Inarin Luonnonystävät ry)

-Álgoálggus Meahciráđđehusa árvalus lei ahte geaidnu giddejuvvo álbmotmeahci ráji alde. Go MR ráđđádalai čanasjoavkkuiguin, de bohttojuvvi plánas árvaluvvon kompromissii, mas geaidnu giddejuvvo easkka Anára ja Gihttela gielddaid ráji alde 5 km:a duohken álbmotmeahci rájis.
+Eai rievddadusat plánii.

Álbmotmeahci meahccáivuohhta lea okta guovllu mihtilmasvuodain. Dan dorvvastan dihte luonddusuodjalanbire árvala Bárasgállá geainnu giddema álbmotmeahci ráji alde. (Lapin luonddusuodjalanbire)

-Geahča ovddibu!
+Eai rievddadusat plánii.

Geasiáigásaš meahccejohhtalus váilu lagasgilliid ássiin ollásit. Dát galgá vuhtiiváldojuvvo ortnetnjuolggadusas. (Leamma giildoaimmagoddi)

-Eatnamiid gollama hehtten dihte geasiáigásaš meahccejohhtaluslobit eai mieđihuvvo dás uohko álbmotmeahccái earái go rogganbáikkiid ja ruvkebiriid fuolahussii. Geasiáigásaš lobit eai mieđihuvvo álbmotmeahci olggobeallaige.
+Eai rievddadusat plánii.

9 Meahccejohtalus ja eará johtaleapmi; 9.1 Meahccejohtalus

Lagasgilliid ássiide ja álbmotmeahci siste leahkki bálgošiid boazobargguide oassálastiide ja luondduinávkkástallama várás galgá mieđihit meahccefievrru geavahanlobiid. (Leammi gilisearvi)

-Boazobargguin oažžu johtalit meahccefievrruiguin. Meahci-ráđđehus mieđiha boazoreanggaide nuvtá meahccejohtaluslobiid. Dálvviáigásaš meahccejohtaluslobit mieđihuvvojit luondduinávkkástallama várás ainge lagasgilliid ássiide.
+Eai rievdadusat plánii.

Lustageavahanavádagas, gos eanaš turisttat johtalit, galggašii giddet eren-oamáš fuopmášumi geasiáigásaš meahccejohtalusa dagahan vahágiid divodeapmái dahjege guovlluid ovdešteapmái. Dákkár viggamuš nannešii Meahciráđđehusa ja LKL:a ovttasbarggu nu, ahte golleroggit čatnasivčče ovdeštandoimmaide, mat dáhpáhuvašedje eaktodáhtolaš álbmogasbargun. Dát galggašii merkejuvvot maiddá plána meahccejohtalusa ulbmiliid gieda-halli čuoggái (9.1.2). Go geasiáigásaš meahccejohtalus čielgasit čuoheá álbmotmeahci luondduárvvuide dihto guovlluin, de galggašedje eiseválddit boahtteáiggis ovddidit dagaheaddji máksá -prinsihpa heiveheami mieđihan-vuloš lobiide. Álbmotmeahci dikšumii oaivvilduvvon stáhta mearreruđat eai dáid lagamus boahtevaš jagiid boađe goittot lassánit, ja nuba meahcce-johtalusa dagahan váikkuhusaid ollislaš golut galggašedje oidnot goittot juoba muhtun muddui lobiid hattiin. (Lappi birasguovddáš)

-Lobiid hattit meroštallojit riikkadási rávvaggiid mielde.
+Lasihuvvon ulbmiliidda álbmogasbarggu geava-heapmi (dagaheaddji máksá -prinsihppa).

Sámediggi fuomášáhtá ahte vuodđolága 17 §:a 3 momeanta sáme-kultuvrrain bargama suojis sáhtášii heivehuvvot maiddá meahcce-johtalusa hárrái. (Sámediggi)

-Meahccejohtaluslobit mieđihuvvojit Leammi álbmot-meahccái vuosttažettiin dušše lagasgilliid ássiide.
+Eai rievdadusat plánii.

Sámiide, geat leat eret Ohcejogas dahje Anáris, ásažit dal sámiid ruovttuguovllus dahje dan olggobealde, mieđihuvvojit johtinlobit geassit ja dálvit seamma prinsihpaid mielde go báikegoddelaččaide dábálaččat. Vuodđolága 17 §:a 3 momeanta dorvvasta sámiide vuoigatvuođa meahce-bivdui ja guolástussii oktan kultuvrrain bargama hápmin ja dát guoská buot sámiide miehtá Suoma. Áššáigullevaš johtinlobit addet sámiide vejolaš-vuođaid bargat iežaset kultuvrrain iežaset joavkku eará lahtuiguin ieža-set guovlluin. (Sámediggi)

-Meahccejohtaluslobiid sáhtá álbmotmeahccái mieđihit ákkastallon dárbbuide dálá njuolggadusaid ja Meahciráđđehusa meahcce-johtaluslohperávvaggiid mielde.
+Eai rievdadusat plánii.

9 Meahccejohtalus ja eará johtaleapmi; 9.2 Fanasjohtalus

Čáhcejohtalussii guoskevaš bihtás daddjojuvvo hui čielga guottuiguin ahte čáhceskohteriin vuodjimii eai mieđihuvvo lobit álbmotmeahccái. Čáhceskohter lea, jos dan geavaha jiekta, jidniivuođa dáfus mealgat jaskadet fievru go dábálaš mohtor-fanas. Nuba buoret livččii lean dakkár čoavddus ahte čáhceskohteriin oažžu vuodjit lobi vuodul muhto vuodjima ii galggašii gieldit ollásit. (Anára gielda)

-Álbmotmeahci deháleamos ulbmilin lea suodjalit álgoáigosaš jápma ja ealli luonddu sárgosiid, šlájaid ja ealánservodagaid, muhto suodjalit sáhtá maiddá olbmo doaimma geažil riegeádan árbevirolaš birrasiid, ealánservodagaid, duovdaggiid ja rustte-giid. Oppalaš suodjaleami prinsihpas sáhtá álbmotmeahcis spiehkastit boazodoalu ja báikkálaš olbmuid luonddue-aláhusaid buorin, jos dat eai stuorábut dahje bissovaččat čuoze suodjalanulbmiliidda. Čáhceskohterat eai gula álbmot-meahccái.
+Eai rievdadusat plánii.

Dasa lassin Inarin Luonnonystävät ry:a mielas čáhceskohterat ja suohstallama várás oaivvilduvvon eará jidnes rusttegat eai ánnas galgga luitojuvvot álbmot-meahccái. (Inarin Luonnonystävät ry)

-Cealkámuš doarju plána. Geahča ovddibu!
+Eai rievdadusat plánii.

9 Meahccejohtalus ja eará johtaleapmi; 9.2 Fanasjohtalus

Mohtorfatnasiid geavaheapmi gávppálaš dingon- ja ruvtofanassáhtostemiide galgá válđojuvvot vuhtii Čáhcejohtalus-logus. Mohtorfatnasiid galget oazžut geavahit Leammi álbmotmeahcis dušše lagasgilliid ássit, ja geavahanvuoigatvuohta galgá leat maiddá lágasgilliid ássiin luondduin-ávkkástallan dihte ja boazodoalus ja maiddá dain lagasgilliin ássiin, geat doibmet guovllus turismafitnodatolmmožin dastán álbmotmeahcis. Rogganbáikkiid fuolahussii ii mohtorfanaslobiid galgga mieđihit, dasgo guovllus leat jeavddalaš ruvtojohtalus ja dingonfanassevejolašvuohta. Rogganbáikkiid fuolahus galgá dáhpáhuvvat dálvvi áigge. Dáikko galget vuhtiválđojuvvot dorvvolašvuođabealit; johka lea báikkuid baski ja guoikái. Danin fanasvuodji galgá erenoamáš bures dovdat joga ja sus galget leat fanastallandáiddu (vuodjigirji). Ornetnjuolggadus-lohkui galgá lasihit: Lagasgilliid ássiide, turismafitnodatolbmuide gávppálaš fanassáhtostemiid várás ja ruvkebiriid fuolahussii sáhtá mieđihit lobiid vuodjit mohtorfatnasiin álbmotmeahcis. (Leammi gilisearvi)

-Vejolaš geavahanlobit mohtorfatnasa várás leat ovttaskas lobit (earret daid dingon- ja ruvtojohtaluslobiid/soahpamušaid, mat mieđihuvvojit dušše fitnodatolbmuide).
+Eai rievdadusat plánii. Dárkkálmuhiton plánii ahte jearaldagas leat ovttaskas lobit, mat mieđihuvvot guđege dáhpáhusa hárrái. Ná dorvvolašvuođabealit bohtet bures oidnosii. Dárkkálmuhiton maiddá ahte fanasdoallamii galgá leat lohpi.

9 Meahccejohtalus ja eará johtaleapmi; 9.3 Áibmojohtalus

LKL:a mielas lea dehálaš bajásdoallat gittiid ee. gádjunbálvusa dihte. LKL oamasta Márkten-Issát roavi gohpe ja ovttas Áibmojohtaluslágádusain Jeageloavvi gohpe. Mii geahččalat goittotge fidnet gohpe ollásiit iežamet oamastussii. Mii leat gergosat dahkat geavahansoahpamuša om. báikkiin Meahciráđđehusain. Mii gáibidat dasa lassin ahte helikopteriin galgá beassat seavut sihke rogganbáikkiide ja ruvkebiriiide. (LKL)

-Áibmofievrruin ii oáččo seavut álbmotmeahccái almmá Meahciráđđehusa lobi haga, earret Jeageloavvi ja Márkten-Issát roavi girdinbáikkiid, mat bisuhuvvojit meahci girdinbáikin. Daidda sáhtá seavut iežas ovddasvástádusain, dasgo Áibmojohtaluslágádus ii vástit šat girdinbáikkiid fuolahusas.
+Dárkkálmuhitto ahte jos áigu seavut eará sadjái go girdinbáikkiide, de galgá leat Meahciráđđehusa lohpi.

10 Guolástus

Plánas daddjojuvvo ahte Fáškkus olgobáikegoddelaččaid lustabivdovejolašvuođat leat evttohuvvon viiddiduvvot. RKTL:a mielas joga guolástit dán áigge uhccán, ja nuba lustabivdovejolašvuođaid sáhtá guolástandeattu dáfus viiddidit muhtun muddui. (RKTL)

-Geahča Anára guolledoalloráđđádallangotti čuovvovaš cealkámuša!
+Guolástanguovllu viiddidanvejolašvuohta válđojuvvon eret plánas.

Plánas leat válđojuvvon vuhtii ja dorvvastuvvon sierra guolásteaddji-joavkkuid bivdovejolašvuođat. Álbmotmeahci siste leat vadjolusgilliid dehálaš lassánan- ja veajetbuvttadanguovllut (Fášku, Leammi, Anárjohka ja Skiehččanjohka). Dáin guovlluin guolástandeattu ii oáččo lasihit dálážis ja ovdamearkka dihte lustabivddu lohpeguovlluid ii gánnát viiddidit. (Anára guolástanráđđádallangoddi)

+Rievdaduvvon plánii.

Plánas ii leat gullojuvvon guolástanlága (16.4.1982/286) 8 logus oaivvilduvvon guolástangoddi, manin doaibmá oktasašguovlolága 3 §:s oaivvilduvvon osolašgoddi. Guolástanlága 48 §:a 1 momeantta mielde guolástangoddi galgá, jos juoga ášši ii gula guolástanhálddahusa doaibmasuorgái dahje eiseválddiide gullevaš áššiide, lágáidit guovllustis guolástusa ja guollenáliid dikšuma nu, ahte váldá vuhtii mii 1 ja 2 §:s ja dán lágas lea muđui mearriduvvon. (Sámediggi)

-Guolástangoddi vástida guolástanlága 48 §:a mielde guolástusa lágideamis iežas hálddašan priváhta čáhceguovlluin. Leammi álbmotmeahcis leat vánis priváhta čáhceguovllut eaige dat gula álbmotmeahccái. Dáin čáhceguovlluin guolástusa lágideamis vástida ná čáhceguovllu eaiggát. Dat čázit, mat leat Leammi álbmotmeahcis ja mat gieđahallojit dán plánas, gullet stáhtii ja daid hálddaša Meahciráđđehus. Nuba dát čázit eai gula guolástangotti doaibmaváldái.
+Eai rievdadusat plánii.

10 Guolástus

Čielggadusas ii boađe ovdan, mo sámiid guolástanvuoigatvuođat leat dorvvastuvvon. Dat galget čielggaduvvot ja sihkkarastot. Olgobáikegoddelaččaid lustabivdu ii oaččo gáržžidit sámiid guolástanvuoigatvuođa iežaset kultuvrii gullevaš hápmin. (Sámediggi)

Sámiide, geat eai leat báikegoddelaččat muhto geat leat eret dán guovllus, galget sihkkarastot seamma guolástanvuoigatvuođat go báikegoddelaš sámiide. (Sámediggi)

-Sámiid guolástanvuoigatvuođat leat dorvvastuvvon guolástanlága 12 §:s, goas ámmátbivdiid, luondduealáhusbargiid ja ruovttudárbobivdiid beroštumit vuoruhuvvojit lobiid mieđihettiin. Olgobáikegoddelaččaide lobit mieđihuvvojit dušše dihto mađe, iige lobiid mieđiheapmi gáržžit sámiid vejolašvuođa bargat iežaset kultuvrrain.
+Eai rievdadusat plánii.

-Guolástanlobiid mieđiheapmi dáhpáhuvá guolástanlága vuodul. Báikegoddelaččaid guolástanlobit mieđihuvvojit báikegottis fásta ássi ámmátbivdiide, luondduealáhusbargiide ja ruovttudárbobivdiide. Guolástanlága mielde olgobáikegoddelaččaide ii sáhte mieđihit dan seamma vuoigatvuođa oazžut guolástanlobi mii lea báikegottis fásta ássi olbmui. Olgobáikegottis ássi sámiin leat seamma vuoigatvuođat go earáge olgobáikegoddelaččain lobiid oazžumis.
+Eai rievdadusat plánii.

11 Meahccebivdu

Siidduid 47–48 [94] čuoggáide Bálgosiid ovtastus árvala lasihuvvot ahte sierralobiid vuodul livččii lohpi bivdit álbmotmeahcis heađuštanealliid, mat dagahit stuorra vahágiid boazodollui (omd. gumpe, geatki, guovža, albbas) návdevahágiid geahpedan dihte. (Bálgosiid ovtastus)

Plána ii oaččo gáržžidit dálá bivdovuoigatvuođaid iige bivdokultuvrii ja fuođđodikšumii guoskevaš vejolašvuođaid. Álbmotmeahcis galgá sáhttit bivdit ja jodihit fuođđodikšuma boahteáiggisge nu, ahte dálá gustojeaddji ja nannejuvvon vuoigatvuođat bissot ovddežin ja ovtadássásažžan buot gieladalaččaide. Smávvafođđuid, guovžža ja ealgaealliid bivdu galgá bissut gieladalaččatid árbevirolaš vuoigatvuohtan. (Anára fuođđodikšunovttas; maŋnelis Anára fdo)

Plánas galgá buktojuvvot ovdan ahte meahcebivdui ja fuođđodikšumii guoskevaš doaibmajuid sáhtta dahkat sihke bivdobaji áigge ja eará áigge fuođđodikšunjagi áigge. (Anára fdo)

Báikkálaš eiseváldin fuođđodikšunovttastus galgá leat maiddáid guovddájis dikšuma, geavaheami ja goziheami plánemis ja lágideamis. (Anára fdo)

Bivddu áigge galgá beassat idjadit álbmotmeahcis sihke olgun ja visttiin. (Anára fdo)

Galgá beassat dolastallat (káffedolla) ja čoaggit boaldámuššan eanamuoraid (guottodolla ja idjadolla). (Anára fdo)

-Stuorranávdiid bivdui galgá leat fuođđodikšunbire mieđihan stuorranávdebivdolohpi dahje eana- ja meahcedoalloministeriija mieđihan stuorranávdegoddinlohpi.
+Dievasmahtton plánii.

-Plána ii gáržžit dálá bivdovuoigatvuođaid.
+Eai rievdadusat plánii.

-Buo earás go gieladalaččaid meahccebivddus galgá soahpat sierra Meahciráđđehusain.
+Dárkkálmuhtton plána lohku Fuođđodikšun ja meahccebivdu.

-Meahciráđđehusa mielas fuođđodikšunovttastus lea dehálaš ovtasbargoguoibmi. Ovtasbargu jotkojuvvo.
+Eai rievdadusat plánii.

-Juohkeolbmovuoigatvuođa vuodul oazžu gohttet measta (gč. avádatjuohku) miehtá álbmotmeahci.
+Eai rievdadusat plánii.

-Dolastallat sáhtta plánas ovdanbukton prinsipaid mielde.
+Eai rievdadusat plánii.

CEALKÁMUŠ / CEALKÁMUŠA ADDI

**MR:A KOMMEANTA
JA MO LEA VÁIKKUHAN PLÁNII**

11 Meahcebevdu

Idjadeapmái dárbašlaš geahppa rusttegiid (lávomuoraid) galgá beassat váldit luonddusuodjalanprinsihpaid mielde. (Anára fdo)

-Lávomuoraid (beahceváhčosiid) oazžu váldit.
+Lasihuvvon plánii.

Stuorranávddiid ja sálláša galgá beassat viežžat ja meahcebevdui guoskevaš fievrrediid lágidit sihke bievlan ja muohhtaga áigge; vuosttažettiin nu ahte geavahuvvojit álbmotmeahci dálá vuojáhagat ("njealjejuvllatjohtolagat"). (Anára fdo)

-Sálláša viežžamii mieđihuvvojit lobit.
+Eai rievdadusat plánii.

Anára fuođđodikšunovttastusa válđojurddan cealkámuša dagadettiin lea leamaš bisuhit árbevirolaš bivdovejolašvuođa maiddái álbmotmeahcis ja ná dorvvastit meahcebevdukultuvrra joatkašuvvama buot gieladalaččaide ovttaláganin. (Anára fdo)

-Cealkámuš doarju plána.
+Eai rievdadusat plánii.

Gihttela fuođđodikšunovttastusas ii leat fuomášahttámuš plánaárvalusa lohku Gihttela guvlu guoskevaš meahcebevddus. (Gihttela fdo)

-Cealkámuš doarju plána.
+Eai rievdadusat plánii.

Meahcebevdui guoskevaš njuolggadusat ja vuogit Leammi álbmotmeahcis čuvvot lágaid iige plánas govviduvvon meahcebevdu guovlus mana ruossalassii bivdinuloš šlájaiquin ávkkástallamiin dahje álbmotmeahcis gávdnojeaddji eará šlájaid suodjalemiin. (RKTL)

-Cealkámuš doarju plána.
+Eai rievdadusat plánii.

Sámedikki mielas sámiide galgá várret, ásažit dal sámiid ruovttu-guovllus dahje dan olggobealde, govttolaš vuoigatvuođa rievssat ja ealgabivdui dáin guovlluin. Vuodđolága 17 §:a 3 momeanta dorvvasta sámiide vuoigatvuođa meahcebevdui iežaset kultuvrii gullevaš hápmin, ja dát guoská buot sámiide miehtá Suoma. Nuba buot sámit, geaid kultuvrrainbargamii dán guovllus lea árbevirolaččat gullan meahcebevdu, galget beassat dás duohkoge bivdit meahci, vaikko olmmoš livččii šaddan fárret eará sadjái barggu dahje lohkamiid dihte. (Sámediggi)

-Olgobáikegoddelaš sámiide ii sáhte mieđihit bivdovuogitvuođa álbmotmeahccái, dasgo bivdovuogitvuohta lea ráddjejuvvon luonddusuodjalanlága mielde dušše báikkálaš ássiide dahjege gieladalaččaide.
+Eai rievdadusat plánii.

Rievssatbevdu ii mearkaš sámiide dušše birgenláhkin muhto dat lea don doložis leamaš guovlluid jahkásaš buvttadeami bastevaš geavaheapmi, mii vuodđduvvá árbevirolaš dieđuide ja dáidduide. Meahcebevddus lea sámiide nana kultuvrralaš mearkašupmi ja sisdoallu. Lustabevdu čuočcá maiddá sámiid rievssatbevddus mantálagottiide meroštallon eanaoamastusárvvuide ja váttásmuhtá sámiid vejolavuođaid háhkát áigáibođu meahcebevdduin. (Sámediggi)

-Álbmotmeahci rájiid sisa eai vuvdojuvvo meahcebevdulobit. Báikegoddelaččain lea bivdovuogitvuohta iežaset ruovttugielddas Leammi álbmotmeahci birra addovvon áshusa (932/1981) mielde.
+Eai rievdadusat plánii.

Sáhtá máinnašit ahte sámiid kultuvrrainbargamii gullá buotlágan meahcebevdu dán guovllus, ii dušše boazodoalu ja luonddu-aláhusaid ruhtadanlága oaivvildan doaibma. (Sámediggi)

-Meahci ožžot bivdit báikegoddelaččat.
+Eai rievdadusat plánii.

Meahcebevdu sajádaga ja báikkálaš bivdiid vuogáiduvvan vuoigatvuođaid johtimii, dolastallamii ja idjadeapmái, sálláša fievrredeapmái sihke fuođđodikšumii gánnáha merket plánaárvalussii. Dasa lassin lea dárbu merket Ulbmilat-čuočcái ahte jurdda lea bisuhit meahcebevdu sajádaga ja meahcebevdui guoskevaš vuoigatvuođaid johtalit guovllus ja geavahit dan ovdeš vuogi mielde. (Lappi fuođđodikšunbire)

-Cealkámuš doarju plána.
+Fuođđodikšun ja meahcebevdu -lohku lea dievasmahtton plánaárvalusa cealkámušaid gulaskuddama maŋŋá.

Meahcebevdu hárrái buot gieladalaččaiguin galgá luonddugeavaheamis meannudit ovttaláhkai. (Lappi fuođđodikšunbire)

-Cealkámuš doarju plána.
+Eai rievdadusat plánii.

11 Meahcebevdu

Turisttaide ja erenoamážit álbmotmeahcis vándardeaddji olbmuid galggašii dieđihit báikkálaš ássiid čakčabivddus ja muitalit sidjiide ahte dát bivdu lea luondduriggodagaid árbevirolaš rádjanvuohki ja seammás galgá deattuhit ahte bivdu ii čuoze lundui iige dat dagat vára guovllus johtaleaddjiide. Nuppe dáfus báikkálaš meahcebevdiide galggašii dieđihit turismaealáhusa dárbbuin erenoamážit suodjalanguovlluid ja turismaguovddážiid lahkosiid hárrái. (Lappi fuođđodikšunbire)

+Eai rievda-
dusat plánii.

13 Málbmaohcan ja ruvkedoaimma

Lappi Kullankaivajain Liitto deattuha ahte dikšun- ja geavahanplánas oaivildit vuostta-žettiin eiseváldiid doaimbadijorávvagiid heiveheami álbmotmeahci vuodđudanulbmiliid ollašuttin dihte. LKL gáibida ahte galgá váldojuvvot vuhtii ahte Leammi álbmotmeahci vuodđudettiin guovllus ásai ja doaimmai eallinfámolaš ja guovllu árbevieruide gullelaš golleroggibivdisearvuš. Vuosttas golleroggi-bivdit ásaiduvve fásta dálá Leammi álbmotmeahccái juo ollu ovdal álbmotmeahci vuodđudeami, ja ná lea joatkašuvvan jámma gitta dássáži. Dát jotkkolaš, mánggahápmásaš luondduinávkástallanvierru lea gullan sirre-keahtes oassin guovllu kulturhistorjái seamma guhká go dálá hápmásaš stuoraboazo-
doalluge. (LKL)

-Plánas lea
govviduvvon
golleroggama
historjá.
+Eai rievda-
dusat plánii.

Golledoidin "ovddeš vuogi mielde". Plánas siiddus 11 geavahuvvo tearbma "ovddeš vuogi mielde". Dát "ovddeš vuohki" ii leat goittotge meroštallon. 1971:s lei dihtosis ahte doidimiin dahjege golleroggamiin lei bargojuvvon sihke goaivuin (ii gieđaiguin) ja rogganmašiinnain. Ná min mielas guktot rogganvuogit gullet tearpma "ovddeš vuogi mielde" vuollai. Jos ná ii leat, de tearpma "ovddeš vuogi mielde" galgá vuos meroštallat ovdalگو dan sáhtá geavahit. (LKL)

+Váldojuvvon
eret plánas
eahpemearálaš
ovdanbuktin.

"Rogganmašiinnaid geavaheapmi ráddjejuvvo". Plánas daddjojuvvo čábbát ahte "Leammi álbmotmeahci mihtilmas-
vuohtan leat golli ja golleroggan". Dás lea goittot guđđo-
juvvon eret ovddit plánaárvalusas (15.5.2007) leamaš
cealkka "Luonddusuodjaleami lassin Leammi álbmotmeahcci
mearkaša ollu boazodollui, turismii, meahcevánddar-
deapmái ja golleroggamii". Manin dát cealkka lea guđđo-
juvvon eret? Min mielas golleroggan lea ainge mearkašahti
geasuhusdahkki álbmotmeahccái. Ii gávdno "gieđainroggan".
Rogganvuohkin lea goaivuinroggan. Plána mielde roggan-
mašiinnaid geavaheapmi ráddjejuvvo. Juo dál roggan-
mašiinnaid geavaheapmi lea ráddjejuvvon. Ruvkelága mielde
ođđa mašiindnarogganguovllut eai galgga álbmotmeahccái.
Maid oaivvilda mašiinnaid geavaheami ráddjen? Dát galgá
buktojuvvo ovdal plána dohkkeheami. Dál eai leat lágalaš
eastagat mašiinnaid geavaheapmái dain guovlluin, main dán
áigge oážžu roggat golli mašiinnaiguin. Mii muittuhat ahte
dikšun- ja geavahanplána ii sáhte mannat lága meattá. Golle-
roggan ii maiddá čuoze guovllu meahccáivuhtii (gč. oaive-
hoavda Jyrki Kangasa sáhkavuoru). Dálá rogganbáikkat ja
ruvkebiret gokčēt s. 1,6 promille álbmotmeahci viidodagas
ja hábmejit giddes ollisvuoda. Mii háliidat buktit ovdan ása-
husa jagis 1991, mainna gildojuvvui mašiinnaiguin roggan
Leammis. Goittotge mašiindnaroggan vuodđuduvai ruvke-
lágas suvvojuvvon vuogatvuodaide. Dashan rogganvuogat-
vuoda hálddašeaddji sáhtá ieš válljet vuogi, mo dáinna
vuogatvuodainis ávkástallá. Mii čujuhat Alimus hálddahas-
rievtti mearrádussii dán áššis. (LKL)

-Plánaárvalusa 15.5.2007 čuokkis oaiv-
vildii namalassii dan, ahte **álbmotmeahcci**
mearkaša ollu boazodollui, turismii,
meahcevánddardeapmái ja golleroggamii.
Ii nappo nu, ahte om. áššit mearkašit
álbmotmeahccái. Ii leat sihkarvuohta ii-
ge ovtaoavilvuohta, mearkašago álbmot-
meahcci ollu om. doaimmaide. Danin diet
cealkka guđđojuvvui ollásit eret plánas.
Dán plánas ii ráddjejuvvo rogganmašiinnaid
geavaheapmi. Guoskevaš cealkka lei váldo-
juvvon logus "Ovddit dikšun- ja geavahan-
plána ollašuvvan", mas árvvoštallojuvui
1988:s dahkkojuvvon rungoplána ollašuvvan.
Das daddjojuvui ahte "Vejolašvuohta gie-
đain dáhpáhuvi golleroggamii bisuhuvvo,
muhto rogganmašiinnaid geavaheapmi
ráddjejuvvo". Dát boares rungoplána ulbmil
lea muhtumassii ollašuvvan cealkámušas
ovdanbukton ásahusrievdadusa (583/1991)
dihte.
+Plánii divvojuvvon sátni "gieđainroggan"
sátnin "goaivuinroggan". Dárkkálmuhtton
plánas guoskevaš čuokkis nu, ahte máinna-
šuvvo ásahusrievdadus, man vuodul golle-
roggan mašiinnain gildojuvvui Leammis.

13 Málbmaohcan ja ruvkedoaimba

Mii lea árbevirolaš luonddudoallu? Gullágo golleroggan dasa? Dákkoge galgá ášši vuos meroštallot ovdalge váldojuvvo atnui. Golleroggamis leat árbevierut Anáris. Gullágo dat maiddái luonddudollui? Mii leat álo atnán árvvus sápmelašvuoda dan buot hámiin, muhto galggašedje váldojuvvot vuhtii maiddái álbmotmeahci eará geavaheaddjit, main lea lágalaš vuoigatvuohta návddašit álbmotmeahcis. (LKL)

-Plánas ii leat geavahuvvon meroštallan "árbevirolaš luonddudoallu".
+Eai rievdadusat plánii.

Go geahččalit dorvvastit luondduriggodagaid maiddái boahhtevaš buolvvaide, de guoskágo dát maiddái gollái. Min mielas galggašedje leat vejolašvuodát golleroggama jotkkolašvuhtii. Dán áiggege golle-guovlluin leat vel valjis roggandohkálaš eatnamat, jos suopmelaš servodat addá vejolašvuoda bargat. Min mielas servodat lea doaibman oppa áigge eanet juo roggama loahpahan dihte fuolakeahhtá siidduid 11 ja 28 [20, 36] positiivvalaš cealkámušain. (LKL)

-Meahciráđđehusa ulbmilin ii leat loahpahit golleroggama.
+Eai rievdadusat plánii.

Teavsttas geavahuvvo tearbma "ámmátlágan". Meahciráđđehus ii leat goittotge meroštallan tearpma sisdoalu. Áššeteavsttas ii sáhte geavahit meroštalakeahtes tearpmad, áinnas go tearbma geavahuvvo soapmásiid vuoigatvuođaid oažžuma ággan. Tearbma "ámmátlágan" geavahuvvo eará sajisge teavsttas. (LKL)

-Ođđa golleroggandoarjabaikkiid ráhkadeami hárrái ámmátláganvuohta meroštallo dárkileappot oassin Meahciráđđehusa doaimmaprinsihpain.
+Ámmátláganvuohta-tearbma váldojuvvon eret Meahccejohtalus-logus. Muđui eai rievdadusat plánii.

Min mielas geologalaš dutkan galggašii leat geavadisge vejolaš álbmotmeahcis. Min áddejumi mielde geologalaš dutkamuša lea headuštan namalassii Meahciráđđehusa oaidnu. (LKL)

-Eará go rogganbáikkiin ja ruvkebiriiin dáhpáhuvvi geologalaš dutkanbargu ja málbmaohcan lea lobálaš dušše birasministeriija lobi vuodul (ásahus stáhtaeatnamiidda vuodduduvvon dihto álbmotmehciin ja luonddumehciin 932/1981).
+Eai rievdadusat plánii.

Mii leat váldán ovdalge beali huksemii. Eat gieđahala dán oktavuodas ášši dađe dárkileappot, muhto deattuhat maid leat ášši birra ovdal dadjan. Máinnašat goittotge ahte teavsttas daddjojuvvo ahte huksemii galgá leat Meahciráđđehusa lohpi ja čujuhat ásahussii jagis 1991. Dát ásahus ii leat goittotge geavahuvvon 1990-logus. Geavat rievddai easka maŋŋelis ja gáibádus Meahciráđđehusa lobis čuzii muhtun roggiide. Sii ledje goittotge doaibman buori jáhkus dalá geavada mielde. Mii čujuhat dákkko vuot ovtadássásašvuhtii. Gámppá stuorámus viidodahkan árvaluvvo 15 m². Dát lea ollásit ođđa ráddjehus. Mo viidodat-ráddjehus ákkastallo? Dat ii goittot boađe dien hámis ovdan ruvkelágas. (LKL)

-Roavvenjargga hálddahušrievtti mearrádus (07/0585/1; dnr 00387/06/5156) daddjojuvvo ahte "Ruvkelága 1 §:s ása-huvvon lága heivehansuorgi ja lága 41 §:a 1 momeanttas ása-huvvon ráddjejuvvon geavahanvuoigatvuohta ruvke- ja ovddos-dikšunbargguide ja ruvkebargguid ovddidandoaimmaid várás ii oaivvil dan, ahte ruvkevuoigatvuođa hálddašeddis livččii almmá eanaeaiggáda lobi haga dušše ruvkelága njuolggadusaid vuodul vuoigatvuohta geavahit ruvkebire nugo ieš háliida, omd. viste-huksemii. Jos ruvkebirii huksejuvvon visttiid geavaha earái go ruvkelága mieldásaš doibmii, de dasa galgá leat ovdalis máinnašuvvon álbmotmeahci ruŋgoplána ja ortnetnjuolggadusa mearrádusaid mielde ee. Meahciráđđehusa lohpi. Vaikko ruvkebiriiin ávkkástallan dihte lea ruvkelága ja ovdalis máinnašuvvon, álbmotmeahccái guoskevaš njuolggadusaid vuodul vejolaš hukset omd. doaimmas dárbbášlaš ássanlanjaid, maid rievtti mielde sáhtta geavahit maiddái bissovašlágan ássamii, de dákkár ássanvuogi ii sáhte geahččat meahccejohtaluslága 4 §:a 2 momeantta 6)-čuoggás oaivvilduvvon bissovaš visttis ássamin. Meahccefiivruid geavaheami várás dárbbášuvvo nappo dákk Meahciráđđehusa miedihan lohpi."
+Rievdaduvvon 15 m²:a ávžžuhussan gámppá sturrodagas. Ákkastallon siva dihte lohpi sáhtta miedihuvvot stuorátge gámpái.

13 Málbmaohcan ja ruvkedoaibma

Málbmaohcama ja ruvkedoaimea ii galgga ovddidit guovllus ovdalگو ILO-soahpamuš lea ratifiserejuvvon Suomas. Easka dasto dili sáhtá árvvoštallat buorebut sámiid kultursuoji dáfus. (Sámediggi)

+Eai rievdadusat plánii.

15 Muoradaga geavaheapmi

Dikšun- ja geavahanplánas čujuhuvvo riikkaidgaskasaš árvvoštallanjoavkku ávžžuhussii muora geavaheami geahpedan dihte álbmotmeahcis. Dán ákka vuodul Meahciráđđehus lea mearridan heaitit vuovdimis boaldinmuora kártejuvvon geavaheaddjjoavkkuin daidda buot uhcimusaide, dahjege rogganbáikkiide ja ruvkebiriiide. Álbmotmeahcis goittotge ainge njeidojuvvot boaldin- ja huksenmuorat; muoraid njeidet ee. lismálaččat ja Meahciráđđehus iežas boaittoealeavádaga ávdinstobuid dárbbuide. Dákkár vuohki ákkastallo dainna ahte Lismmá gilli lea guovdu álbmotmeahci, nugo maiddái Meahciráđđehusa boaittoealeavádaga stobut ja bálgosa gámpát. libat golleguovlu leat guhkin, guovdu álbmotmeahci? Dasa lassin rogganbáikkiid ja ruvkebiriiid fuolahusvuojuin fuolahit ovttaskas olbmot, dat ii dáhpáhuva servodaga ruđaiguin dego Meahciráđđehusa gámpáid ja dolastallanbáikkiid muorrafuolahus juohke giđa. Mii gáibidat ahte boaldinmuora oazžun galgá dorvastuvvot golleroggiide eará jierpmálaš ja ekologalaš vuogi mielde go nu, ahte vuovdinmuorat fievrriduvvot gaskamearálaččat 35 km:a duohkai Njurggoluktii. (LKL)

-Lismálaččat áset guovdu álbmotmeahci. Danin lea gehččojuvvon ahte sii galget beassat váldit muora maiddái álbmotmeahcis. +Eai rievdadusat plánii.

Boaldinmuoraid váldima hárrái leat geahččalan čuovvut govtolašvuoda ja čovdosa vuodul ovddiduvvo luonddusuodjalanulbmiliid ollašuvvan. (Lappi birasguovddáš)

-Cealkámuš doarju plána doaibmalinnjáid. +Eai rievdadusat plánii.

Sámediggi gáibida ahte olbmot, geat barget árbevirolaš sámealáhusaiguin dahje daid ođđaigásaš hámiiguin, galget beassat váldit árbevirolaš vuogi mielde boaldin- ja lávvomuoraid almmá váldinlobi haga. Vuodđolága 17 §:a 3 momoantta mielásaš kultursuodji guoská meahcebevdui, guolástussii ja boazodollui. (Sámediggi)

-Boazodoalu ja meahcebevdui oktavuodaš lávvomuoraid váldin lea lobálaš. +Dievasmahtto plánii.

18 Geavaheami stivren, soahpamušat ja ortnetnjuolggadus; 18.2 Láigo- ja geavahansoahpamušat

Stuorabogi gozihanstobu sirdašuvvan Meahciráđđehussii lei boastodiehtu, dasgo Rádjegozihanlágádus ii luohpadan gozihanstobu, nugo lei jurddašan, jagi 2007 giddodatluohpademiin. (Lappi rádjegozáhus)

+Divvojuvvon plánii.

Teavsttas boahá čielgasit ovdan ahte Gollehámmana gámpá oamasta Lappi Kullankaivajain Liitto ry, muhto gámpá sáhtá geavahit ávdinstohpun. (LKL)

-Čuovvu plána doaibmalinnjá. +Eai rievdadusat plánii.

Sámediggi fuomášahtá ahte sámiid buot kulturhámit – boazodoallu, meahcebevdu ja guolástus sihke dáidda vuodduuvvi ođđaigásaš sámealáhusat – galget váldojuvvot dássebeallásaččat vuhtii ortnetnjuolggadusa dagadettiin. Ortnetnjuolggadus galgá válmmaštallot rahpasit vurrolasvuodajurdagiin nu, ahte buot oassebealit besset beaktiit ovdanbuktit iežaset oainnu. Sámediggi gáibida iežas váldojuvvot fárrui ortnetnjuolggadusa válmmaštallamii. (Sámediggi)

-Ortnetnjuolggadus, mii addojuvvo dikšun- ja geavahanplána nannema manjá, galgá vuodduuvvat gustojeaddji njuolggadusaide ja dán dikšun- ja geavahanplánii. Ortnetnjuolggadusa dagadettiin Meahciráđđehus ráđđádallá sámedikkiin. +Eai rievdadusat plánii.

20 Goziheapmi

Rádjegozihanlágádusa gozihandoaimmas dárbbášlaš dárbbut leat váldojuvvon doarvái bures vuhtii plánas. (Lappi rádjegozáhusa njunušgoddi)

-Cealkámuš doarju plána. +Eai rievdadusat plánii.

20 Goziheapmi

Gánnáha lasihit bargo- ja ruhtaresurssaid gozihanbargguide. Erenoamážit návddiid suodjaleapmái, dutkanbargui ja návdevahágiid meroštallamii dárbbasuvvojit lasi resurssat. Maiddáii golledoidimii guoskevaš deivvolaš váttisvuodát, dego guovllu čáziid vejolaš ruivvageapmi, vilda huksen ja lobihis meahccejohhtalus galget gozihuvvot. Meahciráđđehusa meahccegoziheaddjit leat áidna eiseválddit, geat leat jeavddalaččat goziheamen guovllu geavaheami ja oidnet buoremusat dili. Golledoidináššiin ovttasbargu ja ráđđádallan golle- roggiiguin ja LKL:ain addá buoremus bohtosa. (Inarin Luonnonystävät ry)

-Cealkámuš doarju plána.
+Plána goziheapmái guoskevaš lohku lea dievasmahtton.

Goziheami ovttasdoaimma galggašii dahkat geavadis oktasaš plánema bokte, oktasaš gozihanmátkkiiguin, gozihandáhpáhusaiguin ja dieđuid lonohallamiin. Buot buohkanassii meahccegoziheapmái galget eanet resurssat vuđolet goziheami lágidan dihte. (Anára fdo)

-Cealkámuš doarju plána. Geahča ovddibu!
+Eai rievdadusat plánii.

23 Plána váikkuhusaid árvvoštallan

Plánas dadjaluvvo ahte "plána addá sámiide vuodđolágas dorvvastuvvon vuogiatvuoda bajásdoallat ja ovddidit iežaset giela maiddáii álbmotmeahcis". Plánas ii goittotge muitaluvvo das, mo lea bohttojuvvon dán jurddabohtosii. Sámediggi muihtuha ahte plána váikkuhusaid árvvoštalladettiin sámiid kultuvrrainbargama dáfus galgá heivehit ovdalis čilgejuvvon KP-soahpamuša 27 artihkkalis boahhti ákkaid dán ášši čielggadan dihte. Ná ii leat vel dahkkojuvvon dán plánas. (Sámediggi)

-Meahciráđđehusa áddejumi mielde plánas dorvvastuvvojit vejolašvuodát bargat sáme kultuvrrain. Deháleamos vuohki lea avádatjuohku. Álbmotmeahci boaittoealeavádat (88 %) lea várrejuvvon vuosttažettiin sáme kultuvrrain ja ja luondduealáhusaiguin bargama várás. Boaittoealeavádagas dorvvastuvvojit guohton-eatnamiid viidodat, oktilašvuolta ja kvalitehta sihke bohccuid guohtunráfi. Boaittoealeavádagas eará geavahanhámit ja geavaheaddjit eai nappo čuoze vejolašvuodaide bargat kultuvrrain eaige ekonomalaš gánnáheapmái.
+Dievasmahtton plánii.

Váikkuhusaid árvvoštallama oktavuodas galggašii maiddáii guorahallat plána gaskavuoda riikkadási ja eanagottidási ulbmiliidda. Davvi-Lappi eanagoddeláva čujuhan Menešjávri-Leamma turismaguovllu ollašuvvama dikšun- ja geavahanplánas ovdanbukton prinsihpaiguin galggašii erenoamážit árvvoštallat láva ovddidanprinsihpaid ektui. (Lappi Lihttu)

-Leammileahki lea váldojuvvon mielde eanagoddeláva turisma ja lustageavaheami ovddidanguvlui. Plánas árvaluvvon doaibmabijut dorjot eanagoddelávas ovdanbukton ovddidanprinsihpaid.
+Dievasmahtton plána váikkuhusaid árvvoštallamii.

10.1.2008 plána ovttasbargojoavkkus giedahallojuvvui cealkámušaid čoahkkáigeassu ja sohppojuvvui vel čuovvovaš rievdadusain:

- Dárkkálmahttojuvvui plánii ahte sihkelastit ja riidet oážžu merkejuvvon geassejohtolagaid mielde.
- Sohppojuvvui das, ahte lasihuvvo plánii máinnašupmi ahte fanaslobiid hárrái ja lohpeguorahallamis ja lohperávanjuolggadusain giddejuvvo erenoamáš fuopmášupmi dorvvolašvuodabeliide.
- Sohppojuvvui das, ahte plánii rievdaduvvo ahte gárderissiid ožžot váldit buohkat, gain lea meahccebivdovuoigatvuolta guovllus, eai dušše lagagiliid ássit.
- Lasihuvvo plánii ahte meahccebivdu oktavuodas sáhtta váldit gaskaboddosaš gohttema várás soames seakka beahceváhčosa lávvomuorran.

ČUOVUS 4. 25(32)

- Sohppojuvvui das, ahte rievdaduvvo plánii ahte ávžžuhus golleroggama orohatvistti sturrodahkan lea 15 m². Ákkastallon siva dihte sáhtá mieđihuvvot lohpi hukset maiddá stuoat orohatvistti.
- Lasihuvvo plánii ahte *ámmátláganvuohta*-tearbma huksema oktavuodas meroštallo sierra Kullankaivajain Liitto árvalusa vuodul, muhto plánii dat ii merkejuvvo.
- Sohppojuvvui ahte bálggus máhcahuvvo plánii cealkámušaddin golleroggiid huksenlobiid ektui.

Cuovvovaš tabellii leat merkejuvvon cealkámušaid gulaskuddama áigge plána birra ožžojuvvon máhcahagat. Máhcahagat eai juogustuvvon fáddásurggiid mielde, muhto dat leat merkejuvvon plánii dan ortnegis, go dat leat boahtán Meahciráđdehussii.

MÁHCAHAGA ADDI / MÁHCAHAT	MEAH CIRÁĐDEHUSA KOMMEANTA JA MO VÁLDOJUUVVON VUHTII PLÁNAS
<p>Anár–Áŋjel mohtorgielkájohtolaga várren livččii galgan váldojuvvot vuhtii dán muttus. Johtolat manašii vejolaččat álbmotmeahci ektui Áŋjel-geainnu guora ja vejolašvuođaid mielde guoradivččii šleatgalinnjá. Šleatgalinnjá manná goittot rámsos eatnamiid mielde, ja nuba poastabálgá sáhtášii boahteáiggis jurddašit johtolaga vuodđun. Johtolathan lea lunddolaš, dasgo Áŋjelis johtolat joatkašuvvá eatnamiid mielde ja johkaráigge jieŋa mielde Gáregasnjárgii ja ovtastuvvá doppe fas eará johtolagaide. (Anssi Lohvansuu)</p>	<p>+Eai rievda- dusat plánii.</p>
<p>Plánas váilot ollásit Avviljoga lulábeale gáttis Mattila dálu Báđáris Sáresavvonguolbanis 1968:s čohkkejuvvon 6 priváhtadálu. Dat ledje earret ovtta dálu huksejuvvon ovdalگو Leammii álbmotmeahcci viidui 1982:s gitta dohko. Lean ássan doppe Anára gielalažžan jagi 1994 rájes. Mis lea leamaš geainnovuoigatvuohta juo ovdal álbmotmeahci boahtima, ja dan lea maŋjelis kártejeaddji virggálaččat merken ja registreren. Nubbi ášši, man háliidan buktit ovdan, lea vuoigatvuohta geavahit njealjejuvllaga geassit guolástussii, murjiid fievrri-deapmái ja boaldinmuoraid vuodjimii. Leat juo eará geavaheaddjiid vuojáhagat, maid sáhtá geavahit, ja nuba jearaldat ii leat ođđa vuojáhagain. Mo dat boazodollui guoská, go vuddjuvvo guolástit dahje murjet njealjejuvllagiiguin? Gal álbmotmeahcis ássi gielalaččas galget leat seamma vuoigatvuođat. Muorrafuolahusa lean juo dikšon Mirhaneatnama ja Gárečielggi vuovdečuohppanbázahusaiguin, muhto dárbbasuvvo dasge fievrri-deapmái masiidnaveahkki. (Jouko Soininen)</p>	<p>-Giddodahkii sáhtá johtit vejolaš servi- tuhta mielde. +Dievasmahtton plánii priváhta- dálu dieđuin.</p>
<p>Oamastan dálu (Harrisuvanto Rnr 12:19 / Inari / Paadar) Leammii álbmotmeahci ráji alde álbmotmeahci oarjedavágeaži čiegas Anárgjoga gáttis. Báiki gávdno ee. Leammii álbmotmeahci kárttas, mas mu donte ja ránnjadonte leat guđđojuvvon álbmotmeahci olggobeallai. Gažaldat: Geavahanplána čuoggás 18.3 siiddus 108 máinnašuvvo dihto priváhtaeatnamiidda guoskevaš suodjalanfitnuin: Bohtetgo dát fitnut guoskat mu oamastan dállu Inari / Paadar Harrisuvanto Rnr 12:19? Gullágo mu dállu guoskevaš čuoggás máinnašuvvon 17 dálu jovkui? Jos gullá, de mainna vuoigatvuođain Meahciráđdehus áigu doaibmagoahtit earáid oamastan giddodagaid hárrái? Gáibidan ahte vástáduš doaimmahuvvo munnje áigi bále ovdalگو cealkámušaid gulaskuddanáigi nohká 15.11.2007. In eisige dohkket iežan priváhtaopmodahkii čuohcci lágahis ráddjen- ja ráfáidahttindoaimmaid Meahciráđdehusa dáfus. (Jan Krooks)</p>	<p>-Birasguovddáža ovdasteaddji allagohcci Ari Neuvonen vástidii gažaldahkii čuovvovaččat: "Du oamastan dállu Harrisuvanto Rnr 12:19 ii gula Leammii álbmot- meahci dikšun- ja geavahanplána čuoggás 18.3 máinnašuvvon priváhtaeatnamiidda eaige suodjalanfitnut guoskka du dállu." +Eai rievdadusat plánii.</p>
<p>Čuoggá 6.3.3 Doaibmabijut (Luondduturisma ja turismii guoskevaš eará fitnodatdoaimma) mielde sáhtá mieđihit lobiid "oahpistuvvon čuoiganvánddardemiid ja bozosafáraid fuolahussii mohtorgielkkáin" ja "dáidda guoskevaš juohkeolbmovuoigatvuođaid badjelmanni gohttemii" -lohkui galggašii lasihuvvot máinnašupmi ahte lobiid sáhtá mieđihit "lagasgilliid ássiide, geain lea mohtorgielkálohpi luondduin ávkástallan dihte ja geat doibmet guovllus turismafitnodatolmmožin". (Menešjávrrigilisearvi)</p>	<p>-Ovttaskas čuoiganvánddarde- miid ja bozosafáraid fuolahussii mohtorgielkkáin sáhtá mieđihit lobiid maiddá earáide go lagasgilliid ássiide. +Dievasmahtton plánii ahte jearaldat lea ovttaskas lobiin.</p>

MÁHCAHAGA ADDI / MÁHCAHAT

MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA
JA MO VÁLDOJUUVVON VUHTII PLÁNÁS

Čuoggás 9.1.2 Ulbmilat ja doaibmabijut (Meahccejohtalus ja eará johtaleapmi) máinnašuvvo Bárasgállá geainnu giddemis. Lea buorre ahte diet geaidnu giddejuvvo, muhto ulbmilin galgá leat ahte geaidnu giddejuvvo álbmotmeahci ráji alde. Ná álbmotmeahcis livččii nu uhccán go vejolaš mohtorfievrojohtalus heađušteamen luondduráfi, ee. lottiid bessema. (Menešjávri gillisearvi)

-Álgoálggus Meahciráđđehus árvalii ahte geaidnu giddejuvvo álbmotmeahci ráji alde. Go Meahciráđđehus ráđđádalai čanasjoavkkuiguin, de bođii plánas ovdanbukton molssaektui, mas geaidnu giddejuvvo easka Anára ja Gihttela gielddai ráji alde.
+Eai rievdadusat plánii.

Čuokkis 1.4 Doahpagat: "*Báikkálaš luondduealáhusbargi*". Dán jovkui galggašedje áinnas lohkkuojuvvot dat guovllus ja maiddái álbmotmeahcis ássi olbmot, geat ožžot mearkkašahtti oasi áigáiboadusteaset luondduealáhusain. MR:a doaibmalinnjá gáržžida aláhusain bargama lágaheamet. Vuodđoláhka. (Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyh.) Tearbma "lagasgilli ássi" ja dat sierra-voigatvuođat, mat mieđihuvvojit dáidda ássiide ja sin fitnodagaide, leat lágaheamet, go veardida daidda lobiide, mat mieđihuvvojit álbmotmeahcis ássi golleroggiide ja sin fitnodagaide. MR:a dikšun- ja geavahanplánas daddjojuvvo dasa lassin: "Álbmotmeahci plánedettiin lea giddejuvvon erenoamáš fuopmášupmi dasa ahte luonddusuodjalan-guovlluid vuodđudeapmi ii galgga čuohtit báikkálaš olbmuid voigatvuođaide dahje gáržžidit sin birgen-vejolašvuođaid." (Erämaan Kulta; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys) "*Álbmotmeahci lagasgilli ássi*". Kárttas (govva 3) lagasgilliid rájit leat rievduvvon ovddit dikšun- ja geavahanplána sihke ortnetnjuolggadusa ektui. Álbmotmeahcis ássi olbmuid galget sihkarastot goittot seamma voigatvuođat go ng. lagasgilliid ássiide. Dasa lassin MR lea lasihan válmmaštallanvuloš plánii muhtun gilliid lagasgilliid jovkui. Miessinmaa gilli ii leat lasihuvvon lagasgilliid jovkui. Dákkár vealaheaddji doaibma čuohtá riikkavuložiid ovtadássásašvuhtii. Ágga: Vuodđoláhka. (Miessinmaan kyläyhdistys, Jukka Kela)

-Álbmotmeahcis ássama birra Roavvenjargga hálddahušiekti dadjá mearrádusastis (07/0587/1) (00436/06/5156) ahte "Ruvkelága 1 §:s áshuvvon lága heivehansuorgi ja lága 41 §:a 1 momentas mearriduvvon ráddjejuvvon geavahanvoigatvuohta ruvke- ja ovdodokšunbarggu jođiheami ja ruvkebarggu ovddeaddji doaimma várás ii oaivvil dan, ahte ruvkevoigatvuođa hálddaseaddjis livččii almmá eanaeaggáda lobi haga dušše ruvkelága njuolggadusaid vuodul voigatvuohta geavahit ruvkebire nugo ieš háliida, omd. vistehuksemii. Jos ruvkebirii huksejuvvon visttit geavahuvvojit eará go ruvkelágas daddjojuvvon doibmii, de dalle galgá leat ovdalis máinnašuvvon álbmotmeahci rungoplána ja ortnetnjuolggadusa mearrádusaid mielde ee. Meahciráđđehusa lohpi." Roavvenjargga hálddahušievti mearrádusastis daddjojuvvo dasa lassin ahte "Meahciráđđehus lea dulkon rungoplána ja ortnetnjuolggadusa dáikko nu, ahte **báikkálaš ássiiguin** leat álgoálggus oaivvildan dušše álbmotmeahci olggobeale lagasgilliin, kártaráddjema siskkobealde ássi olbmuid, eaige ieš álbmotmeahccái fárrin ja doppe bissovašláhka ássi golleroggiid. Meahciráđđehus lea ákkastallan iežas čovdosa plánii gullelaš gilliid nammadeami lassin ee. dainna, ahte guoskevaš njuolggadusaid ulbmilin ii leat leamaš doarjut fásta ássama lassáneami álbmotmeahcis. Dasa lassin Meahciráđđehus lea gávnahan ahte álbmotmeahcci lea luonddusuodjalanovttadahkan čohkkejuvvon registarovttadat, mii ii gula mange ovdalis máinnašuvvon gillái. Duohtavuođas Meahciráđđehus lea goittotge ovddit lohpemieđihanvuogis buohtastahtán golleroggiid lagasgilliid ássiide. Go fásta ássan lea lassáneamen ja go váldá vuhtii luonddusuodjaleami ja álbmotmeahci vuodđudanulbmila, de Meahciráđđehus lea šaddan dasto čavget iežas lohpemieđihanvuogi golleroggiid hárrái. Dán dilis hálddahušievti mielas Meahciráđđehus lea, go váldá vuhtii rungoplána ja ortnetnjuolggadusa sátnehámi ja ovdalis máinnašuvvon áššiid, ákkastallan áššái-gullelaš vuogi mielde dan, manin álbmotmeahci ruovttubáikineaset álbmotregistarii almmuhan golleroggit eai gehččojuvvo guoskevaš njuolggadusain oaivvilduvvon báikkálaš ássin. Dat, ahte Meahciráđđehus lea ovdal iežas guorahallama mielde mieđihan meahccejohtaluslobiid maiddái golleroggiide seamma ákkaiguin go báikkálaš ássiide, ii dán dilis mearkkaš nu ollu."
+Eai rievdadusat plánii.

MÁHCAHAGA ADDI / MÁHCAHAT

Lagasgilliid muhtun ássiide addojuvvojit turismmain bargamii ja ealáhusdoaimmaide buoret voigatvuođat go earáide. Dákkár vuohki rihkku moanaid lágaide. Ná lea maiddái bihtás 12: Jos gullojuvvojit dušše bálgosat, de turismafitnodatolbmot eai gieđahallo ovttaláhkai. Doaibmabidju ii leat lágalaš. Dikšun- ja geavahanplánas galget mieđihuvvot meahccejohtaluslobit maiddái golle- ja guolástanturismma jođihan dihte. Fitnodatolbmot galget áinnas gieđahallot ovttaláhkai. Álbmotmeahcis ássi golleroggiide ja golleturismmain bargi olbmuid galget ovdalis máinnašuvvon meahccejohtaluslobit. Vuolláičálii bearrašis leat 3 sámi. Vrd. Eará fuomášaneveara áššit, čuoggát 3.4, 3.4.3 ja 3.4.9. Ovtadássásašvuodáláhka. Álbmotmeahcis ássi fitnodatolbmot leat vealahuvvon dikšun- ja geavahanplánas, omd. lagasgilliid ássiid ektui. Vuodđoláhka 6 §. (Erämaan Kulta; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys)

MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA JA MO VÁLDOJUUVON VUHTII PLÁNAS

-Geahča ovdđibu! Dasa lassin Roavvenjárgga hálddahusrievtti mearrádusas (07/0585/1, dnr 00387/06/5156) meahccejohtaluslohpái guoskevaš váidaga hárrái daddjojuvvo ahte "Meahciráđđehusas ii goittotge leat máinnašuvvon njuolggadusaid vuodul eavttuhis geatnegasvuotta meahccejohtaluslobiid miedihheapmái. Meahciráđđehus ii leat miedihan meahccejohtaluslobiid jearaldatvulošlágan, ruvkebirin dáhpáhuvi doibmii guoskevaš turisttaid ja sin gálvvuid sáhtosteapmái dahje eará, ruvkebire normála fuolahusa olggobealde dáhpáhuvi turismadoaimma fuolahusvuodjimii. Dán dilis váidinvuloš mearrádusa ii sáhte geahččat rihkkut ovtadássásaš gieđahallama prinsihpa dainna ákkain ahte Meahciráđđehus lea miedihan dálvviáigásaš meahccejohtaluslobi ovtaháváš lágiduvvon čuoiganvánderdeami gáibidan fuolahusa lágidan dihte dahje ahte Meahciráđđehusa bargoveahka johtala meahccefievrruiguin álbmotmeahcis lágasmearriduvvon barguid divššodettiin."
+Eai rievdadusat plánii.

MÁHCAHAGA ADDI / MÁHCAHAT

Sámit galget beassat bajásdoallat ja ovdđidit iežaset kultuvrra. Guovllus leat moanat sámit, geat rogget golli, nuba sidjiide galgá sihkkarastot vuoigatvuotta bajásdoallat iežaset kultuvrra. Maiddái earát galget beassat ássat ja jodihit iežaset ealáhusa ja kultuvrra álbmotmeahcis. Ágga: Vuodđoláhka. (Erämaan Kulda; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys)

Meahciráđđehus rihkku lágaid ja ášahusaid dáinna dikšun- ja geavahanplánain. Plána lea áibbas vuoigatmeahtun. Ákkat: Vuodđoláhka, ovtadássásašvuodoláhka, meahccejohtalusláhka, ruvkeláhka, ruovttubáikeláhka, ealáhusláhka. Plána juoba duššada soapmásiid vejolašvuodaid bargat iežaset ealáhusaiguin. Golleroggan, meahccebidu, guolástus ja murjen gáržžiduvvo mealgat. (Erämaan Kulda; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys) Plána gáržžida lágahamet báikkálaš olbmuid vejolašvuodaid bargat iežaset ealáhusaiguin. (Miessinmaan kyläyhdistys) Plána gáržžida lágahamet álbmotmeahcis ássi olbmuid vejolašvuodaid bargat iežaset ealáhusaiguin. (Geahča čuoggás "Turisma ja turismmain bargan" ovdanbukton duohtáássiid.) Plána gáržžida govttoheamet turismmain ja luonduealáhusaiguin bargama, iige plána dorvvas luonduealáhusaiguin bargama nugo Meahciráđđehus árvala ahte "uhcimustá seamma dásis go plána ođamahttima álggahettiin". (Erämaan Kulda; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys)

Plána čuohcá sakka guovllu ealáhusvejolašvuodaide. 3. bihtta: Gáržžiduvvon luonddaturismavejolašvuotta vealaha eará turismafitnodatolbmuid ja bidjá sin ná lágahamet sierra sajádahkii. Eará fitnodatolbmuid doaibmavejolašvuodát gáržžiduvvojit lágahamet. Plánas boahat čielgasiid ovdan ahte ng. lagasgilliid ássiid muhtun fitnodagat leat buoret sajádagas eará fitnodagaid ektui. Ná dát plána lea lágahapme. Ákkat: Vuodđoláhka, hálddahusláhka, ealáhusláhka. (Erämaan Kulda; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys)

Álgoalgosaš dikšun- ja geavahanplána árvalusas leat máinnašaston namalassii álbmotmeahci siste ássi álbmot ja sin fuonit vuoigatvuodát lagasgilliid ássiid vuoigatvuodaid ektui čuovvovaččat: "– – *sáhtášiigo ná bidjat?*" Dákkár vuohki lea ulbmillaš doaibma ja riikkavuložiid roava dájueapmi. (Miessinmaan kyläyhdistys)

MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA JA MO VÁLDOJUUVON VUHTII PLÁNAS

-Plánas daddjojuvvo ahte "Leamma álbmotmeahci mihtilmasvuottan lea golli ja golleroggan". Meahciráđđehus ii leat biehttalan golleroggiin sin vuoigatvuoda roggandoibmii ja ná sin vuoigatvuoda jodihit iežaset golleroggankultuvrra dálá njuolggadusaid olis. +Eai rievdadusat plánii.

-Meahciráđđehus čuovvu dálá lágaid ja ášahusaid. Gč. ovdalis: Roavvenjárgga hálddahusrievtti mearrádus álbmotmeahcis ássama ja álbmotmeahci lagasgilliid birra. Golleroggama, meahccebidu, guolástusa ja murjema ii plána gáržžit ovddežis mokti-ge. Dađistaga lassáneaddji geasiáigásaš meahccejohtalus lea uhccánaš gáržžiduvvon. Dálá lohpmiedihanrávvagiid mielde rogganbáikkiid ja ruvkebiriid fuolahussii lea ainge vejolaš oazžut maiddái geasiáigásaš meahccejohtaluslobiid. Ii eará sajisge Anára gielddas oáččo vuodjit njealjejuvlagiin, manin dat álbmotmeahcis galggašii leat lobálaš? Báikkálaš ássit (gielaláččat) sáhttet nappo ainge bivdit meahci, guolástit ja murjet álbmotmeahcis. Golleroggit sáhttet roggat ainge golli iežaset rogganbáikkiin ja ruvkebirin. +Eai rievdadusat plánii.

-Gč. ovdalis: Roavvenjárgga hálddahusrievtti mearrádus álbmotmeahcis ássama ja álbmotmeahci lagasgilliid birra. +Eai rievdadusat plánii.

-Gč. ovdalis: Roavvenjárgga hálddahusrievtti mearrádus álbmotmeahcis ássama ja álbmotmeahci lagasgilliid birra. +Eai rievdadusat plánii.

MÁHCAHAGA ADDI / MÁHCAHAT

**MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA
JA MO VÁLDOJUUVON VUHTII PLÁNAS**

25.5.2007 dilálašvuođas: "Boazosafáraide ja čuoigan-vánddardemiide sáhtá mieđihit gaskaboddosaš doarjja-báikkiid maiddá boaittoealeavádahkii." Turismafitnodat-olbmot galget lága mielde gieđahallot ovtadássásaččat. Gaskagoddosaš doarjjabáikkat galget mieđihuvvot maiddá guolástan- ja golleturisma dárbuide. (Erämaan Kulda; Jukka Kela)

Guovddáš čanasjoavkkuide gullet maiddá Miessinmaan kyläyhdistys ja álbmotmeahcis ássi fitnodatolbmot. Sii eai leat gullojuvvon ollege plána vámmaštaladettiin. Hálddahuš-láhka. Plána čuohe eanemus kyläyhdistysa lahtuide. (Erämaan Kulda; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys) Meahciráđđehus ii leat ráđđádallan buot čanasjoavkkuiguin (Álbmotmeahcis ássi olbmot, Miessinmaan kyläyhdistys ry, Leammi buot turismafitnodatolbmot) iige leat diktán servošiid oassálastit plánemii. MR:a doaibma rihku roavvásit hálddahušlága. Guovllu hálddašemi várás livččii galgan juo ovdal vuodđudit buot berošteaddjibeliin čohkkejuvvon ráđđádallangotti, nugo Leammi álbmotmeahccelágaid vámmaštaladettiin ja gieđahaladettiin gáibiduvvui. (Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys) Dilálašvuohta Leammi turismafitnodatolbmuide 10.10.2006: Min fitnodat ii oppa bovdejuvonge máinnašuvvon dilálašvuhtii! Mii bođiimet diehtit maŋnelis dán čoahkkima birra eará turismafitnodat-olmuin. MR diđii viehka bures ahte mii bargat turismain, dasgo leimmet juo 2005:s ohcan turismafitnodatoimii lobi daid boasttorávvagiid mielde, maid midjiide lei addán álbmotmeahci allagohcci Irja Mikkonen. MR biehttalii dohkkeheames lohpeohcamuša ja ášši lea dál Roavvenjargga hálddahušrievttis gieđahallanláhka. (Erämaan Kulda)

Meahciráđđehusa bargun ii leat botnjat Lappi Lihtu dahkan Davvi-Lappi eanagoddeláva. Liikká MR lea guođđán máinnaškeahhtá dán čuoggás guovllu mihtilmasvuođa: gollerogganárbevieru. Seamma meattáhus gávdno siiddus 69 [75]. Dát addá vejolašvuođa maŋnelis dasa, ahte eana-hálddašeaddji ii gieđahala fitnodatolbmuid ovtadássásaččat. Davvi-Lappi eanagoddelávas dán ášši birra daddjojuvvo ná: Ovddidanprinsihppa; Guovlu ovddiduvvo álbmotmeahccái, Leammái (johkii) ja gollerogganárbevieruide dorjejeaddji luondduturismaollisvuohtan. (Erämaan Kulda; Jukka Kela)

Sámiid árbevirolaš ealáhusaide gullá maiddá golleroggan, dainna lea bargojuvvon ovdalgo dálá stuorrabozodoallu álggii. (Erämaan Kulda; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys)

Ulbmiliidda gullá erenoamážit maiddá golleturisma ovddideapmi. Golleroggan lea álbmotmeahci mihtilmasvuohta. Ná daddjojuvvo plána álggus, muhto ámmáhiin-bargan dahkkojuvvo veadjemeahttumain dainna plánain. (Erämaan Kulda; Jukka Kela)

-Gč. ovdalis: Roavvenjargga hálddahušrievtti mearráduš Meahciráđđehusa geatnegasvuođas meahccejohtaluslobi mieđiheapmái.
+Eai rievdadusat plánii.

-Gč. ovdalis: Roavvenjargga hálddahušrievtti mearráduš álbmotmeahcis ássama birra. Leammi turismafitnodatolbmuid várás lágiduvvon dilálašvuhtii bovdejuvvojedje álbmotmeahci lagasgilliid fitnodagat. Gč. ovdalis: Roavvenjargga hálddahušrievtti mearráduš álbmotmeahci lagasgilliid birra. Lapin Kullankaivajain Liittos lei ovddasteaddji plána ovttasbargojoavkkus. Dákkár ráđđádallangoddi ii goittot oidnojuvvon dárbbašlašžan, dasgo fargga plána nannema maŋŋá vuodđuduvvui Meahciráđđehusa vuollásaš, Anára ja Soađegili gielddaid ovttasbargojoavku ja das šattai uhcimustá guktii jagis čoahkkaneaddji orgána, mii gieđahallá maiddá Leammi álbmotmeahci áššiid. Jovkui válljejit lahtuideaset Anára ja Soađegili gielddat, sámediggi ja Meahciráđđehus.
+Eai rievdadusat plánii.

-Plánas daddjojuvvo ahte "Leammi álbmotmeahci mihtilmasvuohtan lea golli ja golleroggan". Meahciráđđehus ii leat biehttalan golleroggiin sin vuoigatvuođa roggandoimii ja ná sin vuoigatvuođa jođihit iežaset gollerogganakultuvrra dálá njuolggadusaid olis.
+Dievasmahtton plánii eanagoddeláva merkejupmi.

-Geahča ovddibu!
+Eai rievdadusat plánii.

-Juohkeolbmovánddardeapmái buhtaštahtti fitnodatdoaimma jođiheapmi lea lobálaš almmá Meahciráđđehusa lobi haga maiddá gollerogganguovllus. Meahciráđđehus ii goittot mieđit lobiid meahccejohtalusii dahje huksemii turismadoaimma vuođul.
+Eai rievdadusat plánii.

MÁHCAHAGA ADDI / MÁHCAHAT

Álbmotmeahcis leat máinnašuvvon vuogáiduvvan geassefuolahusjohtolagaid lassin maiddá guolástussii ja murjemii dárbbášlaš vuogáiduvvan geassefuolahusjohtolagat. Dáid da johtolagaide galgá mieđihit geavahanvuogatuođa maiddá dás duohko ng. golleguovllus ássi olbmuide ja sin fitnodagaide luondduin ávkkástallan dihte. Álbmotmeahcis leat máinnašuvvon vuogáiduvvan geassefuolahusjohtolagaid lassin guolástussii ja murjemii dárbbášlaš vuogáiduvvan geassefuolahusjohtolagat. Ee. Miessejohka–Jeageloavi– Aškkasávži–Ravadasjávri; Miessejohka–Fáškojávri; Miessejohka–Buškkujávri; Miessejohka–Gollehámman. Dáid johtolagaid várás galgá mieđihit geavahanvuogatuođa maiddá dás duohko álbmotmeahcis ássi olbmuide luondduin ávkkástallan dihte. Luondduin ávkkástallan dihte galgá čujuhuvvot johtolat maiddá Bajit Lággojávri. Máinnašuvvon johtolagat eai leat oaivvilduvvon dušše boazodoalliide luondduin ávkkástallan dihte. Vuodóláhka 6 §. Maiddá ovdal mieđihuvvon geasiáigásaš meahccejohtaluslobiid luondduin ávkkástallan dihte (guolástus ja murjen) galgá dás duohkoge mieđihit. Gč. ovddit čuokkis ja johtolagat. (Erämaan Kulta; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys) Álbmotmeahcis ássi golleroggit galget vuhtiiváldojuvvot maiddá johtaleami dáfus. Ja maiddá sis dat, geat ávkkástallet luondduin. Vrd. ng. lagasgiliid ássi oážžu johtalit mohtorgielkkáin luondduin ávkkástallan dihte. Meahciráđđehus doaibmalinnjá rihku dákká lága. Maiddá ovdal mieđihuvvon geasiáigásaš meahccejohtaluslobiid luondduin ávkkástallan dihte (guolástus ja murjen) galgá dás duohkoge mieđihit. Álbmotmeahcis ássi olbmui galgá dárbbu mielde mieđihuvvot meahccejohtaluslohpi sihke dálvit ja geassit. Ágga: Meahccejohtalusláhka 22.12.1995 /1710, 4 §. Maiddá goaivuinroggiide galget mieđihuvvot geasiáigásaš meahccejohtaluslobit. (Jukka Kela, Miessinmaan kyläyhdistys).

Vuoigatvuohta cegget meahcástan- ja guolástandoarjja-báikkiid álbmotmeahccái galgá leat erenoamážit álbmotmeahcis ássi luondduealáhusbargis. (Erämaan Kulta; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys)

Áibmofievrrut ožžot seaivut ruvkebiride nugo Meahciráđđehusa allagohcci Irja Mikkonen 28.3.2003 dollojuvvon čoahkkimis lohpidii. (Erämaan Kulta; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys)

Riiden ja meahccesihkelastin galgá leat lobálaš njealjejuvllatvuojahagaid mielde. Merkejuvvon bálgát geavahuvvot sihkelastimii dušše gaskkas Gollehámman–Ávžegasoavi, eará sajis dat lea veadjemeahtun. Doaimbi ruvkiide galgá mieđihuvvot riiden- ja meahccesihkelastinlohpi dego njealjejuvllagiige. (Erämaan Kulta; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys)

**MEAHCIRÁĐĐEHUSA KOMMEANTA
JA MO VÁLDOJUUVON VUHTII PLÁNAS**

-Roavvenjargga hálddahušievtti mearrádušas (07/0587/1, dnr 00436/06/5156) daddjuvvo ahte "Ruvkelága 1 §:s ásuohuvvon lága heivehansuorgi ja lága 41 §:a 1 momeanttas mearriduvvon ráddjejuvvon geavahanvuogatuohta ruvke- ja ovddodikšunbarggu jodiheami ja ruvkebarggu ovddideaddji doaimma várás ii oaivvil dan, ahte ruvkevuogatuođa hálddaš-eaddjis livččii almmá eanaeaggáda lobi haga dušše ruvkelága njuolggadusaid vuodul vuogatuohta geavahit ruvkebire nugo ieš háliida, omd. vistehuksemii. Jos ruvkebirii huksejuvvon vistiid geavaha eará go ruvkelága miel dásaš doibmii, de dasa galgá leat ovddalis máinnašuvvon álbmotmeahci ruvgeplána ja ortnetnjuolggadusa mearrádusaid mielde ee. Meahciráđđehusa lohpi. Vaikko ruvkebirii ávkkástallan dihte lea ruvkelága ja ovddalis máinnašuvvon, álbmotmeahccái guoskevaš njuolggadusaid vuodul vejolaš hukset omd. doaimmas dárbbášlaš ássanlanjaid, maid rievtti mielde sáhtá geavahit maiddá bissovašlágan ássamii, de dákkár ássanvuogi ii sáhte geahččat meahccejohtaluslága 4 §:a 2 momeantta 6)-čuoggás oaivvilduvvon bissovaš visttis ássamin. Meahcciefievrruid geavaheami várás dárbbášuvvo nappo dán dáhpáhusas Meahciráđđehusa mieđihan lohpi."
+Eai rievdadusat plánii.

-Meahcc bivddu ja guolástusa várás ii mieđihuvvo doarjjabáikki huksenlohpi geasage álbmotmeahccái.
+Eai rievdadusat plánii.

-Áibmofievrru seaivuma várás álbmotmeahccái galgá leat Meahciráđđehusa lohpi. Plánas dahkkojuvvo vejolažžan seaivun iežas ovddasvástádusain Márkten-Issát roavi ja Jeageloavi girdinbáikkiide.
+Dárkkálmuhhto plánii.

-

MÁHCAHAGA ADDI / MÁHCAHAT

MEHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA
JA MO VÁLDOJUUVON VUHTII PLÁNÁS

Munnje ja álbmotmeahcis ássi fitnodatolbmuide galgá mieđihit fanasjohtaluslobi ruoktot johtima ja ámmáhiin bargama várás. Álbmotmeahcis ássi olbmuid fanasvuodjin ii leat báľjo mihkkige dálá eará gávppálaš fanasjohtalusa ektui, maid jođihit álbmotmeahci olggobealde ássi olbmot ja sin fitnodagat. Seammaláhkai álbmotmeahci olggobealde boahtti fitnodatolbmuid turismadoaibma ja gámpáid láigohandoaibma leat soapmásiin gildojuvvon ja soapmásiin fas ii. Meahciráđđehus láigoha iežas stobuid guovllus, muhto lea gieldimin doaimma eará fitnodatolbmuin. Meahciráđđehusa doaibmamáľle lea lágaheapme. Ágga: Láhka 204/1971 oktan ákkastallamiiguin. Máinnašuvvon láhka ii leat goassige gomihuvvon ja dat lea váldojuvvon vuhtii dan hámis (fuomáš maiddái váľmmašallama) ja gávnnavuvvo gustojeaddji lága 675/1981 áľggahuscealkagis. Guoskevaš láhka (204/1971), mainna Leamma álbmotmeahcci viiddiduvvui doaibmi, ng. boares golle-roganguovllu (maiddái ohcci ruoktu lea dán guovllus) ala, dohkkehuvvui namalassii dainna riikkabeivviid cealkámušain, **ahte báikkálaš ássiid vuoigatvuohta meahcebivdui ja guolástussii sihke eará ealáhusaiguin bargamii ii lága 204/1971 guovllus ásahusa ja ortnetnjuolggadusa bokte dárbašmeahttumit váttásmuhtto.** (Erämaan Kulta; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys) Anára gieldalažžii ja erenoamážit ng. golleguovllus ássi olbmuide galgá mieđihit lubmema ja guolástusa várás mohtorfanalobi maiddái Fáškui ja Leammái. (Jukka Kela)

-Gč. ovdalis:
Roavvenjárgga háľddahusrievtti mearrádus álbmotmeahcis ássama ja álbmotmeahci lagasgilliid birra.
+Eai rievdadusat plánii.

Min fitnodagas ja muhtun eará olbmuin, geat ássat álbmotmeahcis, leat gaskan diggeáššit ee. turismmain bargamis ja meahccejohhtaluslobiid mieđiheamis álbmotmeahccái. Dasa lassin meahccejohhtaluslobiid mieđihanákkaid birra lea dahkkojuvvon háľddahusguoddalus Meahciráđđehussii ja maiddái mieđihanákkat leat dađistaga rievdan. Nu guhká go dát diggeáššit leat gaskan, de dán dikšun- ja geavahanplána ii sáhte dohkkehit. Dát diggeáššit ja daid čovdosat váikkuiht dikšun- ja geavahanplána sisdollui. (Erämaan Kulta; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys)

-Guoskevaš diggeáššit leat gieđahallon Roavvenjárgga háľddahusrievttis. 1) Mearrádus 07/0586/1; dnr 00388/06/5402) boaldinmuora váldinlohpa guoskevaš váidináššis. Háľddahusriekti hilggui váidaga. 2) Mearrádus 07/0585/1; dnr 00387/06/5156) meahccejohhtaluslohpái guoskevaš váidináššis. Háľddahusriekti hilggui váidaga. 3) Mearrádus 07/0587/1; dnr 00436/06/5156 meahccejohhtaluslohpái guoskevaš váidináššis. Háľddahusriekti hilggui váidaga.
+Eai rievdadusat plánii.

Govas 9 lea meattáhus. Ruvkepires 5354/1a lea maiddái vuoigatvuohta mašiinnaiguin dáhpáhuuvui golleroggamii. Ná lea maiddái teakstaoasis meattáhus mašiidnaroggama báikkiid meari ektui. (Erämaan Kulta; Jukka Kela)

+Divvojuvvon plánii.

Vistái, mii huksejuvvo golleroggama várás, ii dárbaš leat báľgosa cealkámuš. Ágga: Ruvkeláhka. (Erämaan Kulta; Jukka Kela) Vistti sturrodaga ii sáhte ráddjet. Sturrodaga meroštallá guhtege roggi ieš guđege dáhpáhusa mielde, leat sierralágan dárbbut ja sierrasturrosaš bargojoavkkut. Maiddái guolástan- ja turismadoarjja-báikkiid sturrodaga meroštallet láhka ja geavaheaddji dárbbut. Ágga: Bargodorvvolašvuodáláhka ja bargoeavttut meroštallet čielgasit ássama dási. (Erämaan Kulta; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys)

-Alimus háľddahusrievtti mearrádusas huksenlobiide guoskevaš váidagiidda (18.6.2007, 1656 dnr 1981, 1982, 1983 ja 1984/1/06) daddjojuvvo ahte "Luonddu-suodjalanlága (1096/1996) 76 §:a 2 momeantta mielde Leamma álbmotmeahcis čuovvut oaivvilduvvon ráddjehusain mearriduvvo ásahusas 932/1981. Ásahusa 1 §:a 2 momeanttas lea gildojuvvon earret eará visttiid huksen. Dál ii leat jearaldat máinnašuvvon ásahusa 2 §:a 1 čuoggá vuodul lobálaš huksemis. Ásahusa 3 §:a 2 momeanttas (583/1991) mearriduvvo Meahciráđđehusa vuoigatvuođas lobi vuodul suovvat golle-doidimis dárbašlaš rogganbáikegámpáid huksema."
+Eai rievdadusat plánii.

Pellisa gámpá njealjejuolggat njallavuorká gullá Lapin Kullankaivajain Liitto oamastussii – ii Meahciráđđehussii. (Jukka Kela)

+Dievasmahtton plánii.

MÁHCAHAGA ADDI / MÁHCAHAT

**MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA
JA MO VÁLDOJUUVON VUHTII PLÁNÁS**

Luonddusuodjaleami dáfus lea áibbas jorgut ahte boaldinmuoraid ferte fievrridit Njurggoluoovttas. Álbmotmeahcis ássi golleroggiide galgá mieđihit boaldinmuora njeaidinlobi álbmotmeahcis dasttán sin orohaga lahkosiin, nugo gustojeaddji ornetnjuolggadussii lea merkejuvvon. (Jukka Kela) Boaldinmuorra- ja huksenmuorrafuolahus: "Meahciráđđehusa boaitto-beale stobuid boaldinmuoraid sáhtá njeaidit dasttán stobuid lahkosiin, jos boaldinmuoraid fievrrideapmi guhkkelis ii leat govttolaččat vejolaš." Álbmotmeahcis ássi golleroggi ii oáččo njeaidit dego duoid ovdđit jagiid boaldinmuoraid vaikko daid fievrrideapmi ii leat govttolaččat vejolaš. Mohtorgielkámátki golleroggiid gámpáide lea sullii 35–40 km. Kyläyhdistys jearráge: Leago dat govttolaš? Buot Kyläyhdistysa lahtut ássat ng. golleguovllus, gosa lea Njurggoluoovttas mohtorgielkámátki sullii 35 km. Álbmotmeahcis ássi olbmuid galgá maiddá mieđihit boaldinmuoraváldinlobi dego ovdalge. Dat, ahte boaldinmuoraid fievrrida álbmotmeahci olgobealde čuohcá eanet lundui go dat, ahte muorat njeidojuvvošedje álbmotmeahcis. Vrd. lismálaččat, geat ássat álbmotmeahci rájiid siste. – Sis lea geaidnu boaldinmuorrafuolahusa dorvva-steamen, álbmotmeahcis ássi olbmot eai sáhte dorvvastit geainnuide. Dikšun- ja geavahanplána árvalusas boahá ovdan ahte golleroggiid geavahan muohtamearri lea áibbas uhcci eará geavaheadjiid muorrameari ektui. Álbmotmeahci ássi golleroggiide galgá mieđihit muoraváldinlobi dego ovdalge. Gallestalliid (turistaid) ektui golleroggit háhket muora sohppojuvvon báikkiin ja mákset muorain. 28.3.2003 dollojuvvon čoahkkimis Lapin Kullankaivajain Liitto árvalii lagasgilliid ássiid, maiguin oaivvilduvvojedje maiddá álbmotmeahcis ássi golleroggit, boaldinmuoraváldima bisuheami. Čoahkkimis gávnnavuvui ahte diet vierru jotkojuvvo. Muhto dál Meahciráđđehus lea vikkaheamen ahte diet vuoigatvuohta bisuhuvvo dušše lismálaččaide. Min mielas áššis doibmojuvvo boastto vuogi mielde. Ášši birra máinnašuvvo maŋnelis 22.11.2006: "Plánas lea ráddjejuvvon muoraváldinvejolašvuohta álbmotmeahcis vuosttažettiin lismálaččaide." Maid oaivvilda sátni "vuosttažettiin", vrd. čuovvovaš bihtá "báljo"-sátnái? Almmolaš dilálašvuohta Anáris 21.3.2007: "Lismá gilli lea guovdu álbmotmeahci (dan siste)." Gos leat álbmotmeahcis ássi golleroggiid visttit? – álbmotmeahci guovdu ja siste. Sidjiidege gullet uhcimustá boaldinmuorralohpi ja lagasgilliid ássiid eará vuoigatvuođat. Vuodđoláhka 6 §. (Miessinmaan kyläyhdistys) Guovllus leat birrajagáš ássanbáikkít ee. Avviljoga guoras ja ng. golleguovllus guovdu álbmotmeahci. (Jukka Kela) Guovllus leat birrajagáš ássanbáikkít ee. Avviljoga guoras ja ng. golleguovllus guovdu álbmotmeahci. Árvalusas geahččalit áibbas čielgasit loakit álbmotmeahci siste ássi olmuid vuoigatvuođaid. Vuodđoláhka. (Miessinmaan kyläyhdistys)

Boaitto-bealeavádaga ja lustageavahanavádaga ráđji golleguovllu oarjjabeale ravddas galgá ráddjejuvvot nu ahte buot ruvkebiret ja rogganbáikkít leat čielgasit lustageavahanavádaga siste. Linnjádapmi: Miessejoga vuolimus ruvkebire (Kanamáki) – Buordnajokka gaskkamuš suorgi (Kujala) – Látnjoaivvi rogganbáikkiid oarjjabeale ravda. (Erämaan Kulda; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys)

Telefovnnagullomis: GSM-stivli Mártten-Issát roavi alde govččašii oppa golleguovllu. Diehtogáldu: Sonera ja kommunikašuvnnas vástideaddji. Meahciráđđehusa dikšun- ja geavahanplána árvalus addá boasttogova. (Erämaan Kulda; Jukka Kela ja Miessinmaan kyläyhdistys)

-Roavvenjárgga hálddahuš- rievtti mearrádusas (07/0586/1; dnr 00388/06/5402) boaldinmuora váldinlobi váidinášši hárrái daddjojuvvo ahte "Meahciráđđehusa lea vuoigatvuohta luohpadit báikkálaš ássiide muora ruovttudárboatnui. Geavadis golleroggit leat buohtastahtton báikkálaš ássiide. Meahciráđđehusa ii goittotge leat ovdalis máinnašuvvon njuolggadusaid vuođul eavttuhis geatnegasvuohta luohpadit muora dahje dihtolágan muora ruovttudárboatnui." Ja dasa lassin hálddahušrievti mearrádusas daddjojuvvo ahte "go váldá vuhtii váidinuloš mearrádusas ja cealkámušas muoraid luohpa-deapmái guoskevaš geavada vuođđun almmuhuvvon áššiid, de Meahciráđđehus ii leat mannan badjel dasa dán áššis gullevaš guorahallanválddi". Gč. ovdalis: Roavvenjárgga hálddahušrievti mearrádus álbmotmeahcis ássama ja álbmotmeahci lagasgilliid birra.

+Eai rievdadusat plánii.

+Eai rievdadusat plánii.

+Eai rievdadusat plánii.

MÁHCAHAGA ADDI / MÁHCAHAT

**MEAHCIRÁÐÐEHUSA KOMMEANTA
JA MO VÁLDOJUUVON VUHTII PLÁNÁS**

Mun moaittán árvalusa válmmaštallamii oassálastán Meahciráđđehusa virgeolbmuid das, ahte in leat persovnnalaččat gullojuvvon dikšun- ja geavahanplánii váldojuvvon árvalusaid hárrái, mat rievdadit hui sakkage mu vuoigatvuođaid. Mu mielas Meahciráđđehusa virgeolbmot leat maiddá Leammi álbmotmeahci árbevieruid, dokumenterejuvvon dieđuid ja vuogáiduvvan virolašvuođaid vuostá ulbmillaččat gáržžidea- men dihto álbmotoasi – daid olbmuid, geat hálddašit ruvkelága mielde vuoigatvuođaid doidingolliin ávkkástallamii – vuoigat- vuođaid guovllus almmá ahte luonddusuodjalanlágas daddjo- juvvon erenoamáš áitta guovllu ealliid dahje šattuid seailumii livččii duohtančájehuvvon dahje juoba gávnnavuvvon ja dutkojuvvon. (Kai J. Rantanen)

Guovllu mihtilmasvuođa ii sáhte álbmotmeahci vuodđudan- lága 204/1971 ja dan gáibidan riikkabeivviid cealkámuša miel- de guođđit válddekeahttá vuhtii. Dán riikkabeivviid cealkámuša eavttut leat dieđusge guoskan guovllu buot ássiide beroške- ahtta sin áiggeájiin dahje ámmáhis. (Kai J. Rantanen)

Mun in sáhte duođaidge áddet, manin Meahccehálldahusa Davvi-Lappi meahccejohtalus- jed. lohpe mearrádusain mearri- deaddji virgeolbmot leat dáid jagiid roahkka duolbman dáid árbevirolaš vuoigatvuođaid ja vuogáiduvvan virolašvuođaid ja leat almmá makkárga ákkaid haga biehtalan ohcciin sidjiide árbevirolaččat gullan vuoigatvuođaid. Ággan leat adnojuvvon ohcciid hálddašan doidingolli ávkkástallanvuoigatvuođat ruvke- lága mielde. Mus ja mángga eará olbmos leat moanat, dáidda lohpe mearrádusaide guoskevaš váidagat ee. hálddahasrievtti ja riikkabeivviid vuoigatvuođaáššeolbmo dutkanláhkai. (Kai J. Rantanen)

Mun gáibidan birasministerijjas ahte Leammi álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplána ii galgga nannejuvvot ovdalgu guos- kevaš diggeáššit leat gieđahallon. Mun čujuhan dasa, ahte dikšun- ja geavahanplána boahtá gáržžidit almmá čielga ák- kaid haga moanaid riikkavuložiid vuoigatvuođaid ovddalgihtii mearritmeahtun áiggi. Ná lea, vaikko guoskevaš áššegirji lea iešalddes dušše stivrejeaddji ja ráđđeaddi rávamateriála. Dasa lassin mun gáibidan ahte dikšun- ja geavahanplána árvalusa válmmaštallan álggahuvvo ođđa vuođu alde, goas dan ulbmilin ii livčče riikkavuložiid ovtadássásašvuođa rihkku, dihto álbmot- oasi árbevirolaš vuoigatvuođaid loavkideapmi. Dát ulbmillaš- vuohta lea boahtán ovdan plánenproseassa heajos jođiheamis ja áššiid ulbmillaš merkemis, man lea šaddan dasto maŋjelis mángii njulget. (Kai J. Rantanen)

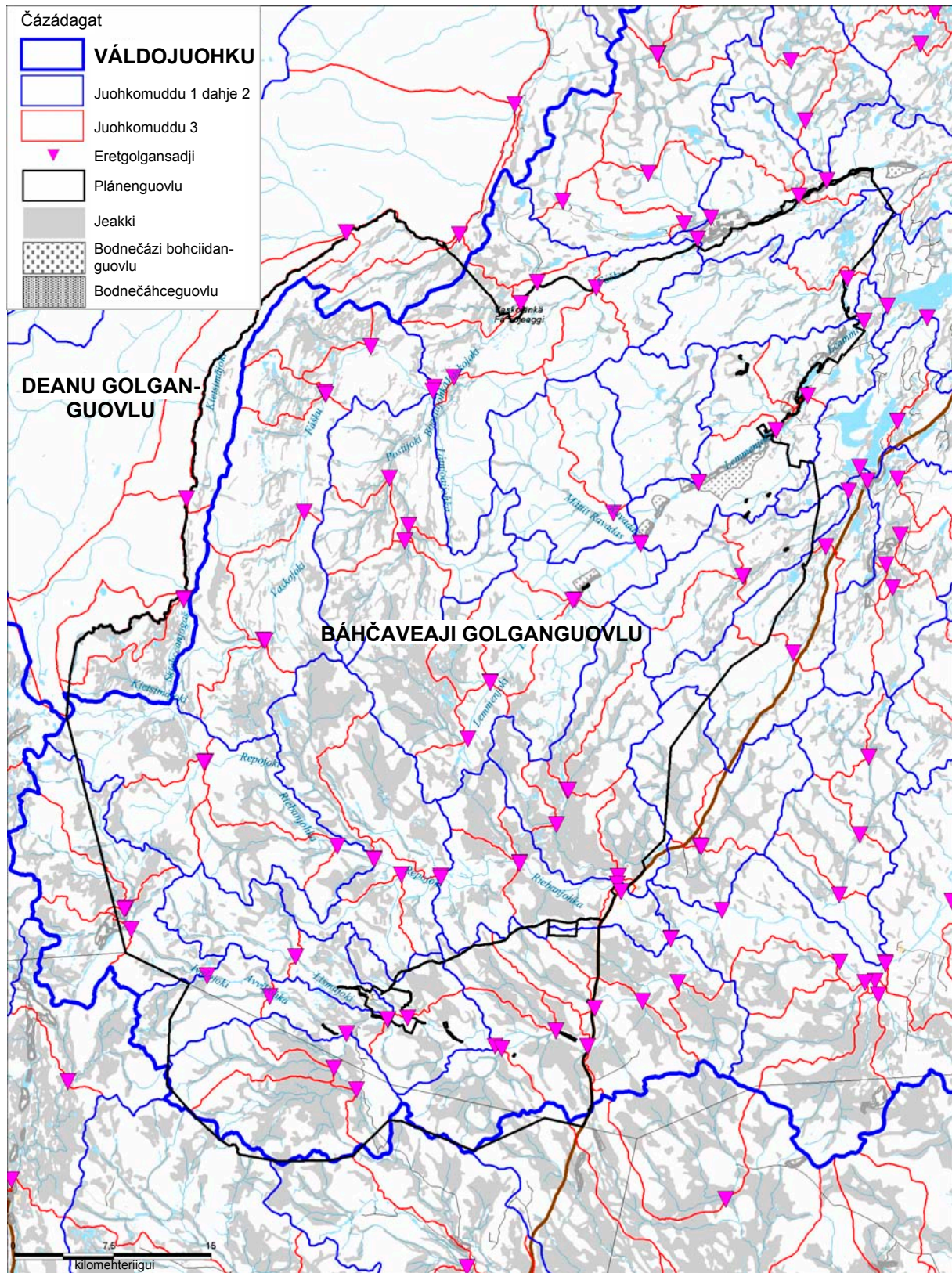
-Vuolláičállán doaimmai Lappi Kullan- kaivajain Liitto ovddasteaddjin plána ovttasbargojoavkkus. Meahciráđđehus doaibmá ja dahká mearrádusaid njuolggadusaid mielde.
+Eai rievdadusat plánii.

-Gč. ovdalis: Roavvenjárgga hálddahas- rievtti mearrádus álbmotmeahcis ássama birra.
+Eai rievdadusat plánii.

-Gč. ovdalis: Roavvenjárgga hálddahas- rievtti mearrádusat meahccejohtaluslobiid mieđiheami ja álbmotmeahcis ássama birra. Geahča maŋibu!
+Eai rievdadusat plánii.

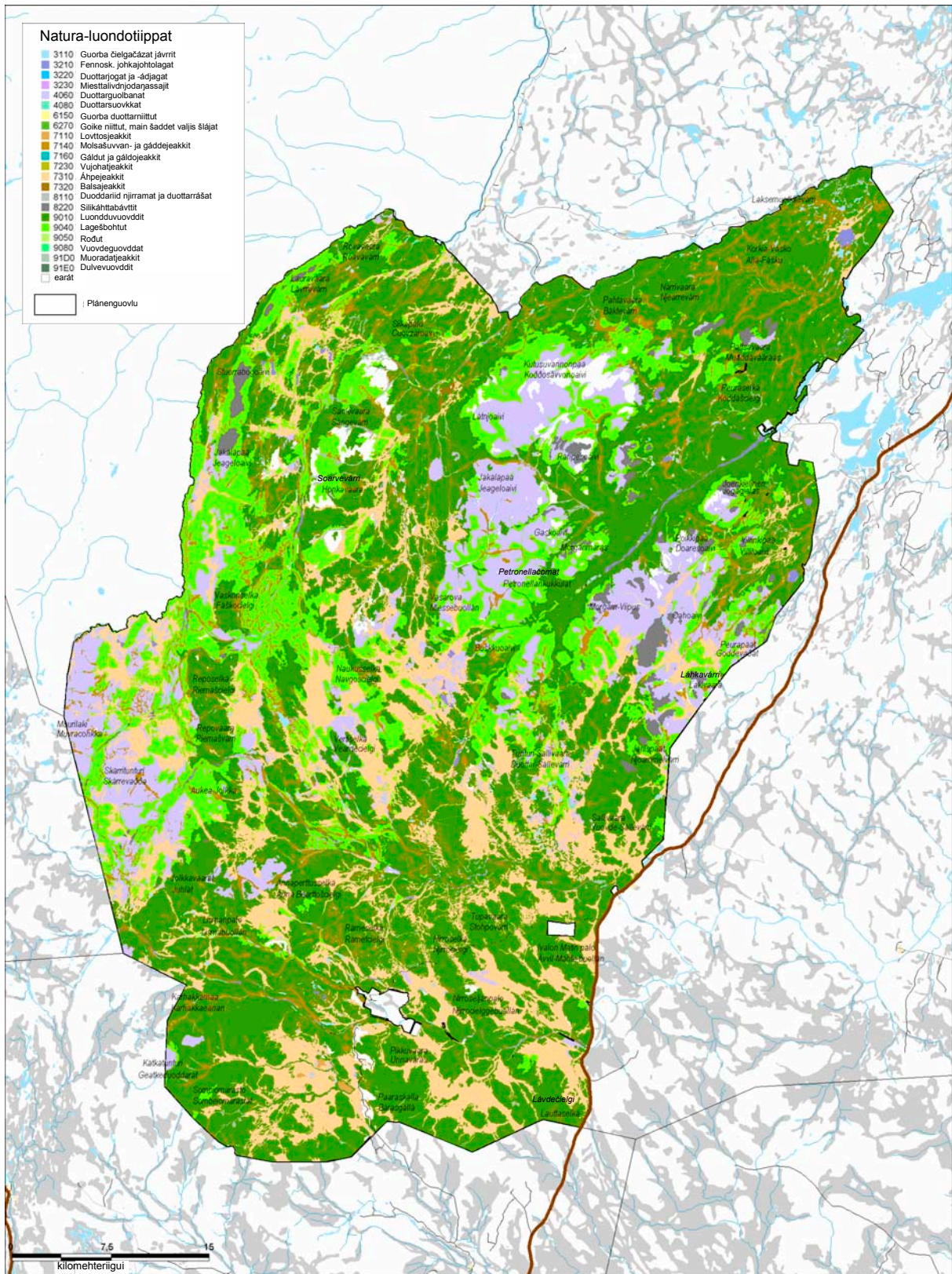
-Guoskevaš diggeáššit leat gieđa- hallon Roavvenjárgga hálddahasrievttis.
1) Mearrádus 07/0586/1; dnr 00388/06/ 5402) boaldinmuora váldinlohpaí guoskevaš váidináššis. Hálddahasriekti hilggui váidaga.
2) Mearrádus 07/0585/1; dnr 00387/06/ 5156) meahccejohtaluslohpaí guoskevaš váidináššis. Hálddahasriekti hilggui váidaga.
3) Mearrádus 07/0587/1; dnr 00436/06/5156 meahccejohtaluslohpaí guoskevaš váidin- áššis. Hálddahasriekti hilggui váidaga.
Meahciráđđehusas leat geahččalan dásse- beallásaččat ja bealeheamet merket ja gieđahallat buot plánii dahkkojuvvon árvalusaid ja kommeanttaid.

Leammi álbmotmeahci čázádagat ja golanguovllut

Materiaála: © Meahciráđđehus 2006, © Genimap Oy, Lohpi L5293, © Suoma birasguovddáš 2006.

Leammi álbmotmeahci Natura-luondotiipat

Materiála: © Meahciráđdehus 2007, © Genimap Oy, Lohpi L5293.

ČUOVUS 6.2 (2)

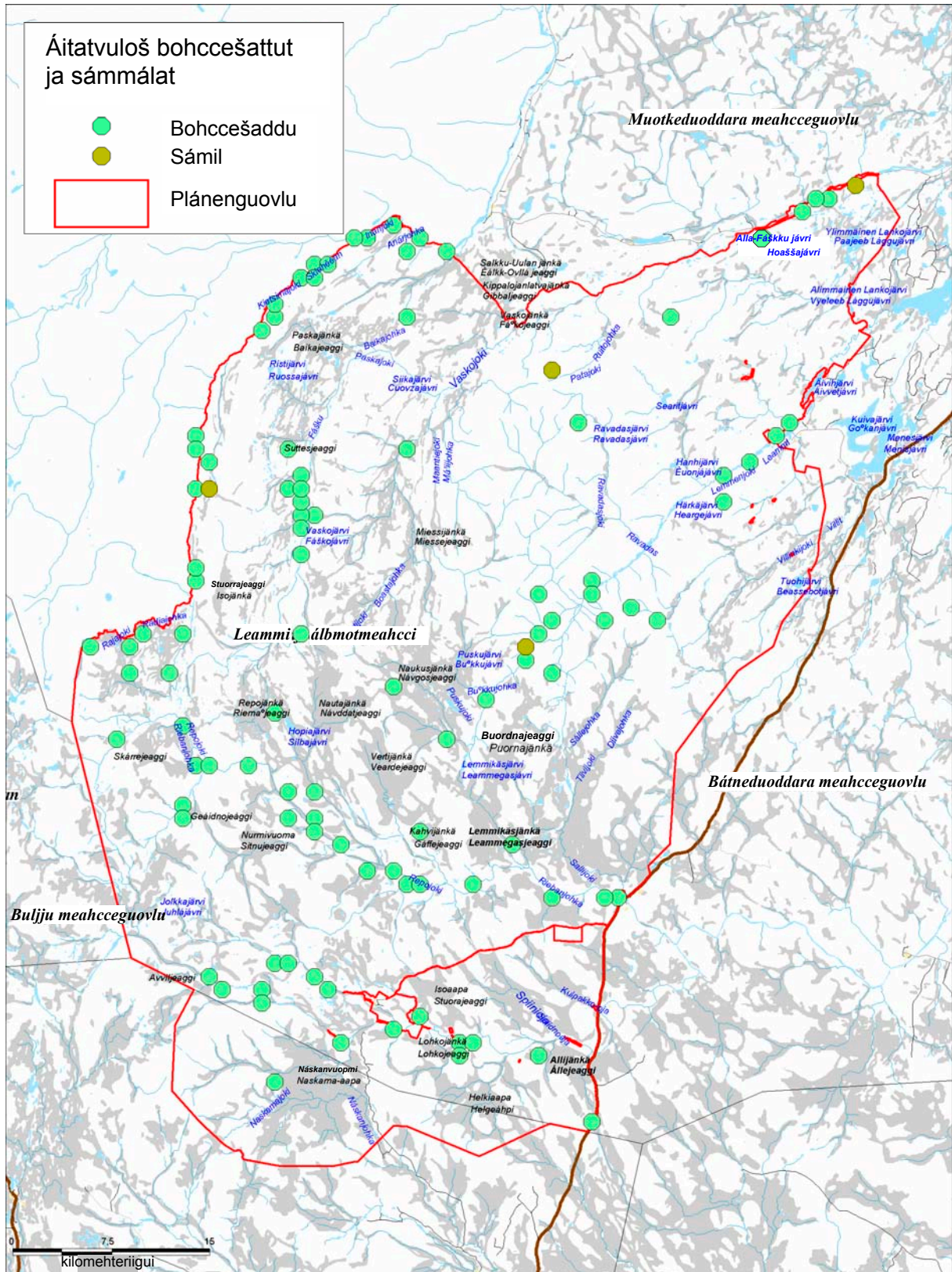
Luondodirektiivva luondotiipat Leammi álbmotmeahcis. Dieđut váldojuvvon Meahciráđđehusa SutiGis-diehto-
vuogádagas 7.9.2007.

* = Dasa lassin luondudilálaš johkajohtolagat 1 359 ha "Naturatiipa 2" (badjálás luondotiipan).

** = Oaivvilda ee. sierralágan juovaid, mat eai ovddas mange luondodirektiivva luondotiipa.

Koda	Luondodirektiivva luondotiipa	Viidodat ha	Ossodat viidodagas %
	SISČÁZIT		
3110	Guorba čielgačázat jávrrit	2 776	1 %
3160	Humusjávrrit ja -ládđot	0	0 %
3210	Luondudilálaš johkajohtolagat*	386	0 %
3220	Duottarjogat ja -ádjagat	104	0 %
3260	Jogažat ja ádjagat	527	0 %
	Oktiibuot	3 794	
	GUOLBANAT, NIITTUT JA SUOVKKAT		
6270	Goike ja lákta niittut, main šaddet ollu šlájat	2	0 %
	DUODDARAT		
8110	Duoddariid njirramat ja duottarrášat	46	0 %
4060	Duottarguolbanat	28 525	10 %
4080	Duottarsuovkkat	50	0 %
6150	Guorba duottarniittut	128	0 %
9040	Lagešbohtut	44 401	16 %
	Oktiibuot	73 151	
	JEAKKIT		
7110	Lovttosjeakkit	103	0 %
7140	Molsašuvvan- ja gáddejeakkit	15 139	5 %
7160	Gáldut ja gáldojeakkit	2	0 %
7230	Suonjut	57	0 %
7310	Áhpejeakkit	46 141	16 %
7320	Balsajeakkit	73	0 %
	Oktiibuot	61 515	
	BÁKTÁS LUONDOTIIPPAT		
8220	Silikáhttabávttit	3 852	1 %
	VUOVDDIT		
9010	Luonduvuovddit	132 271	47 %
9050	Rođut	367	0 %
91D0	Muoradatjeakkit	2 742	1 %
91E0	Dulvevuovddit	38	0 %
9080	Vuovdeguovddat	9	0 %
	Oktiibuot	135 427	
	Eai gula luondodirektiivva luondotiippaide**	5 973	2 %
	Buot oktiibuot	283 712	100 %

Leammi álbmotmeahci áitatvuloš bohcešattut, sámmálat, jeahkálát ja čánát

Materiála: © Meahciráđđehus 2007, © Genimap Oy, Lohpi L5293, © Suoma birasguovddáš 2007. Dilli 7.9.2007.

ČUOVUS 7. 2(2)

Leammi álbmotmeahci áitatvuloš, dárkonvuloš ja EU:a luondodirektiivva čuvvosa II bohcešaddošlájat. Áitatvulošvuodaluohkát (IUCN): VU = váravuloš; NT = dárkonvuloš, LC = eallinfámolaš (Rassi ym. 2001). * = EU:a luondodirektiivva šládja. ** = erenoamáš suodjalanvuloš šládja, *** = guvllolaččat áitatvuloš šládja. Ráfáidathton šattuid ii oaččo čoaggit. Dilli 7.9.2007.

Namma		Áitatvulošvu ođaluohkká (riikkadásis)	Ráfái- dathton	Áicansajiid lohku- mearri st
Arnihkka**	<i>Arnica angustifolia</i>	VU	x	2
Davvegiđđačalbmi	<i>Primula stricta</i>	VU		4
Jeaggenarti*	<i>Saxifraga hirculus</i>	VU	x	14
Njeaššelukti	<i>Carex heleonastes</i>	VU		3
Suoidnečoavddarássi	<i>Botrychium boreale</i>	VU		5
Serpentiidnaduottar- bihkkarássi**	<i>Lychnis alpina</i> var. <i>serpentinicola</i>	VU		1
Gieračoavdda	<i>Botrychium lanceolatum</i>	VU		1
Čievräčoavdda	<i>Botrychium multifidum</i>	NT		2
Nuortagáiskkit	<i>Gymnocarpium continentale</i>	NT		1
Uhearáktodealgj	<i>Woodsia glabella</i>	NT		2
Biikasiepman	<i>Lappula deflexa</i>	NT	x	1
Nuortasiemanásti	<i>Thalictrum minus</i> ssp. <i>kemense</i>	NT	x	4
Márjjáčoavdda	<i>Botrychium lunaria</i>	NT		14
Bohccolukti	<i>Carex arctogena</i>	NT		2
Slinzelukti	<i>Carex laxa</i>	NT		3
Báktelukti***	<i>Carex rupestris</i>	LC		1
Uhcáfiskesrássi*	<i>Ranunculus lapponicus</i>	LC	x	64
Jeaggeboallolukti***	<i>Carex capitata</i>	LC		1
Čáhppeslukti***	<i>Carex atrata</i>	LC		1
Duottarsillan***	<i>Silene acaulis</i>	LC		1
Alášbadverássi***	<i>Alchemilla alpina</i>	LC		3
Oktiibuot				130

Leammi álbmotmeahci áitatvuloš, dárkonvuloš ja EU:a luondodirektiivva čuvvosa II sámmálat, jeahkálat ja čánát. Áitatvulošvuodaluohkát (IUCN): EN = erenoamáš áitatvuloš, VU = váravuloš; NT = dárkonvuloš, LC = eallinfámolaš (Rassi ym. 2001). * = EU:a luondodirektiivva šládja. ** = erenoamáš suodjalanvuloš šládja, *** = guvllolaččat áitatvuloš šládja.

Namma		Áitatvulošvu ođaluohkká (riikkadásis)	Ráfái- dathton	Áicansajiid lohku- mearri st
SÁMMÁLAT				
Stuorrašlubbosámil*, **	<i>Meesia longiseta</i>	EN		1
Davvečuovgisámil**	<i>Isopterygiopsis alpicola</i>	EN		1
Bákteroancesámil***	<i>Lescurea saxicola</i>	LC		1
ČÁNÁT				
Luhtetčátná**	<i>Skeletocutis jelicii</i>	EN		1
Kanadačátná**	<i>Tyromyces canadensis</i>	EN		1
Meahcečátná	<i>Antrodia primaeva</i>	VU		1
Šiervvesčátná	<i>Postia lateritia</i>	VU		1
Sirpečátná	<i>Skeletocutis lenis</i>	VU		1
Rievssatčátná	<i>Antrodia albobrunnea</i>	NT		1
Idnečátná	<i>Gloeophyllum protractum</i>	NT		3
JEAHKÁLAT				
Šálgageahpesjeagil***	<i>Lobaria pulmonaria</i>	LC		1
Oktiibuot				13

Leammi álbmotmeahci áitatvuloš lottit ja eará sierravástošlájat

Tabealla: Osmonen 2004, s. 212. EU = EU:a loddedirektiivva čuvvosii I gullevaž, erenoamáš suodjaleami gáibideaddji šlájat (D). UHEX = suomelaš áitatvulošvuodajuogusteapmi: CR = hirbmat áitatvuložat, EN = erenoamáš áitatvuložat; VU = váravuložat, NT = dárkonvuložat, * = luonddusuođjalanáhusa mielde erenoamáš suodjalanvuloš šládja. VL = Suoma riikkaidgaskasaš vástošlájat, maid Suoma náli ossodat lea badjel 15 % Eurohpá nális.

Namma	EU	UHEX	VL	Namma	EU	UHEX	VL
Gáhkkor <i>Gavia stellata</i>	D	NT		Guškkástat <i>Numenius phaeopus</i>			x
Dovtta <i>Gavia arctica</i>	D			Čáhppesčoavžžu <i>Tringa erythropus</i>			x
Njukča <i>Cygnus cygnus</i>	D		x	Stuorračoavžžu <i>Tringa nebularia</i>			x
Čuonjá <i>Anser fabalis</i>		NT	x	Ruonájuolčoavžžu <i>Tringa glareola</i>	D		x
Snárttal <i>Anas penelope</i>			x	Gáddeviroš <i>Actitis hypoleucos</i>			x
Čiksa <i>Anas crecca</i>			x	Bávgoš <i>Phalarobus lobatus</i>	D		
Vuoktafiehta <i>Aythya fuligula</i>			x	Čearret <i>Sterna paradisae</i>	D		
Njurggu <i>Melanitta nigra</i>		NT		Giehka <i>Cuculus canorus</i>		NT	
Skoarra <i>Melanitta fusca</i>			x	Bigán <i>Surnia ulula</i>	D		
Čoađgi <i>Bucephala clangula</i>			x	Bearalskuolffi <i>Aegolius funereus</i>	D		x
Gárggogoalsi <i>Mergus albellus</i>	D		x	Loađgu <i>Asio flammeus</i>	D		
Vuoktagoalsi <i>Mergus serrator</i>			x	Ruovddagas <i>Dryocopus martius</i>	D		
Gussagoalsi <i>Mergus merganser</i>			x	Uhcačáihni <i>Dendrocopos minor</i>		VU	
Jeaggehávut <i>Circus cyaneus</i>	D	NT		Giegabiigá <i>Jynx torquilla</i>		VU	
Čiekčá <i>Pandion haliaetus</i>	D	NT		Čáihni <i>Picoides tridactylus</i>	D	NT	x
Bieggafállli <i>Falco tinnunculus</i>		NT		Guoikgáhrít <i>Cinclus cinclus</i>		NT	
Cizášfállli <i>Falco columbarius</i>	D	VU		Giellavealgu <i>Luscinia svecica</i>	D		
Bakku <i>Bonasa bonasia</i>	D			Leaibeloddi <i>Phoenicurus phoenicurus</i>			x
Čukčá <i>Tetrao urogallus</i>	D	NT	x	Geađgerásttis <i>Oenanthe oenanthe</i>		NT	
Guorga <i>Grus grus</i>	D			Miesttaskilki <i>Saxicola rubetra</i>		NT	
Láfol <i>Charadrius morinellus</i>	D	NT		Gierdorásttis <i>Turdus torquatus</i>		NT	
Bižus <i>Pluvialis apricaria</i>	D			Gaccepaš <i>Parus cinctus</i>		NT	
Guolbbaviroš <i>Calidris temminckii</i>		VU		Skirri <i>Lanius excubitor</i>		NT	
Suotnjoliráš <i>Limicola falcinellus</i>		NT	x	Guovssat <i>Perisoreus infaustus</i>		NT	x
Uhcameahkástat <i>Lymnocyptes minimus</i>			x	Stálobeibboš <i>Pinicola enucleator</i>			x
Rávgoš <i>Philomachus pugnax</i>	D	NT		Beahcebáhcatloddi			x
Ruksesguškil <i>Limosa lapponica</i>	D	NT		<i>Loxia pytyopsittacus</i>			

Leammi álbmotmeahci lottádatčielggadus

Beahcevuovddiid lottit

Leammi álbmotmeahcis leat beahcevuovddit 76 800 hektára. Daid ossodat oppa álbmotmeahci viidodagas lea 27 %. Eatnašat beahcevuovddiin leat vuovdeordda lagas vuovddit, main šaddet hárvvet muorat ja main loddedávjodagat leat luonddusteaset vuollin. Muorrámus vuovdeeatnamat leat Leammileagis.

Beahcevuovddiid loddedávjodahkan lea rehkenaston 45–50 pára njealjehaskilomehteris, ja šlájat vuovddiin leat 14–19 rehkenastinlinnjáid alde. Sihke guorba ja lákta vuovddiid válđošládja lea áibbas čielgasit vintán, man ossodat sáhtta leat juoba 45–50 % vuovdebohtu ollislaš párramearis. Guorba jeageltiippat beahceguolbaniin leat vánis šlájat ja daidda gullet vintána lassin dábálaččat dušše leaibeloddi ja muhtun muddui maiddái ráneslivkkár ja vuovderásttis. Báđárskáiddi boares lahppovuovddiin lea Anára Sámi okta valljugeamos vuovderásttesnálin.

Lákta beahceguolbaniid válđošlájaide gullet vintána lassin rievssatcizáš, leaibeloddi ja ummolcizáš. Rukseoadjá, loddejievži ja muorracivkkán leat vehá uhcit, muhto dábálaš šlájat leat datge. Ummolcizášdávjodat lassána goahcevuovdeordda guvlui manadettiin, go beahcevuovdi molsašuvvagoahtá soahkevuovdin. Muorracivkkánat orodit erenoamážit Leammileagi beahceguovlluid beaiveraddagiin. Beahcevuovddiid hárvveslágan bessenšlájaide gullet bigán, bealljerásttis, gaccepáš, guovssat, gáranas, stálobeibboš ja beahcebáhcatloddi. Beahcebáhcatloddi lea valjis dušše dalle, go beazis leat buorit siepmanjagat, ja dát lea viehka hárvve davvin, mañimuš logijagiid áigge ná lea leamaš gaskamearálaččat 10–15 jagi gaskkaid. Čáihnige lea viehka vánis. Boares beahcevuovddiin oaidná valjis čáihnni loggun mieskamuoraid ja sorvviid mearkan das, ahte dát šládja gávdno gal guovllus. Geađgerásttis gullá jalges duoddara mihtilmas šlájaide, muhto dan deaivá maiddái juvves vuovdeeatnamiin.

Beaiveboralottiin bessejit guovllus dušše boaimmáš, cizášfáli ja bieggafáli. Dat bessejit dábálaččat ávžžiid ja johkalegiid ceakko bákteseinniin dego gáranasge. Goahppilfáli bessen álbmotmeahcis ii leat sihkkaraston. Hengenahdistusmäki bálggesguoras Gollehámmánis Pellisa gámpái manadettiin čalbmešis ja bellješis loddeberošteaddji sáhtta buriin lihkuin áicat buot ovdalis máinnašuvvon beahcevuovddi loddešlájaid, ja vel čukčáge sáhtta suorggahit olbmo, go girdila jumain. Čuvččat orodit mielas sarritvuđot beahceguolbaniin, maid ravddain leat beahcejeakkit. Dákkár guolbanat lea buoremus beasuš- ja biebmoeatnamat. Anára Sámis čukčánálit ledje erenoamáš vuollin oppa 1990-logu, mii vuhtto maiddái álbmotmeahci čukčámeriin. Guovllus leat rehkenaston golbma fuođđodádkongolmmačiegahasa jagiid 1991–2001. Eai leat dihtton galle čuvččá dain golmmačiegahasain; beahcevuovddiin gaskadávjodat lea leamaš rehkenastinbaji áigge dušše 1,3 oktagasa njealjehaskilomehteris. Ledje vihtta jagi, goas eai deaivan ovttage čuvččá.

Vuovdečoavžžu, bakku, ruovddagas ja leahtospálfu bessejit álbmotmeahcis hui vánis iežaset leavvanguovllu áibbas davágeahčen. Anára guovllus baggo deaivan ii leat ollege oktavuodas guossabohtuide, muhto mihtilmas eallinbirasin baggos sáhtta leat várrevielti, mas šaddet beazit ja mas lea šattolaš ájarokkáš biepmu oažžun dihte. Vuovdečoavžžu lea miehtá Anára Sámi hárvvenaš-bessenloddi. Das lea smávva bessennálli Leammi lassin ee. Čárbmoaivvi meahcis.

Leammis dán šlája leat deaivan dávjjimusat Searitnjavi birrasiin, dábálaččat gihkangirdima oktavuodas.

Ruovddagasas leat muhtun jagiid Anára Sámis čielga vádjolusat, goas dát šládja lea guovllus eanet. Šlája bessen ii leat álbmotmeahcis sihkkaraston, jos danin eai lohkkovuvvo dat soames boares beasseguovnnji, mat álbmotmeahcis leat gávdnon. Avvil-Máhtes, dasttán álbmotmeahci rájis, bessen lea sihkkaraston jagiid 1993 ja 1994. Oktiibuot oppa Anára Sámis leat ruovddagasa sihkkaraston bessemat dihtosis dušše njeallje jagi 2002 rádjai.

Guossavuvddiid lottit

Guosa vuovdeorda manná álbmotmeahci lulágeahčen linnjá Savssačielgi– Buollán Savssačielgi – Njirročielgi–Vuossečielgi mielde. Guossavuvddit leat oktiibuot 29 300 hektára, ja daid ossodat oppa álbmotmeahci viidodagas lea 10 %. Lottádat lea eanaš seammalágan go beahcevuvddiin. Válđošlájat leat vintán, rievssatcizáš, ruksessoadjá, loddejevži ja leabeloddi; ummolcizáš fas lea guossavuvddiin dábálaččat viehka uhccán.

Boares vuvddiid šlájat čukčá, čáihni, gaccepáš, guovssat ja stálobeibboš menestuvvet guossavuvddiin, main daid náliid dávjodat lea mealgat stuorát go beahcevuvddiin.

Guossavuvddiin leat muhtun šlájat, mat eai dábálaččat gávdno beahcevuvddiin. Dákkár šlájat leat leat guovssoloddi, ruovdecizáš ja loddegonagas. Soames loddegonagaspárra besse Lappi guossavuvdeavádagas gitta dan davágeahčen. Loddegonagasa eanet dahje uhcit jeavddalaš bessen-guovlu ollá nappo Anára gieldda lulágeahčai, gitta Leammi álbmotmeahci, Bártneuođdara ja Čárbmoaivvi mehiid guossavuvddiide.

Girjebáhcatloddi ja guossabáhcatloddi leat Leammi guossavuvddiid šlájat, muhto dat levvet gaskkohagaid maiddái beahcevuvddiide.

Lagešvuvddiid lottit

Lagešvuvddiid ollislaš viidodat lea sullii 70 500 hektára dahjege sullii njealjádas oppa álbmotmeahci viidodagas. Válđošlájat leat ortnega mielde rievssatcizáš, vintán, ummolcizáš ja ruksessoadjá, mat hábmejít oktiibuot 70–80 % buot šlájain. Ummolcizášnáli dávjodat molsašuddá lagešvuvddiin jagis jahkái vuosttažettiin lageža siepmanšattu mielde. Alimus jagiid ummolcizášnálli sáhtta leat stuorát go vintánnáli. Eará valljugas šlájat leat rievssat, giellavealgu ja vuolleget vuovdeeatnamiin leabeloddi. Rievssaha deaivá lagešvuvddiin eanaš čakčat ja dálvit, muhto bessen- ja beasušáigge dat oroda jekkiin, main gávdno valjis divre- ja siepmanbiebmu.

Muorrás lagešvuvddiin bessejit hárvásit dákkár šlájat dego giehka, gaccepáš, loddejevži, bealljerásttis, stálobeibboš ja ráneslivkkár. Muorahis aláslagešvuvddin ja ovddeš lastamáhtoguovlluin gávdnojit dábálažžan jalges guovlluin šlájat niitocivkkán, bižus, geađgerásttis ja guškkástat, mat leat ávkašuvvan lastamáduid laskama dagahan lagešvahágin, go dát luondotiipa lea šaddan jalga-deabbon.

Vilgesummolcizáš besse Anára Sámis dálkkádaga dáfus buot guorbasesamos duottarlágan guovlluin Báišduođdara ja Gálldoaivvi mehiin. Álbmotmeahcis dán šlájat leat dušše golbma sihkkaris áiccastaga.

ČUOVUS 9. 3(7)

Johkaguoraid rođulágan soahkevuvddiid lottit

Leammi, Avviljoga, Riebanjoga ja Skiehččanjoga gáttiin leat rođulágan soahkevuoovddit, mat leat davvisajádaga dáfus mearkkašahtti muorrái – gierragat badjánit dávjá juoba badjel logi mehtera allodahkii. Dáid beallerođuid lottádat lea valljugas ja daid lottiid joavkkus deaivá jeavddalaččat maiddá lullišlájaid guhkkinn daid oktalaš leavvanguovllu davábealde. Fiidnáseamos ovdamearka lea Gollehámmana rohtu badjin Leammi siste, mii lea measta seamma šattolaš go Lulli-Suoma rođut.

Gollehámmana rohtu lea oppa Anára Sámi guovllus sihkkareamos báiki áicat davvelastavizara bessenbirrasisttis. Eanaš jagiid dáikko vižardit eanemustá moadde vizara, muhto muhtumin leat deaivan oktanaga juoba vihtta davvelastavizara vižardeamen. Davvelastavizarii heivvolaš johkaguorasohkevuoovddit gávdnojit álbmotmeahci buot stuorámuš jogaid guorain ja šlája nállédávjodat leat áibbas čielgasit Anára Sámi stuorámuš. Gollehámmana rođus gávdnojit várra jeavddalaččat bealgeloddi, guovssoloddi ja ruovdecizáš, mat maiddá várra bessejit dáppe.

Bealgeloddi lea davimus Lappis hui hárvenaš bessenloddi, iige dan deaivvage Leammi lassin báljo eará sajis go Geavvorokkis. Cihrelastavizara ja skilkeskálkka leat deaivan Gollehámmana rođus measta jahkásaččat ja Anára guovllus daid hárveneabbo rohtovizara ja nuortalastavizara soames háve ja heartavizara oktii. Lea ártet ahte giellavealgu váilu Gollehámmana rođus (dušše oktii dan leat deaivan vižardeamen dán rođus), dasgo šládja lea hui dábálaš duottarbadjosiin Leammi gierajogaid suovkkain, dego maiddá vuolleget eatnamiid čađa golgi Avvil- ja Riebanjoga suovkagáttiin.

Gollehámmana birrasiid fásta šlájaid gullet maiddá beibboš ja fiskesgaccet, maid eai leat deaivan bessenloddin eará sajis álbmotmeahcis, ja maiddá goalšoruoššehas, man okta fásta vižardanbáiki lea suhkkes suovkkas gollehámmana buohta. Avviljoga- ja Riebanjoga soahke-rođuin deaivá ain muhtumin giegabiiggá ja uhcačáihnni, maid eai leat deaivan Leammileagis. Ránesrásttis, ráneslivkkár ja girjelivkkár gullet maiddá johkaguoraid soahkevuvddiid vuoddošlájaid.

Jekkiid lottit

Leammi álbmotmeahcis leat jeakkit 64 800 hektára, 23 % álbmotmeahci viidodagas. Dain 26 900 hektára leat juogustuvvon darfás muorrajeaggin, suonjut leat 6 700 hektára ja ieš muorrajeakkit leat 21 200 hektára. Stuorámuš jeakkit leat Náskanvuopmi, Leammegasjeaggi ja Návgosjeaggi. Álbmotmeahci guovddášosiin Fáškku, Leammi ja Riebanjoga gierragiin leat viiddis jalges darfejeakkit ja suonjut. Riebanjohjeaggi ja Návgosjeaggi leat lottádaga dáfus dán guovllu divraseamos jeakkit. Viiddis, kilomehteriid guhkkosaš Náskanvuopmi lea dán áigge eanaš lottiis, goikelágan darfejeaggi. Girjjálašvuodas Náskanvuopmi máinnašuvvo dávjá hui suodnjos jeaggin, man lea veadjemeahtun rasttildit. Dát guoská dušše jeakki guovddášosiide, gos leat láddot ja bovdnás eatnamat oktan rivohiiguin. Muhto dáppe gávdnojit maiddá eatnašat guovllu lottiin.

Fiskesbeštor, niitocivkkán ja ruonájuolčoavžžu gullet jekkiid váldošlájaide. Meahkástat, suotnjoliráš, uhcameahkástat ja láttoguovlluin orodeaddji bávgoš gullet ovddibuid lassin darfás muorrajekkiid mihtilmas šlájaide ja čáhcelottiin čiksa ja čuonjá. Bižus lea dábálaš dušše goikáset jekkiin. Duottarbadjosiid jekkiin niitocivkkána ossodat sáhtta leat juoba bealli jeakki oppa párramearis, muhto lagešavádaga jekkiin fiskesbeštor lea máŋgga sajis valljugeamos šládja. Duottarbadjosiid jekkiin fiskesbeštor ii báljo dihtto dahje váilu viiddis guovlluin juoba oalát. Leammi guovlu, masa gullet álbmotmeahci lassin maiddái Bátneduoddara, Bulju ja Bievrrašjávrrri meahceguovllut, lea ruonájuolčovžuid mávssoleamos ovttaskas bessenguovlu (FINIBA) Suomas.

Čáhpesčoavžžu, stuorračoavžžu ja guškkástat gullet Suoma sierravástošlájaide, maid okta mávssoeamos bessenguovlluin lea Leammi álbmotmeahcci; daid bessennálin leat moanat čuođit párat. Guškkástat oroda millosepmosit smávva jekkiin ja jeaggiluvvan guolbaniin duottarčohkaid vuolde vuovdeordda ja muoraráji lahkosiin, dávjá bihčosiin seamma guovlluin. Čáhpesčovžo deaivá dábálepmsit soahkeavádaga darfás muorrajekkiin, muhto uhccánaš maiddái beahceavádaga ja duottarbadjosiid jeaggeguovlluin. Stuorračoavžžu lea čielgasit beahceavádaga šládja, dat gávdno jalgeslágan muorrajekkiin ja jeaggegáttat jávrriid birrasiin. Šlája váldoguovlu lea Bádárskáidi Leammi ja Fáškku gaskkas.

Čuonjá lea dávjá dakkár šládja, mii oidno ja gullo, muhto bessenloddin dat sáhtta leat hui várrugas ja jaskes loddii. Deaividuvvon čuotnjágiin mearkkašahtti oassi orrot leamen mođiin johtaleaddji bessekeahces lottit, vejolaččat ovddit geasi čivggat. Čuonjánáli váldoguovllut leat álbmotmeahci lulli- ja guovddášosiid stuorra jekkiin, ee. Náskanvuomis ja Leammegasjeakkis oktan birrasiiguin, sihke Avviljoga, Riebanjoga ja Fáškku guorain. Johkagáttiid niittut ja luktesajit leat čuotnjágiid deháleamos biebmoguovllut, gos čuonjábessošat geasseguovdil orodit máihlás biepmu dihte. Čuotnjága mávssoleamos ovttaskas bessenguovllut (uhcimusnálli 50–100 pára gaskkas) Suomas leat Leammi ja Gálddoavvi guovllut sihke Luirru–Kitisa–Giemajoga gierasurggiid jeakkit. Dehálaš bessenguovllu rádjeárvun Davvi-Suomas adnojuvvo 10 pára.

Leammi jekkiid hárváseamos bessenšlájaide gullet guorga, jeaggehávut, buvvedat, ruksesguškil, čáhpesčovji ja guolbbaviroš ja eanaš oasis guovllus (= beahceavádat) loadgu, rávgoš ja cizopaš. Guorga lea leavvan gitta Sámmotjeakki–Vadjojeakki ja Čuonjájeakki–Biergevárjeakki jekkiid-suodjalanguovlluide, main besse soames párra. Leammis leat deaivan dušše oktii bessejeaddji guorgga álbmotmeahci lulágeahčen Állejeakki guovllus. Jeaggehávut lea Anára Sámis viehka hárvanaš bessenloddii, man davimus leavvanguovllut leat sullii seammát go guorggas. Gaskamearálaš muolddatjage álbmotmeahci lulli- ja guovddášosiid stuorámus jeaggeguovlluin besse soames jeaggehávutpárra. Buvvedat gávdno jekkiin dušše suonjuid rivotládduid birrasiin – moanat párat bessejit earret eará Náskanvuomi guovddášosiid suonjuin. Eanodaga bealde Duottar-Sámis cáhká álbmotmeahci oarjelulábeale oassái Bealdoduoddara–Skárreoavvi-badjosiid smávvalágan, sullii 20–40 pára sturrosaš ruksesguškilnálli. Seamma guovlluin oroda maiddái álbmotmeahci smávva (10–20 pára) čáhpesčovjenálli. Cizopaš lea duottarbadjosiid bovdnás skierre-, reatká- ja sieđgajekkiin ja jeaggiluvvan guolbaniin báikkuid hui valjis. Čielga váldoguovlluide gullet Muvračohkka–Skierreoivi oktan birrasiiguin, Skiehččanváriid lullioasit ja Jeageloavi golleatnamiid guovdu. Vuollelis lagešavádaga jekkiin, ovdamearkka dihte Návgosjeakkis, Riebanjohjeakkis ja Leammegasjeakkis, lea cizopašnalli hárvvis ja šládja orru oalát váilumin earret eará Marastagas ja Viibosduoddariin ja maiddái beahceavádaga jekkiin, ovdamearkka dihte Náskanvuomis.

ČUOVUS 9. 5(7)

Siedgacivkkána leat áican álbmotmeahcis dušše soames háve jagi 1958 manjá, goas Martti Linkola áiccai Návgosjeakkis moanaid páraid, Marastagas golbma pára, guossaavádaga davviráji alde Suossajeakkis ovttá pára, Buškkujárbasášávžžis ovttá pára ja Kaarreoja gierajeakkis ovttá pára. 1999:s dahkkojuvvui gokčevaš kárten Návgosjeakki lottádagas, muhto ii áicojuvvon oktage siedgacivkkán, iige dát šládja dihtton jekkiid linnjállohkamiinge! Siedgacivkkán lea Duottar-Sámi šládja, man dálá leavvanguovlu ollá Finnmárkkus Gálddoaivvi ja Báišduoddara meahceguovlluid šattolet jekkiide. Šlájá valljivohta molsašuddá apmasit jagis jahkái – guhkálaš nuppástusat dán lotti nális ja leavvanguovllus eai leat báljo dihtosis. Ammal šládja ii leat nu báikeoskkáldas muhto bessegohtá dohko, gos dilálašvuodat leat álgogeasis buot oiddolepmosat, ja ná dat besse muhtun jagiid maiddá álbmotmeahcis.

Nuortacizi oktalaš leavvanguovllu davimus gávdnonsajit ollet Gihttela bealde álbmotmeahci lulliosiide guossaavádahkii. Šládja besse millosepmosit jeaggiluvvan guossaeatnamiin. Šlájá leat deaivan dušše Njirročielggi–Rámetčielggi guovllus. Deaggacizi jeavddalaš leavvanguovlu ollá Anára Sámis Anára gieldda nuortalulli- ja nuortasiide. Álbmotmeahcis šládja lea dihtton dušše golbmii.

Jalges duoddariid lottit

Jalges duoddariid ollislaš viidodat lea sullii 10 800 hektára ja ossodat oppa álbmotmeahci viidodagas lea njeallje proseantta. Dasa lassin hui muorahis, measta jalges (gieragokču < 10 %) muorradjesoahkevuoddit leat sullii 29 500 hektára, logi proseantta álbmotmeahci viidodagas.

Jalges duoddara lottádahkii sáhttá oahpásmuvvat buoremusat Morgan-Viibosis dahje Joga-giellasis. Duoddara vuolde gitta alázii čoggo mátki moadde kilomehtera ja gacut šaddá 450 mehtera allodahkii lagas Morganjávrris dásis! Jalges duoddara cihcelottiin áibbas čielgasit buot valljugeamos lea niitocivkkán ja gálašeddjiin bižus. Alášguovlluid goike guolbaniin lea vánis danas, ja nuba máinnašuvvon lottit eai doppe menestuva, muhto doppe oroda láfol. Eatnašat Suoma láfoliin gávdnojit Eanodaga Giehtaruohtasa ja Ohcejoga oarjjageaži duoddariin, muhto álbmotmeahcisge leat valjis láfolat. Bessennáli lea árvvu mielde 100–200 pára, ja nuba dát lohku manná mealgat badjel mearkkašahhti bessenguovllu (FINIBA) rádjeárvu (30 pára). Álbmotmeahcis láfola bessen lea sihkkaraston čuovvovaš duoddariin: Čuonjáčohkka–Ráhpesoavi, Joga-gielas, Jeageloavi–Miessejohka, Skiehččánváriid Jeageloavi, Látnjoavi, Morgan-Viibos, Muvra-čohkka, Ávžegasoavi, Davvi Skiehččanoavi ja Doaresoavi. Láfol ii báljo bala olbmos ja dan lea váttis fuomášit, dasgo dat jávká nu ollásit eatnama ivnniid sisa iežas suodjeivnni geažil. Sihkkarepmosit šlájá áicá dan oanehis gihkama áigge álgogeasis, goas dat girddaša iežas gihkan-girdimiid ja jietnadallá ”pit-pit-pit-pit”. Šlájá mihtilmasvuhtan lea dat, ahte gihkanmeanuid duohken lea njiñjálas.

Jalges duoddara juovvasajiid mihtilmas lottiide gullet állat, geađgerásttis ja giron. Állat ja geađgerásttis leat valjis vuogas báikkiin, ja gironatge leat mealgat. Girona leat deaivan čuovvovaš duoddariin: Geatkeduoddarat (498 m), Skiehččánváriid Jeageloavi (544 m), Goddosavvonoavi (543 m), Marastaga Roavvoavi (500 m), Látnjoavi (592 m), Morganmaras (510 m), Morgan-Viibos (598 m), Doaresoavi (480 m), Oahoavi (470 m), Jogagielas (534 m) ja Urroavi (450 m). Girondávjodagat leat čielggaduvvon Davvi-Lappis vuonccesbeatnagiiguin ja dávjodahkan lea fidnejuvvon okta bessejeaddji párra njealjehaskilomehteris, buot buoremus duottaralážiin golbma pára njealjehaskilomehteris. Dáiguin dávjodagaiguin álbmotmeahci gironnállin lea árvvoštallon 100–200 pára.

Jalges duoddara muolddahiid ja goddesáhpániid bivdet háskil ja boaimmáš. Buriid muolddatjagiid dat leat valjis. Háskil lea šodbes ja háhppilis bivddár. Biebmunis dat borrá maiddá lottemaniid ja čivggaid sihke cubbuid. Divrritge dasa dohkkejit, ja háskilat čoahkkanit heajos muolddatjagiid divrebivdui vuogas duottarjávrride, main badjánit geasseguovdil čáhcebeivelottiid ja skáhčasiid suhkes doahkit. Háskil falleha roahkka buot sivdnádušaid, mat bohtet dan beasi lahkosiidda.

Loddeberošteaddjiid mielamiel šlája, jievjaskuolffi, leat deaivan álbmotmeahcis čieža geardde, ii goittotge goassige bessejeaddjin. Eatnašat áiccastagain leat dahkkojuvvon Jeageloaiivvis ja Márkten-Issát roavis dálvvi áigge. Jievjaskuolffi lea agálaččat jođus, dat johtala miehtá polaguovlluid goddesáhpániid ozus. Suoma dilálašvuodain hárvanaš jievjaskuolffi joavkobessen fuobmájuvvui Ohcejoga oarjjageahčen Báišduoddara meahceguovllus (21 revierra) 1987:s ja gieldda nuorttageahčen Gálddoaiivi meahceguovllus (15 beasi) 1988:s. Sihkkaaraston bessemat eai Anára Sámis leat gávnnavuvvon dáid joavkobessemiid maŋŋá.

Ruoššaállaha bessen sihkkaarastojuvvui álbmotmeahcis jagiid 1974–1979 atlaskártemiin Jeageloaiivvis ja Márkten Issát roavis ja vejolaš bessen ovtta ruvttos Geatkeduoddaris. Dan maŋŋá šládja ii leat šat dihtton álbmotmeahcis. Boarráset dieđuid mielde fuobmájuvvojedje gávccii ruoššaállatpára 58 kilomehtera guhkkosaš johtolagas Viibosduoddaris geassit 1937 ja 4–5 lotti Skiehččánváriin geassit 1938. Ruoššaállaha árvaledje 1990-logus loahpalaččat jávkan Suoma bessenlottiin, dasgo jagi 1986 maŋŋá ii lean dihtosis oktage bessemii čujuheadji áiccastat, go de fáhkkestaga deive ruoššaállaha bessemin Suoločielggi Kaunispääs geassit 2001.

Čázadagaid lottit

Anára Sámis gáhkornáli váldoguovllut leat Gálddoaiivi ja Váhčira meahceguovlluin sihke Anárjávrii guovllus. Álbmotmeahcis dat lea hui hárvanaš bessenloddii; dušše okta sihkkaaraston bessen lea dihtosis ja dasa lassin soames ovttaskas áiccastat. Dovtta lea stuorámus jávrriid mihtilmas loddii oppa guovllus, bessennálli leat goittotge viehka uhcci. Leammi jávreviidumiin, Hearge- ja Ravadasjávrris, oroda dábálaččat okta dovttapára.

Álbmotmeahci njukčanálli lea Anára Sámi dávjjimus, árvvu mielde 20–30 pára. Suoma mávssoleamos ovttaskas bessenguovlluide gullet Leammi guovlu ja Luirru–Kitisa–Giemajoga gierasurrggiid jeakkit. Dehálaš bessenguovllu rádjeárvun adnojuvvo njeallje pára. Čiksa ja snárttal leat dábáleamos beallebuokčivuojažat ja seammás álbmotmeahci valljugeamos čáhcelottit. Snárttal oroda millosepmosit johkaguoraid luktesajiin ja čiksa fas jalges darfejekkiid ja suonjuid láddožiin ja čáhcerokkiin. Duoršu lea viehka hárvanaš, eaige dan leat báljo deaivan eará sajis go Avviljoga ja Riebanjoga luobbaliin, ee. Avvilluobbalis, main šaddet viidát gámasuoinluktit. Vuojažis leat dihtosis hui vánis áiccastagat, bessenáiccastagat eai ollege. Anára Sámis vuojaža váldoguovllut leatge ollu davvelis lagešavádagas, Ohcejoga gieldda lulágeahčen ja Anára gieldda davágeahčen.

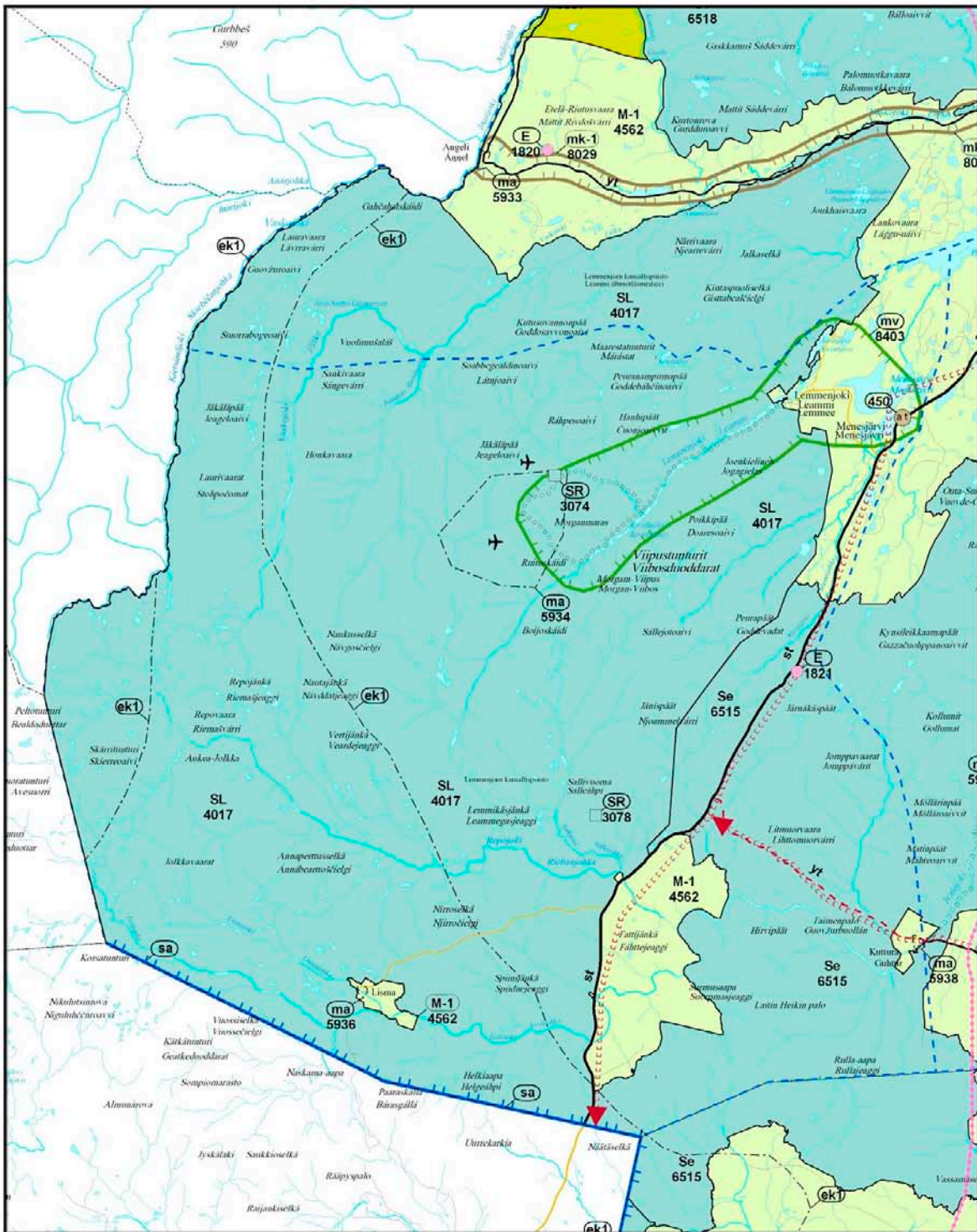
Johkaguoraid, ee. Leammi, Riebanjoga ja Avviljoga, valljugeamos čáhceloddi lea čoadgi. Johkáčázadagaid hárvves čáhcelottiide gullet vuoktagoalsi, gussagoalsi ja gárggogoalsi. Goarggogoalssi čivggaid oaidná dávjá Avviljogas, Riebanjogas ja Fáškkus – Leammis hárvvebut. Leammi álbmotmeahci bessennálli lea árvvu mielde 20–30 pára. Mávssolaš bessenguovllu rádjeárvun adnojuvvo golbma pára.

ČUOVUS 9. 7(7)

Vuoktafiehta lea okta dábáleamos čáhcelottiin álbmotmeahci guovddášosiin stuorra jogaid giera-jávriin ja ládduin, ja doppe leat maiddái njurgo ja skoara váldonálit. Skoarranáli (50–80 pára) lea mealgat stuorát go njurggonáli ja orru leamen viehka eallinfámolaš. Guktot *Melanitta*-šlájat ráfáidahttojedje oppa Suomas meahcebivddus 1993:s. Dáid ”mearralottiid” mielamiel jávrrit leat Silbajávri, Leammegasjávri, Stuorrabogejávri, Varitjávri ja Fáškojávri, mat leat coahkásat ja main leat čáhcelottiide biebmun valjis reahkat ja mánggalágan čáhcedivriid suovssat. Duottar-Sámi šládja stuorrafiehta, man davvipopulašuvnnat leat juogustuvvon hui áitatvuložin, váilu Leammi loddešlájain oalát – iige oktage áiccastat leat dihtosis. Haŋŋá deaivá dušše duottarbadjosiin álbmotmeahci oarjelulágeahčen ja daid lahkosiin sihke Fáškku ja Skiehččanjoga čázadatguovllu gierragiin. Anára Sámis haŋŋá bessennáli váldoguovllut leat Duottar-Sámis Gálldoaivvi ja Báišduoddara meahceguovlluin, gos nálli lea buot dávjjimus duottarguolbaniin ja balsajeaggeguovlluin, maid siste leat smávva jávrrážat ja jogažat.

Gáddeviroš, suovkacihci ja goalšoruoššehas gullet johkaguoraid mihtilmas lottiide. Suovkacizi ja goalšoruoššehasa dávjjimus nálit leat Avviljoga ja Riebanjoga jeaggegáttiid viiddis suovkaluktesajiin. Guoikgáhriha deaivá dábálepmosit jogaid guoikasajiin ee. Ravadasjoga Ravadasgoržžis, Váijogas, Leammi gierragis ja Skiehččanjoga goržžiin. Beasi dat ráhkada goržžiid bákteseaidnái. Hárvenaš várrebeštora sáhtta deaivat seamma sajiin go guoikgáhriha, dássázi dan leat áican dáppe golbmii. Gáddeviroža lassin gáttiid gálašeadjiin čázadagaid lahkosiin sáhtta deaivat stuorračovžuid ja soames buvvedaga. Ruksesjuolčovžo bessen lea sihkkaraston oktii. Šlája leat deaivan dušše atlaskártemiin: 1974–1979 jáhkehahti bessen golmma ruvttos, 1986–1989 sihkkaraston bessen ovta ruvttos ja jáhkehahti bessen ovta ruvttos. Davvin rukksesjuolčovžo jeavddalaš leavvanguovlu ollá Jiekŋameara rittus Báišduoddara ja Gálldoaivvi meahceguovlluid davágeahčai. Čearret lea hárvveslágan ovttaskasbessejeaddji, mii oroda jeaggeguovlluid jávriin ja ládduin. Go čáhcebeaivelottiid ja skáhčasiid goadit rahpasit, de čearrehatge sáhttet dego háskil čoahkkanit dievva jávriide divrebivdui. Báiski lea imaš hárvenaš oppa guovllus, skávlli leat moanid háviid deaivan guovllus ja gáiru váilu oalát guovllu šlájain. Davimus Lappis gáirrus lea smávva bessennáli Váhčira ja Gálldoaivvi meahceguovlluin sihke Anárjávri guovllus.

Davvi-Lappi eanagoddelávaválddus

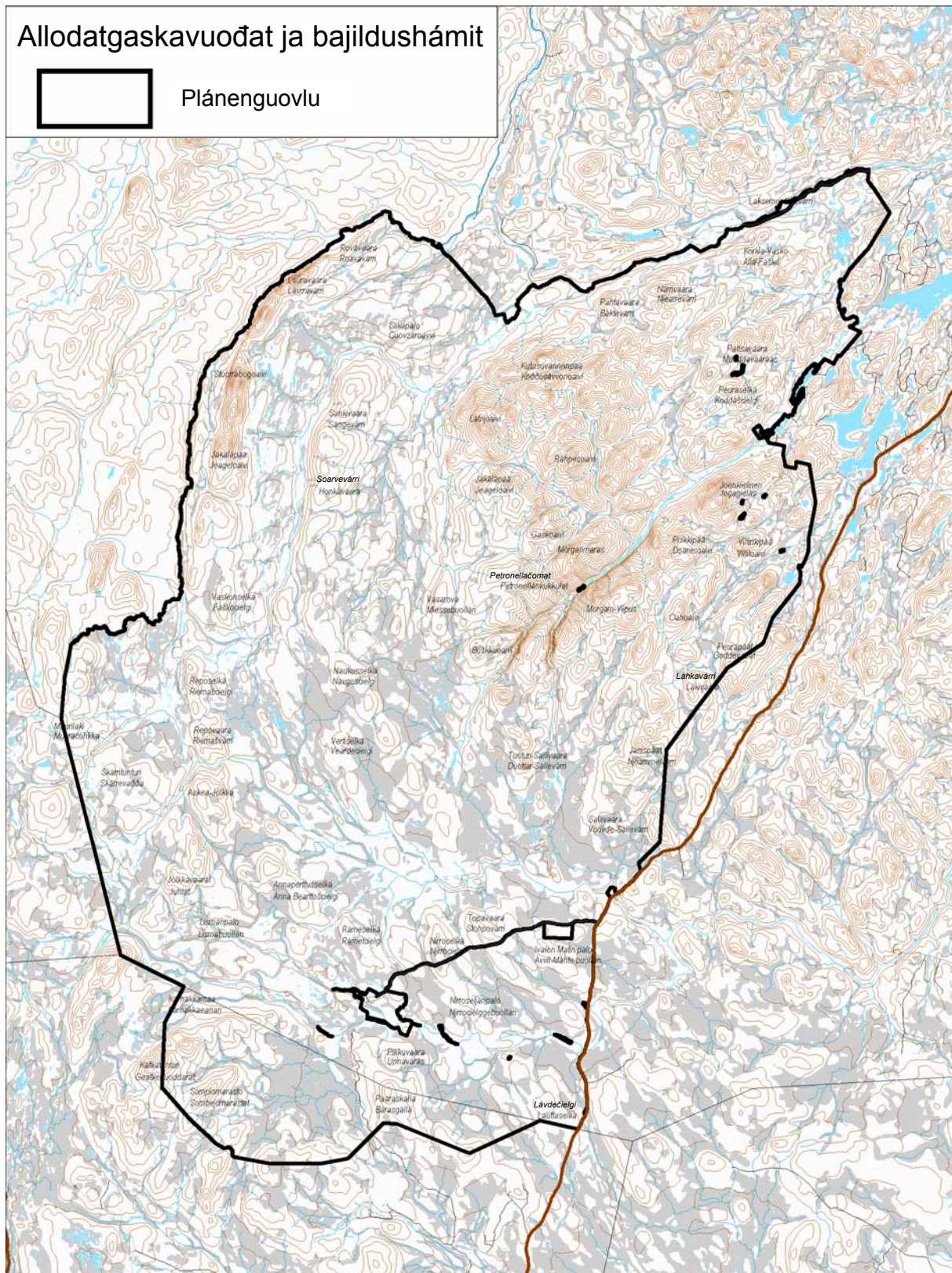
MK 1:250 000

VÁLDÐUS DAVVI-LAPPI EANAGODDELÁVAS
Lappi Lihttu dohkkehan láva 19.5.2006

ROAVVENJÁRGGAS 15.3.2007

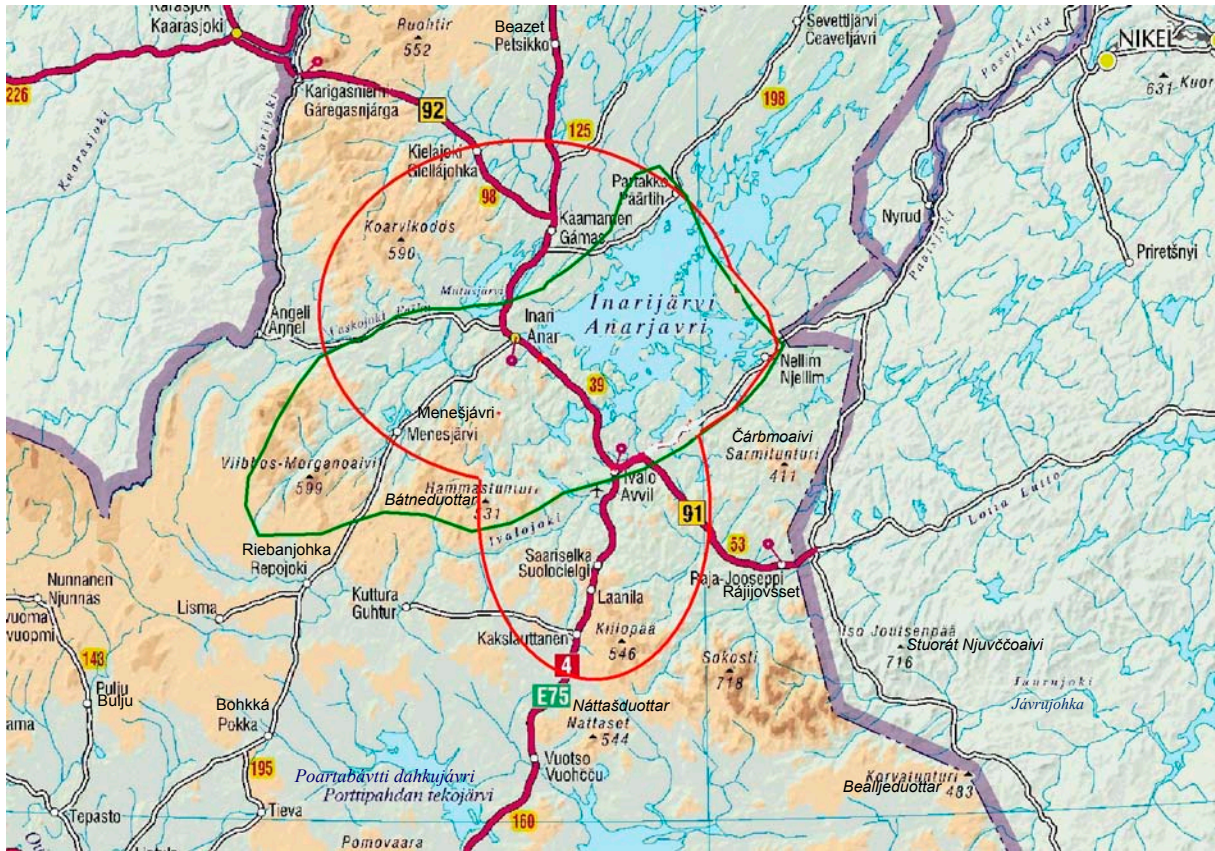
JUHA PIIISLÄ
GUOVLLUPLÁNEJEADDJI

Leammi álbmotmeahci allodatgaskavuodát ja bajildushámit

Materiála: © Meahciráđđehus 2006, © Genimap Oy, Lohpi L5293.

Anára turismaguovlu ja doaimmalaš deattuhusguovlu

Birasministeriija nannenreive

BIRASMINISTERIJA

Beaivemearri

Dnr

28.11.2008

YM 2/5741/2008

Meahciráđđehus
PL 94
01301 VANTAA

Čujuheapmi Meahciráđđehusa reive Dnr 4879/623/2007/6.2.2008

Ášši LEAMMI ÁLBMOTMEAHCI DIKŠUN- JA GEAVAHANPLÁNA NANNEN

Meahciráđđehus lea čujuhančuoggás máinnašuvvon sáttareivviinis sádden birasministeriijai Leammi álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplána luonddusuodjalanlága (1096/1996) 19 §:a mielásaš nannema várás. Plána birra leat árvalusmuttus bivdojuvvon dárbbášlaš cealkámušat, maid vuodul árvalus lea válmmaštallon dasto ministeriijai nannenláhkai boahtán hápmái. Birasministeriija lea beassan oahpásmuvvat plána birra addojuvvon cealkámušaide.

Meahciráđđehus lea dahkan Leammi álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplána, mii lea viehka gokčevaš ja mánggabealat áššegirjeollisvuohta. Álbmotmeahci dikšumii ja geavahepmái biddjojuvvon ulbmilat heivejit oktii álbmotmeahci vuodđudanulbmiliin ja álbmotmeahccái guoskevaš njuolggadusaid geatnegahttimiiguin. Birasministeriija mielas plána láchčá buori vuodu álbmotmeahci doaimma stivremii nu, ahte seammás suodjaluvvo ja sestojuvvo luondu. Gávdnokit maiddá ákkat dasa, ahte viiddis álbmotmeahcis galgá leat ovdamearkka dihte vealtameahttun meahcejohtalus vejolaš dihto ákkaiguin ja ahte lagasgiliid ássiid luondduturisma ja eará turisma fitnodatdoaimma vejolašvuodát galget dorvvastuvvojit. Plána dorvvasta maiddá golleroggiid lágalaš vuoigatvuodaid. Dikšun- ja geavahanplánas árvaluvvon eanageavaheami avádatjuohku sihke álbmotmeahci luonddu suodjaleapmái ja dikšumii ášahuvvon ulbmilat ovddidit álbmotmeahci vuodđudanulbmila juksama.

Ministeriija mielas álbmotmeahci gallestallimeari ektui gávdnokit ákkat dasa, ahte álbmotmeahci vánddardanjohtolagat ja bálvalanrusttegat eai lasihuvvo meahccás boaittoealeavádagas. Leammi álbmotmeahci mánggaid doaimmaid stivrema ja muddema dáfus álbmotmeahci várás dahkkojuvvon mañjelis ortnetnjuolggadus, mii lea dehálaš áššegirji. Dan ollašuhhtima goziheapmái gánnáha giddet fuopmášumi ja rávvagiiguin stivret doarvá bures beaivválaš gozihanbargoveaga.

Leammi álbmotmeahcci gullá Suoma Natura 2000 -fierpmádahkii (FI 1300201). Álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplánas lea árvvoštallon ahte plána vuodul dahkat oaivvilduvvon doaimmabijut eai mearkkašahttiláhkai čuoze Natura 2000 -guovllu luondduárvvuide.

Ministeriija mielas pláνας ovdanbukton árvoštallamat dikšun- ja geavahanplána váikkuhusain Leammi álbmotmeahci Natura-guvlui vuodđuduvvet doarvai buriide dieđuide ja daid sáhtta ákkastallat, ja nuba fitnu váikkuhusaid guoskevaš Natura 2000 -guovlluide ii leat leamaš dárbu árvoštallat luonddusuodjalanlága 65 §:s oaivvilduvvon vuogi mielde.

Meahciráđdehusa dahkan evttohus Leammi álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplánan deavdá iežas ulbmila guovllu dikšuma ja geavaheami stivrejeddji áššegirjin. Birasministeriija nanne dikšun- ja geavahanplána dakkárin, go dat lea Meahciráđdehusa om. sáttareivve čuovusin ovdanbukton pláνας.

Luonddusuodjalanhoavda

Ilkka Heikkinen

Luonddusuodjalangoziheaddji

Pekka Salminen

DIEHTUN

Lappi birasguovddáš
Lappi Lihttu
Anára ja Gihttela gielddat
Lappi luonddusuodjalanbire

ISSN 1796-2943
ISBN 978-952-446-689-9 (pdf)

Prentosa sáhtta lohkat čujuhusas:

www.metsa.fi/hks

Meahciráđđehusa luonddusuodjalanprentosat. Ráidu C 49
Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 49